

159. KESKIVIKKONA 9. TAMMIKUUTA 2002

kello 12.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

- 1) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Assistance Force) Afganistanissa 1
 Valtioneuvoston selonteko VNS 5/2001 vp
 Keskustelu

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

ULKOPUOLELLA PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ESITELTÄVÄT ASIAT:

Nimenuoto

Nimenuodon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä seuraavat edustajat:

Kimmo Kiljunen /sd
 Markku Markkula /kok
 Sirpa Pietikäinen /kok

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Jukka Gustafsson /sd
 Klaus Bremer /r
 Kalevi Olin /sd
 Mikko Elo /sd

1) Valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon (ISAF, International Security Assistance Force) Afganistanissa

Lähetekeskustelu
 Valtioneuvoston selonteko VNS 5/2001 vp

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään edellisessä istunnossa tähän istuntoon pöydälle pantu valtioneuvoston selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Afganistanissa.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Totean, että tässä selonteon lähetekeskustelussa käydään yksi ryhmäpuheenvuorokierros.

Keskustelu:

¹ **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Yhdysvalloissa 11. syyskuuta 2001 suoritettuja terrori-iskuja seurasi laaja kansainvälinen terrorisminvastainen kampanja. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi 12.9.2001 päätöslauselman 1368, jolla se ilmaisi valmiutensa ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin vastustakseen terrori-iskuihin. Yhdysvaltain johtama sotilaallinen toiminta Afganistanin Taleban-hallinnon suojeluksessa kansainvälistä terrorismia organisoinutta al-Qaida-järjestöä vastaan perustuu tähän valtuutukseen.

Väistymään joutuneen Taleban-hallinnon tilalle on YK:n johdolla sovittu Bonnissa 5.12.2001 sellaisen uuden väliaikaisen hallinnon perustamisesta, joka edustaa mahdollisimman laajasti Afganistanin eri kansanryhmiä ja poliittisia voimia. Bonnin sopimuksessa afganistanilaiset neuvotteluosapuolet päättivät pyytää YK:n turvallisuusneuvostoa valtuuttamaan kansainvälisen turvallisuusjoukon lähettämisen Afganistaniin. YK:n turvallisuusneuvoston 20.12.2001 hyväksymä päätöslauselma 1386 sisältää monikansalliselle turvallisuusjoukolle, International Security Assistance Force, Isaf, annetun mandaatin. Joukon tehtäväksi määritellään Afganistanin väliaikaisen hallituksen avustaminen turvallisuuden ylläpitämiseksi Kabulissa ja sen lähialueilla, jotta väliaikaishallinto ja YK:n henkilökunta voivat toimia turvallisessa ympäristössä. Tämän päätöslauselman teksti on jaettu eduskunnalle.

Peruskirjan seitsemänteen lukuun nojautuvassa päätöslauselmassaan turvallisuusneuvosto kehottaa YK:n jäsenmaita luovuttamaan henkilöstöä, kalustoa ja muita resursseja joukon käyttöön ja valtuuttaa joukon käyttämään kaikkia tarvittavia keinoja tehtävänsä toteuttamiseksi. 14. ja 15.12.2001 pidetty Laekenin Eurooppa-neuvosto tuki kansainvälisen turvallisuusjoukon saattamista toimintavalmiuteen. EU:n jäsenmaat päättivät tarkastella osuuttaan perustettavassa joukossa kansalliselta pohjalta. Iso-Britannia on vahvistanut suostuvansa toimimaan Isafin johtovaltiona kolmen kuukauden ajan enintään 30.4.2002 saakka. Ison-Britannian ja Suomen lisäksi osallistumisvalmiutensa ovat ilmoittaneet EU-maista Belgia, Espanja, Hollanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa ja Tanska sekä muista maista Norja, Kanada, Romania, Turkki ja Uusi-Seelanti.

Turvallisuusneuvoston mandaatti kestää kuusi kuukautta. Isafin jälkeen on tarkoitus käynnistää pitkäaikaisempi rauhanturvaoperaatio, niin sanottu follow-on-operaatio, jonka suunnittelu on vasta alussa. Koska suunnittelu todella on vasta alussa emmekä vielä tiedä kokemuksia Isafista, on selvää, että tänään emme voi ennakoida vielä Suomen osallistumista tähän jatko-operaatioon. Mutta kun on ymmärrettävää, että päätös osallistua Isaf-operaatioon tarkoittaa ja sen tulee tarkoittaa pitkäaikaista sitoutumista Afganistanin rauhan- ja jälleenrakentamisprosessiin, on tietysti lähtökohtana se, että jos olosuhteet sen sallivat ja arvioimme, että meillä on erityistä annettavaa myös jatko-operaatioon, niin suhtaudumme siihenkin osallistumiseen myönteisesti. Lisäksi Afganistaniin perustetaan myöhemmin keväällä YK:n siviilikriisinhallintaoperaatio UN Assistance Mission in Afghanistan, Unama, johon Suomi on myös valmis osallistumaan.

Arvoisa puhemies! Vuosi sitten voimaan tulleessa rauhanturvalaissa todetaan, että jos rauhanturvajoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, valtioneuvoston on kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko, jossa yksilöidään operaatiota koskevien voimankäyttövaltuuksien laajuus. Tämä lainkohta koskee Isaf-joukkoja, ja siksi eduskuntaa on kuultava. Isaf-joukon voimankäyttöä sääntävät sääntöjä, joita on noudatettu muissa sellaisissa kriisinhallintaoperaatioissa, joissa joudutaan toimimaan epävakaaissa turvallisuusympäristössä, kuten Sfor Bosnia-Hertsegovinassa ja Kfor Kosovossa. Voimaa voidaan ensisijaisesti käyttää itsepuolustukseksi hyökkäystä tai välittömästi uhkaavaa hyökkäystä vastaan sekä mandaatin mukaisen tehtävän toteuttamiseen. Voimankäyttö on aina suhteutettava kulloiseenkin uhkatilanteeseen. Isaf-joukon voimankäytön säännöistä eduskunnalle on jaettu yksityiskohtaisempi erillinen muistio. Käytännön syistä Isafin toiminta on koordinoitava Yhdysvaltain johdossa olevan sotilaallisen operaation, Operation Enduring Freedom, kanssa. Tämä on välttämätöntä turvallisuuden takaamiseksi sekä ilmakuljetusten ja muiden toimintojen koordinoimiseksi. Myös Afganistanin väliaikainen hallitus osallistuu koordinoituihin.

Arvoisa puhemies! Monikansallisen turvallisuusjoukon lähettäminen on keskeinen toimi vakautettaessa Afganistanin turvallisuustilanne Ta-

leban-hallinnon ja sisällissodan kauden jälkeen. Väliaikaiselle hallitukselle on taattava toimintaedellytykset, jotta romahtaneet valtiorakenteet voidaan korjata ja saada maa irtautumaan sisäisen välienselvittelyn väkivaltaisesta kierteestä. Vakautuvassa turvallisuusympäristössä voidaan varmistaa kipeästi tarvittu humanitaarisen avun perillemeno ja edesauttaa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittamista. Erityisesti naisten aseman kohentamiseen tullaan kiinnittämään huomiota.

Suomen kannalta on olennaisen tärkeää, että toiminta Afganistanissa tapahtuu YK:n johdolla ja sen turvallisuusneuvoston päätöslauselman perusteella. Tämä operaatio tai kansainvälinen kehitys muutoinkaan eivät anna aiheutta tarkistaa rauhanturvallain YK:n tai Etyjin valtuutusta koskevaa kohtaa. Hallituksella ei ole tarkoitus muusakaan yhteydessä esittää, että rauhanturvallakia tältä osin muutettaisiin.

Arvoisa puhemies! Afganistan on jo pitemmän aikaa ollut sellainen kriisipesäke, jonka sisällissotaan ja räikeisiin ihmisoikeusrikkomuksiin ei ole puututtu kuin vasta nyt, kun niiden yhteys kansainväliseen terrorismiin on käynyt ilmeiseksi ja sivuuttamattomaksi. Kansainvälisen yhteisön tulee nyt päättäväisesti YK:n avulla vakauttaa Afganistan, edistää maan demokratisoimista ja sen asukkaiden ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Sotilaallinen voimankäyttö on mitä ilmeisimmin nopeuttanut Afganistanin kriisin ratkaisua. Siten se on ollut välttämätöntä ja oikeutettua. Voimankäyttö sellaisenaan ei kuitenkaan riitä tässäkään ratkaisuksi, vaan kansainvälisen yhteisön on samalla sitouduttava tarvittaviin humanitaarisiin jälleenrakennus-, kehitysyhteistyö- ja siviilikriisinhallintatehtäviin.

Kriisinhallinnan siviilivalmiuksia on varauduttava käyttämään myös Afganistanissa. Niitä voidaan käyttää yhdessä sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa tai erikseen. YK:n suunnitteilla olevaa siviilikriisinhallintaoperaatiota on tuettava asiantuntija- ja muilla resursseilla. Kansainvälisten järjestöjen ja myös EU:n tulee panostaa huomattavasti enemmän vastaaviin tehtäviin.

Afganistanin nostaminen jaloilleen tulee edellyttämään kansainväliseltä yhteisöltä huomattavaa ja pitkäaikaista rahoituksellista panostusta. Maan jälleenrakennuksen arvioidaan maksavan seuraavan viiden vuoden aikana 9 miljardia Yhdysvaltain dollaria, josta ensimmäisen 2,5 vuoden osuus olisi 1–2 miljardia dollaria.

Ensi vaiheessa on tärkeintä taata humanitaarisen avun perillemeno. Kansainvälinen yhteisö ja myös Suomi ovat ilmoittaneet valmiudestaan osallistua tähän työhön. Afganistan on jo jonkin aikaa ollut Suomen tärkein humanitaarisen avun kohde. Suomi suunnittelee osallistuvansa Afganistanin jälleenrakennukseen 10 miljoonan euron vuositasolla. Tästä pääosa suunnataan naisten ja tyttöjen aseman parantamiseen sekä miinaraivaukseen.

² **Liisa Jaakonsaari /sd:** Arvoisa puhemies! Kansainvälistä yhteisöä, YK:ta ja muita järjestöjä on syytetty monta kertaa hitaudesta ja saamatomuudesta, mutta nyt vaikuttaa siltä, ja hyvä on, että viime syyskuussa Yhdysvaltoja vastaan suunnattu terrori-isku on saanut kansainvälisen politiikan mannerlaatat liikkumaan ja on saanut aikaan erittäin laajan kansainvälisen yhteistyön. Nuo suurta inhimillistä kärsimystä ja pelkoa aiheuttaneet terrori-iskut on koettu niin vakaviksi, että ne ovat vaikuttaneet oikeastaan lähes kaikkien turvallisuuskäsityksen muuttumiseen maailmanlaajuisesti, joka on hyvin merkittävää. Ja mikä tärkeintä, Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvosto on perustehtävänsä mukaisesti ryhtynyt nyt johtamaan terrorisminvastaista toimintaa.

YK:n valtuutuksella on ryhdytty sotilaalliseen toimintaan, jonka seurauksena Afganistanin Taleban-hallinto, tuo Buddhan kuvia kaatanut ja naisia alistanut hallinto, on kukistunut. Samalla YK:n johdolla on käyty neuvotteluja, jotka ovat johtaneet uuden väliaikaisen hallinnon perustamiseen Afganistanissa. Kuten ulkoministeri Tuomioja totesi, nyt eri kansanryhmiä edustavalla hallinnolla on mahdollisuus palauttaa maahan järjestäytyneet olot ja käynnistää jälleenrakennus sisällissodan ja Taleban-hallinnon vuosien jälkeen.

Mistä nyt on kysymys? Nyt on kysymys siitä, että uusi väliaikaishallinto tarvitsee kansainvälistä tukea selviytyäkseen tehtävästään. Humanitaarisen avun toimittaminen on käynnistynyt ripeästi, ja voidaan nyt jo arvioida, että pelätyltä humanitaariselta katastrofilta on voitu ja voidaan välttyä. On erittäin tärkeää, että kansainvälinen yhteisö myös jatkossa säilyttää yhtenäisyytensä Afganistanin rauhanomaisen kehityksen varmistamiseksi. Tätä yhtenäisyyttä pitää vaalia.

Turvallisuustilanteen vakauttamiseksi Kabulissa ja sen lähiympäristössä YK:n turvallisuusneuvosto on valtuuttanut päätöslauselmallaan

1386 monikansallisen turvallisuusjoukon perustamisen. Sen tehtävänä on turvata väliaikaishallinnon toiminta ja varmistaa alueella olevan YK:n henkilökunnan turvallisuus.

YK:n valtuuttama rauhanturvaoperaatio Isaf — olemme saaneet uuden lyhenteen kansainväliseen politiikkaan — on hieno osoitus siitä, että maailmanjärjestö ja sen turvallisuusneuvosto kantavat vastuunsa jäsenvaltionsa Afganistanin yhtenäisyydestä ja rauhanomaisesta kehityksestä ja sen kansalaisten turvallisuudesta, ihmisoi-keuksista ja hyvinvoinnista.

Isaf-joukon tehtävä on erittäin vaativa. Afganistan on vasta äsken ollut taistelukenttänä ja maa on ollut vuosikausia sisäisesti rikkonainen. Sen valtiorakenteet ovat romahtaneet, ja nyt ne on pystytettävä uudelleen. Tämä epävakaa, vaarallinen ympäristö on otettava huomioon, kun operaatiota suunnitellaan. Siksi on päädytty turvallisuusneuvoston valtuutuksella toimivaan monikansalliseen joukkoon, jonka johtovaltiona aluksi toimii Iso-Britannia.

Kun Suomi nyt harkitsee osallistumista perinteisestä poikkeavaan rauhanturvatoimintaan, on tarkasteltava ensinnäkin tavoitteita, mitä me haluamme, ja sitten keinoja. Tavoitteena on, kuten varmasti moneen kertaan on todettu, Afganistanin auttaminen uuden rauhanomaisen kehityksen tielle, ja tähän vastaamme tietenkin kyllä. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoo, että rauhanturvatoiminta on pidettävä erossa siitä sotilaallisesta toiminnasta, joka johti talebanien syrjäytymiseen maan johdosta, mutta samalla on kuitenkin varauduttava antamaan rauhanturvajille riittävät keinot, jotta tämä tavoite voidaan saavuttaa.

Arvoisa puhemies! 1990-luvulla kertyi kokemuksia myös meille suomalaisille erityyppisestä sotilaallisesta kriisinhallinnasta Balkanilla. Bosnia-Hertsegovinassa koettiin aluksi epäonnistumisia, kun tehtävät ja tavoitteet osoittautuivat liian vaativiksi annettuihin keinoihin verrattuina. Kriisit pitkittyivät, ihmishenkiä menetettiin ja YK:n uskottavuus rauhanturvajärjestönä heikkeni. Bosniaan ja Kosovoon perustettiin sitten Naton johtamat kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomikin on osallistunut, ja kokemuksemme näistä vaativista rauhanturvaoperaatioista ovat hyviä.

Afganistanissa kriisinhallintaa joudutaan suorittamaan maassa, jonka loiseläjänä on ollut kansainvälistä terrorismia organisoiva al-Qaida-jär-

jestö. Rauhanturvaamiseen tällaisessa ympäristössä ei voida suhtautua kevyesti eikä epäonnistumiseen ole varaa. Uudistetun rauhanturvallain mukaan voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet, jos ne ovat perinteistä rauhanturvaamista laajemmat, edellyttävät eduskunnan kuulemista valtioneuvoston selonteon muodossa. Saadun selvityksen mukaan Isaf-joukolle suunniteltuja voimankäyttöänsännöksiä on pidettävä joukon tehtävän tavoitteisiin nähden oikein mitoitetuina.

Suomen panos Isaf-joukkoon koostuisi, kuten ministeri edellä esitteli, siviili- ja sotilasyhteistyöhön erikoistuneesta cimis- ja yhteysupseeri-osastosta, jonka kokonaisvahvuus olisi enintään 50 henkeä. Tästä cimis-toiminnasta Suomelle on kertynyt kokemuksia etenkin Bosniaasta, jossa sillä on ollut suuri merkitys yhteiskunnan ja paikallisyhteisöjen palaamiselle rauhan tilaan. Afganistanissa juuri tämän tyyppinen cimis-toiminta, kuten humanitaarisen tilanteen arviointi, avustustyön koordinointi yhdessä kansainvälisten järjestöjen kanssa ja jälleenrakennushankkeiden yhteensovittaminen lisäävät väestön luottamusta rauhanturvatoimintaan kokonaisuudessaan.

Tässä varmasti on suomalaisen rauhanturvaosaamisen parasta antia, parhaat puolet. Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta kävi tutustumassa muun muassa Kosovon cimis-toimintaan, ja totesimme siellä, että Suomen maine rauhanturvajien suurvaltana tässä suhteessa ei ole katteeton. Tässä yhteysupseerien tehtävässä korostuisi yhteydenpito väliaikaiseen hallintoon ja eri sotilasosapuoliin. Nämä tehtävät luonnollisesti ovat välttämättömiä Isaf-operaation onnistumisen kannalta.

Arvoisa puhemies! Taleban-hallinto tuli tunnetuksi paitsi kansainvälisen terrorismin suojelemisesta myös naisten julmasta kohtelusta, äärimmäisestä epätasa-arvosta. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä katsoo, että nyt kansainvälisin toimin on tehokkaasti edistettävä sorretussa asemassa olleiden naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksien kunnioittamista. Heidän on saatava tarvitsemaansa apua myös kansainvälisten järjestöjen kautta ja heidän on voitava osallistua täysin maansa ja yhteisöjensä rakentamiseen. Naisten ja tyttöjen aseman parantaminen on oltava myös Isaf-joukon yhtenä keskeisenä tehtävänä. Tässä on myös Suomen rauhanturvaoperaation yksi painopiste, kuten myös ministeri totesi.

Kriisinhallinta Afganistanissa, kuten muillakin kriisialueilla, on nähtävä kokonaisuutena. Sotilaallisten keinojen ohella on otettava käyttöön sellaiset siviilivoimavarat, joilla edistetään maan oikeusvaltiokehitystä, demokratisoitumista, ihmisoikeuksien perusvapauksien turvaamista ja kansalaisyhteiskunnan eheytymistä. YK:n suunnitelmissa onkin myöhemmin keväällä perustaa siviilikriisinhallintaoperaatio. Tämä siviilikriisinhallintaoperaation perustaminen on johdonmukainen jatke YK:n tähänastiselle toiminnalle, ja se ansaitsee Suomen tuen, ja Suomen on syytä varautua osallistumaan sen toimintaan asiantuntijoita lähettämällä.

Arvoisa puhemies! Isaf-operaatiota tarvitaan Afganistanin rauhanomaisen kehityksen varmistamiseksi. Siihen tulee osallistumaan joukko maita, joiden kanssa tehtävästä kriisinhallintayhteistyöstä Suomella on hyviä kokemuksia. Niiden joukossa on useita Euroopan unionin maita sekä Pohjoismaista Ruotsi, Norja ja Tanska. Ja Isaf-joukolla on Suomen rauhanturvalain edellyttämä YK:n turvallisuusneuvoston valtuutus. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antaa tukensa Suomen osallistumiselle Isaf-joukkoon hallituksen selonteossa esitetyllä tavalla.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

³ **Esko Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Afganistanissa näyttäisi nyt 22 sotavuoden jälkeen avautuvan mahdollisuus palata rauhaan ja ainakin jollakin tavalla järjestäytyneisiin oloihin. Tämän yli kaksi vuosikymmentä kestäneen sodan kierteen seuraukset ovat järkyttävät. Yli puolitoista miljoonaa ihmistä on menettänyt henkensä. Noin viisi miljoonaa afganistanilaista on paennut maasta, lähinnä Pakistaniin ja Iraniin. Sen lisäksi miljoonat ovat joutuneet väistymään maan sisällä sodan tieltä.

Vaikka Afganistanin taloudelliset, yhteiskunnalliset ja myös sosiaaliset rakenteet olivat jo ennen tätä sotajaksoakin hyvin vaatimattomia, nyt ne ovat käytännössä tuhoutuneet ja tulleet hävityiksi. Ilman ulkopuolista apua, kansainvälisen yhteisön tukea maalla ei ole minkäänlaisia mahdollisuuksia selviytyä.

Ensimmäinen ja kaikkein kiireellisin tehtävä onkin lain ja järjestyksen palauttaminen maahan sekä välttämättömän jälleenrakennustyön käynnistäminen. Kansainvälisellä yhteisöllä Suomi mukaan lukien on hyvin suuri vastuu siitä, että Bonnin sopimuksella luotu väliaikainen hallinto saa tähän työhön, lain ja järjestyksen palauttamiseen ja jälleenrakennustyön aloittamiseen, kaiken mahdollisen tuen.

Ensimmäinen ja hyvin luonnollinen tapa antaa tukea on se ratkaisu, jonka YK:n turvallisuusneuvosto joulukuussa teki päättämällä perustaa monikansallisen turvallisuusjoukon ja lähettää sen mahdollisimman pikaisesti Afganistaniin. Tämä on juuri sellainen toimi, jolla kansainvälinen yhteisö voi välittömästi antaa tukensa järjestäytyneisiin oloihin paluulle.

Keskustan eduskuntaryhmä pitää perusteltuna sitä, että myös Suomi osallistuu omalla panoksellaan tähän rauhanturvaoperaatioon. Myös suomalaisille joukoille kaavaillut tehtävät ovat juuri niitä, jotka luontevasti sopivat rauhanturvaperinteeseemme ja joissa voimme parhaiten hyödyntää omaa erikoisosaamistamme. Cimic-tehtävät, yhteistyön rakentaminen siviili- ja sotilastoimintojen kesken, vaativat osaamista, jota itse asiassa vain harvat maat pystyvät tarjoamaan, ilmeisesti lähinnä vain Suomi ja Ruotsi. Näissä tehtävissä Suomen kaltainen pieni maa voi löytää omiin voimavaroihinsa nähden hyvin järkeviä mutta rauhanturvaoperaation ja sen onnistumisen kannalta, voi sanoa, avaintehtäviä. Me voimme olla tätä kautta rauhanturvaoperaatioiden ja rauhanturvaamisen suurvalta hyvin pienillä tai vähintäänkin kohtuullisilla voimavaroilla.

Tässä yhteydessä, arvoisa puhemies, on syytä kuitenkin tunnustaa myös se, että tähän operaatioon sisältyy riskejä. Niitä voi nähdä ainakin kolmea laatua:

Ensinnäkin on palveluturvallisuuteen liittyviä riskejä. Maassa on aseistautuneita ja puolisolitaallisia ryhmiä, joiden suoranaisten uhan alla välttämättä rauhanturvaajat eivät tule olemaan, mutta he saattavat joutua näiden aseistautuneiden ryhmien yhteenottojen keskelle. Siihen liittyen on ollut välttämätöntä, että joukot saavat itsepuolustusmahdollisuuden.

Toinen riski syntyy siitä, että afganistanilaisilla on yleistä varauksellisuutta länsimaalaisia kohtaan. Nyt muodostettavien joukkojen pääosa tulee muodostumaan Länsi-Euroopan maista tulevista joukoista. On syytä korostaa sitä, että näi-

den joukkojen yksi keskeinen tehtävä on luoda tarpeellinen ja välttämätön luottamus afganistanilaisten keskuudessa näiden joukkojen päämäärää ja toimintaa kohtaan.

Kolmas kysymys, joka väkisinkin herää, kun tarkastelee tätä operaatiota ja sen toteuttamisedellytyksiä, liittyy siihen, että maassa toimii itse asiassa kaksi päällekkäistä operaatiota tai jopa kolme operaatiota, jos otetaan mukaan vielä se humanitaarinen työ, joka Afganistanissa on parhaillaan käynnissä. Nämä kaksi muuta operaatiota ovat YK:n johdolla tapahtuva operaatio ja yhdysvaltalaisen Afganistanissa jatkuva sotilaallinen toiminta. On mielestäni välttämätöntä, että näiden kahden operaation suhteen komentosuhteet ovat hyvin selkeät. On syytä kuvitella, että nämä operaatiot tarvitsevat tietyllä tavalla toinen toisiaan, mutta on myös välttämätöntä, että komentosuhteet ovat hyvin selkeät. Se on erityisen tärkeää Suomen kaltaisen maan kannalta. Toivonkin, että ulkoasiainvaliokunta tätä asiaa käsitellessään kiinnittäisi vielä tähän seikkaan huomiota ja selvittäisi tähän liittyvät mahdolliset epäselvyydet.

Arvoisa puhemies! Niin kuin edellä jo sanoin, Suomi on lähettämässä Afganistaniin cimis-osaston, jonka tehtävänä on erityisesti siviilien ja sotilaiden yhteistyön kehittäminen. Sitä voisi kutsua vallan hyvin perinteiseksi rauhanturvatoiminnaksi. Täällä on suuri joukko edustajia, jotka muistavat vielä, kun vuonna 95 rauhanturvaa-mislakia uudistettiin. En siihen palaa sen enempää kuin palauttamalla mieliin tämän lain tarkistuksen perusteluja. Silloin hallitus antaessaan esityksen rauhanturvalain muuttamiseksi lähti siitä, ja suora sitaatti hallituksen esityksestä: "Muutoksen tavoitteena on tehdä mahdolliseksi osallistuminen tällaiseen rauhanturvaamistoimintaan myös silloin, kun siihen sisältyy valtuutus rajoitettuun aseellisen voiman käyttöön toiminnan tavoitteeksi asetettujen päämäärien toteuttamiseksi tai kun kaikkien konfliktin osapuolten täydellinen myötävaikutus ei ole taattu."

Silloin siis ajateltiin, että on tulossa aivan uudenlaisia rauhanturvatehtäviä, joissa tarvitaan laajempia voimankäytön oikeuksia ja myös mahdollisuus toimia silloin, kun ei ole olemassa YK-mandaattia tai ei ole olemassa osapuolten keskinäistä sopimusta konfliktialueella. Silloin aika laajalla oli sellainen käsitys, että jos Suomi haluaa olla rauhanturvan suurvalta jatkossakin, meidän täytyy olla valmiit menemään pidemmäl-

le tällä alueella, osallistumaan operaatioihin, joihin sisältyy sellaisia elementtejä, joita perinteisessä rauhanturvatoiminnassa ei ole.

Silloin keskustan eduskuntaryhmän edustajat ulkoasiainvaliokunnassa ja myös suuressa salissa esittivät poikkeavat käsityksensä. Jätimme tuon lain sisältöön vastalauseen, josta otan vain yhden lauseen: "Käsityksemme mukaan Suomen tulisi tulevaisuudessakin pääsääntöisesti osallistua perinteiseen rauhanturvatoimintaan, jonka puitteissa aseellisen voiman käyttö on rajoitetusti sallittua annetun tehtävän täyttämiseksi."

Nyt kun katsoo tapahtunutta, täytyy tyytyväisenä todeta, että vastalauseessamme esitetty arvio on onneksi pitänyt paremmin paikkansa kuin se arvio, joka hallituksen esityksen perusteluissa tehtiin. Näyttää näet siltä, että Suomella on kysyntää perinteisen rauhanturvatoiminnan tehtäviin tai cimis-tehtäviin paljon enemmän kuin mihiin voimavaramme tällä hetkellä riittävät. Lisäksi näyttää siltä, että maissa, jotka olisivat kykeneviä kilpailemaan meidän kanssamme näissä perinteisen rauhanturvatoiminnan osaamista vaativissa tehtävissä, kilpailu ei ole erityisen kovaa. Päinvastoin on erityistä kysyntää maista, jotka pystyvät lähettämään siviili- ja sotilasyhteistyön rakentamiseen liittyviä osajia näille konfliktialueille.

Arvoisa puhemies! En malta olla tässä yhteydessä muutamalla sanalla myös arvioimatta terrorisminvastaista kampanjaa. En puhuisi terrorisminvastaisesta sodasta vaan terrorisminvastaisesta kampanjasta ja siitä saaduista kokemuksista, jotka liittyvät olennaisesti rauhanturvaoperaatioon.

Mielestäni kaikki syyskuun 11. päivän jälkeen tapahtunut vahvistaa käsityksen siitä, että Suomen ei ollut viisasta eikä ole viisasta suhtautua näihin uhkiin, joita kansainvälinen terrorismi synnyttää, kylmän sodan asetelmista tai kylmän sodan kielenkäytöstä lähtien. Näiden ilmiöiden suhteen ei voi olla puolueeton, liittoutumaton tai sitoutumaton, vaan meidän on ollut viisasta olla mukana siinä rintamassa, joka pyrkii pysäyttämään kansainvälisen terrorismin ja asettamaan sen etenemiselle tehokkaita esteitä. Siihen tarvitaan toki monenlaisia keinoja, sotilaallisia keinoja, rauhanturvatoimiakin tässä tapauksessa, poliittisia keinoja. Siihen tarvitaan myös demokratian edistämistä, kehitystä edistäviä toimenpitei-

tä, hyvin monenlaisia toimia, jos mielimme, että kansainvälinen terrorismi voidaan kitkeä.

Mutta lähtökohta mielestäni on se, että tässä työssä Suomen ja suomalaisten on oltava mukana ei vähiten siksi, että vaikka emme olekaan kansainvälisen terrorismin kohdealue tai todennäköinen kohdealue, me olemme maa, joka välillisesti saattaa hyvinkin paljon kärsiä niistä seureauuksista, joita kansainvälinen terrori voi saada aikaan. Me olemme yksi globaalista taloudesta riippuvaisimmista maista, ja jos terrorismi pääsee edistymään, tekemään tuhojaan, ne kohdistuvat välillisesti myös meihin suomalaisiin.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyy myös kysymys globalisaatiosta. Mielestäni terrorismin vastainen kampanja ja kansainvälisen yhteisön toimet terrorismia vastaan on nähtävä osana globalisaatiota. Ne ovat yksi ilmiö, joka olennaisesti liittyy rajojen madaltumiseen, kansainvälisen keskinäisen vuorovaikutuksen lisääntymiseen ja myös kansainvälisen keskinäisen riippuvuuden lisääntymiseen. Meidän kohtalomme tässä ihmiskunnassa eivät ole vain ympäristön ja talouden suhteen yhteiset vaan myös turvallisuuden suhteen yhteiset.

Tässä tullaan kysymykseen siitä, miten globalisaatioon pitäisi sitten suhtautua. Mielestäni ei ole järkevää ajatella, että me voisimme palata sellaiseen aikaan, jolloin yritettäisiin kansallisia rajoja nostamalla ja pystyttämällä torjua näitä ikäviä ilmiöitä, jotka globalisaatioon liittyvät tai jotka ovat mukana globalisaatiossa. Ei ole mahdollista palata takaisinpäin, vaan on kehitettävä ja kuljettava suuntaan, jossa luodaan yhteisiä normeja ja pelisääntöjä. Se ei tapahdu kiviä heittelemällä ja protesteja esittämällä vaan määrätietoisella kansallisella ja kansainvälisellä poliittisella toiminnalla, jonka kautta luodaan sellaiset pelisäännöt, että me voimme luoda sitä kautta turvallisempaa, oikeudenmukaisempaa ja myös ympäristön suhteen elinkelpoisempaa maailmaa ja tulevaisuutta.

Arvoisa puhemies! Loppuyhteenvedon ha-luan todeta sen, että keskustan eduskuntaryhmä tukee Suomen osallistumista Afganistanin rauhanturvaoperaatioon. Kannatamme keskittymistä juuri cemic-tehtäviin ja olemme myös sitä mieltä, että jos jossakin vaiheessa päätettäisiin laajentaa tätä operaatiota Kabulin ja sen lähiympäristön ulkopuolellekin, siinäkin tapauksessa olisi viisasta, että Suomi osallistuisi tähän laajen-

nukseen juuri cemic-tehtävillä ja niihin erikoistuneilla ja niitä osaavilla henkilöillä.

⁴ **Olli Nepponen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdysvaltoihin syyskuun 11. päivänä tehdyt terrori-iskut lamaannuttivat hetkeksi koko läntisen maailman. Päivä oli painajainen, jollaista emme voineet edes kuvitella. Maailmaa syvästi järkyttäneet terroriteot yllättivät raakuudellaan ja olivat epäilemättä vaatineet niin pitkälistä suunnitelmallisuutta kuin myös merkittäviä taloudellisia panostuksia.

Iskuissa menehtyi tuhansia siviilejä. Voimme vain arvailla, mitä muuta terroristeilla oli aikomus tehdä kyseisenä päivänä tai mitä he olivat suunnitelleet myöhemmiksi teoiksi. Selvää on, että koko tavoite ei kuitenkaan toteutunut tuona synkkänä päivänä. Ilmeinen tarkoitus oli saavuttaa vielä enemmän kaaosta länsimaaisessa yhteiskuntarakenteessa.

Terroristijohtaja Osama bin Ladenin myöhemmät haastattelutkin tukevat käsitystä siitä, että kyseistä iskua ei ollut tarkoitettu yksittäiseksi vaan sodanjulistukseksi. Avoin yhteiskunta niin Yhdysvalloissa kuin koko läntisessä maailmassa on hyvin haavoittuva tämän kaltaisille brutaaleille terrori-iskuille. Uusien iskujen vaara on ollut koko syyskuun 11. päivän jälkeisen ajan olemassa riippumatta siitä, miten Yhdysvallat iskuihin reagoi.

Terrori-iskujen jälkeen monet valtiot, myös Suomi, toivoivat Yhdysvalloilta malttia terrorisminvastaisten toimien aloittamisessa. Yhdysvallat toimikin huolella ja vastuullisesti. Se kokosi laajan rintaman yhteistyöhön. Suomi, yhdessä muiden EU-maiden kanssa, on antanut ja sen tulee jatkossakin antaa päättäväisesti tukensa terrorisminvastaiselle toiminnalle.

Yhdysvallat hankki toiminnalleen myös YK:n tuen. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi ennen sotilaallisia toimia päätöslauselman, jossa se tuomitsi terrori-iskut ja ilmoitti valmiutensa ryhtyä kaikkiin tarvittaviin toimiin terrorismia vastaan. YK kehotti lisäksi toimimaan yhdessä sekä terroristihyökkäysten toteuttajia että niiden tukijoita vastaan. YK on ottanut asemansa. Sen rooli on vahvistunut, ja yhteisillä toimilla on ollut merkittävä myönteinen vaikutus suurvaltasuhteiden kehittymiseen.

Taleban-liike menetti lyhyen ajan sisällä valta-asemansa Afganistanissa. Uusi hallinto perustuu Afganistanin eri kansanryhmiä edustavien

osapuolten väliseen sopimukseen, joka syntyi Yhdistyneiden kansakuntien johdolla Bonnissa joulua edeltäneellä viikolla. Muutama päivä myöhemmin, 20. päivä joulukuuta, YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi toteutettavan rauhanproessin.

Rauhasta ja jälleenrakennuksesta on kuitenkin vielä kovin aikaista puhua. On selvää, että uusi hallinto tarvitsee nopeasti tuekseen kansainvälistä apua. Yhdistyneiden kansakuntien on näytettävä kykynsä vastata tarpeeseen välittömästi, niin kuin se on tehnyt. Humanitaarisen avun tarve on suuri ja ensisijaisen tärkeä tekijä Afganistanin väestön selviytymiseksi sodan runtelemassa maassa. Kuten vastikään Afganistanissa vierailut Ison-Britannian pääministeri Tony Blair totesi, Afganistan on ollut liian pitkään laiminlyöty valtio. Koko maailma on joutunut maksamaan hinnan laiminlyönnistä terrorismina ja huumeiden leviämisenä.

Yhteinen etumme on, että Afganistan on vakaa maa ja yhteiskunta. Tähän tavoitteeseen päästään vain aktiivisella ja pitkäjänteisellä avustus- ja rauhanturvatoiminnalla. Afganistanin tilanteen hallinnalla on laajamittaiset vaikutukset koko tämän maanosan turvallisuustilanteeseen.

Syksyn kuluessa esitettiin tiukkoja vaatimuksia niin eduskunnasta kuin eräistä kansalaisjärjestöistä, että humanitaarisen avun perille saattaminen vaatii pommitusten keskeyttämistä. Kuitenkin nimenomaan sotilaallisten toimien menestys mahdollisti ja mahdollistaa tehokkaan ja tunnutuvan humanitaarisen avun toimittamisen perille. Onneksi poliittinen johtomme ei kuunnellut näitä kovaäänisiä ohjeistajia. He kun olivat taas kerran väärässä.

Viime vuonna Suomi antoi Afganistanille humanitaarista apua yhteensä yli 6,5 miljoonan euron edestä. Siitä valtaosa, yli 4,5 miljoonaa euroa, annettiin Yhdysvaltojen sotatoimien aikana pakolais- ja ruoka-apuna sekä sisällissodan uhrien avustamiseen ja miinanraivaukseen. Kuluvan vuoden aikana on tarkoitus lisätä avun määrää Afganistanille yhteensä noin 10 miljoonaan euroon.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä tuntuvan humanitaarisen avun ohjaamista Afganistanin kansan auttamiseksi. Apua tullaan kuluvana vuonna ohjaamaan naisten aseman parantamiseen, ihmisoikeuksien toteutumiseen sekä miinanraivaukseen. Näissä asioissa Suomella on paljon osaamista ja tietotaitoa.

Arvoisa puhemies! Sota, jota Afganistanissa on käyty vuosikymmenet, jatkuu edelleen. Viha ja katkeruus ovat olleet vuosikymmeniä läsnä tavallisten ihmisten elämässä. Eheytyminen ei siis parhaassakaan tapauksessa tule olemaan nopeaa. Ensimmäiset kuukaudet rauhanturvatoimintaa tulevat olemaan koetinkivi orastavalle rauhalle. Sisäisesti maa on hyvin sekavassa tilanteessa.

Jotta levottomuudet estettäisiin ja välttyttäisiin sisällissodan laajamittaiselta puhkeamiselta, rauhanturvatoimintaa tarvitaan välittömästi rakentamaan pysyvän rauhan perustuksia. On hyvä, että Afganistanin olosuhteet tunteva Iso-Britannia johtaa YK:n mandaatilla toteutettavaa operaatiota. Kosovossahan Suomen pataljoona on osa brittijoukkojen prikaatia.

Valtioneuvoston on rauhanturvallain mukaan kuultava eduskuntaa, jos Suomesta lähetettävän joukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamistoimintaa laajemmat.

Suomi on valmis lähettämään tähän Isaf-operaatioon kokonaisvahvuudeltaan enintään 50 henkeä. Tehtävinä tulevat kysymykseen arvioinnit humanitaarisessa tilanteessa yhteistyössä avustusjärjestöjen kanssa, koordinaatio avustusjärjestöjen suuntaan, sotilasteknisen sopimuksen täytäntöönpanon valvonta, yhteydenpito väliainkaiseen hallintoon ja eri sotilasosapuolien sekä infrastruktuurihankkeiden kartoittamisen avustaminen. Tehtävät edellyttävät juuri sitä erityisosaamista, mitä suomalaisilla parhaimmillaan on ollut muun muassa Bosniassa ja Kosovossa.

Kukaan ei pysty tarkalleen sanomaan, mikä Afganistanissa odottaa. Tästä syystä on perusteltua, että suomalaisilla rauhanturvaajilla kuten muillakin on normaalia laajemmat voimankäyttövaltuudet käytettävissään. Operaation valtuuksien mukaan sotilaallista voimaa voidaan käyttää ensisijaisesti itsepuolustukseksi hyökkäystä tai sen välitöntä uhkaa vastaan. Voimaa voidaan käyttää lisäksi mandaatin mukaisten tehtävien toteuttamiseen. Kyse ei ole rauhanpakottamisesta, vaan Afganistanin pääkaupungin Kabulin ja sen lähialueiden rauhoittamisesta, jotta uusi hallinto voi toimia. Valtaapitävän uuden hallinnon kanssa on yhteisesti sovittu rauhanturvajoukkojen saapumisesta.

Voimankäyttöön on voitava varautua. Suomalaisista rauhanturvaajaa ei pidä lähettää Afganistaniin nykyisen kaltaisessa tilanteessa ilman mahdollisuutta puolustaa itseään. Hallitus esittää, että

voimankäyttövaltuudet ovat samat kuin Kosovossa ja myös Bosniassa. Siellä ne ovat osoittautuneet toimiviksi. On korostettava, että myönnettävät voimankäyttövaltuudet perustuvat rauhan-turvalakiimme.

Kosovo-operaation todettiin aikoinaan olevan Suomen vaativin rauhanturvatehtävä. Isaf-kriisinhallintaoperaatio on vähintään yhtä vaativa, mahdollisesti vaativampikin, ottaen huomioon siellä vallitsevat olosuhteet. Siksi valtuuksien pitää olla riittävät ja on myös varauduttava erilaisiin, hyvinkin pitkälle meneviin riskeihin.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on tärkeää, että suomalaisella siviilien ja sotilaiden yhteistyöhön erikoistuneella cimic- ja yhteysupseeriosastolla on riittävän laaja tehtäväkuva operaatiossa, jotta suomalaiset rauhanturvaajat, jotka ovat ansioituneet useissa operaatioissa, pääsevät käyttämään ja näyttämään osaamistaan.

Suomen on edelleen kehitettävä myös siviilikriisinhallintavalmiuksiaan kansallisista lähtökohdista ja varauduttava luomaan sellaista kapasiteettia, jota erityisesti Euroopan unionin siviilikriisinhallinnan kehitystyö edellyttää. Varautuminen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan sekä toisaalta yhteiskunnan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin tukevat toisiaan.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan on vastuun kantamista yhteisestä turvallisuudestamme. Kokoomuksen eduskuntaryhmä korostaa, että on Suomen kansallisen edun mukaista olla aktiivisella ja vastuullisella tavalla mukana muiden eurooppalaisten valtioiden rinnalla sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa Afganistanissa. Hallituksen selvitys ja sen mukainen Suomen osallistuminen saa kokoomuksen eduskuntaryhmän täyden tuen.

⁵ **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Afganistanissa on sodittu kaksi vuosikymmentä. Maa on raunioina. Vasemmistoliitto korostaa, että Afganistanin kansa ansaitsee vihdoinkin rauhan, rauhan, jonka aikana rakentaa maa uudelleen, korjata asunnot ja koulut, ottaa käyttöön rappeutuneet viljelmät.

Pitkän sodan ja ensimmäisen vuosituhannen aatemaailmaan sitoutuneen hallituksen jälkeen Afganistan ansaitsee myös sellaisen yhteiskunnan tilan, jossa ihmisoikeudet voivat kehittyä, tilan, jossa ketään ei sorreta uskonnon tai sukupuolen takia, vaan jossa kaikki voivat antaa tyy-

den panoksensa yhteiskunnan kehittämiseen. Kansainvälisen yhteisön tehtävänä on tukea afganistanilaisia tällaisen yhteiskunnan tilan saavuttamiseksi rauhanturvatoiminnalla. Tarvitaan kipeästi humanitaarista apua ja sen lisäksi jälle rakennustyön tukemista useamman vuoden ajan.

Siirtomaavallat ovat yrittäneet toistuvasti saada Afganistania valtaansa siinä kuitenkin onnistumatta. Viimeisin Afganistanin historian onneton jakso alkoi siitä, kun nopeaan yhteiskunnan modernisointiin uskova totalitaarinen ääri-vasemmisto kaappasi vallan ja tukeutui sen pitämiseen lopulta neuvostomiehittäjään. Kun miehitäjä oli karkotettu, tilalle ei tullutkaan yleisesti tunnustettua keskusvaltaa vaan paikallisruhtinaiden aseistettujen joukkojen anarkia, jota lisäsivät ulkopuoliset maat kukin suosikkejaan tukien.

Afgaanien onnettomuudeksi paikallisruhtinaiden vitsaus vaihtui ääri-islamistien totalitarismiksi. Oli luonnollista, että al-Qaidan tapainen organisaatio saattoi sijoittua Afganistaniin, sillä sen ja talebanien yhteiskuntakäsitykset edustivat samanlaista fundamentalistista reaktiota modernisoitumiseen ja siihen liittyvään maallistumiseen.

Vuonna 1988 murhattu afganistanilainen kirjailija Sayd Bahodine Majrouh käyttää runojen ja myyttien kieltä, joka meille rationaaliseen ajatteluun tottuneille saattaa olla vierasta. Suomentamattomassa kirjassaan "Keskiyön kulkija" hän kuvaa kuitenkin totalitarismia sangen osuvasti, vaikka ei ehtinytkään nähdä talebanien aikaa:

"Lapset eivät enää leikkineet. Heillä ei ollut enää lupa nauraa. Enää he eivät olleet näkijöitä. Eivätkä rakastavaiset enää kulkeneet metsissä ja puistoissa. Kaikissa oloissa oli kiellettyä, kiellettyä ilakoida, pitää hauskaa, hymyillä, halata metsikössä, kiellettyä kaikki, mikä ei miellyttänyt Suurta voittajaa. Ja se, mikä ennen kaikkea pahoitti Voittamattoman soturin, Maailman valloittajan, Rajoittamattoman päällikön mieltä, olivat lasten iloiset ja vapaat huudot, lintujen laulu ja rakastavaisten suudelmat."

Syyskuun Yhdysvalloissa tapahtuneita terrorisukuja seurasi laaja kansainvälinen terrorisminvastainen kampanja, jonka osana on ollut myös YK:n valtuuttama mutta pääosin Yhdysvaltain toteuttama sotilaallinen toiminta al-Qaida-järjestöä vastaan Afganistanissa. Haluan tässä yhteydessä kuitenkin sanoa, että YK:n valtuutusta ei kuitenkaan voi ulottaa mielin määrin muihin

maihin kohdistuviksi sotatoimiksi, mikä nyt saat-
taa olla edessä.

Arvoisa puhemies! Eräät ajattelijat ovat pyrki-
neet näkemään tulevaisuuden uhkana sivilisaati-
oiden väliset konfliktit, jolloin terrorismi ja terro-
risminvastainen kampanja voitaisiin tulkita isla-
milaisen maailman ja läntisen maailman välisek-
si konfliktiksi. Arvio sivilisaatioiden sodasta on
kuitenkin väärä. Sikäli kuin kamppailua käy-
dään, niin kamppailussa ottavat mittaa pikem-
minkin erilaisten uskontojen ja maailmankatso-
musten fundamentalistit vapauden ja demokra-
tian kannattajista. Saattaisi esimerkiksi olla, että
mullah Omar tunnistaisi munkki Savonarolan tai
joidenkin nykyajan ulkomaisten fundamentalis-
tikristittyjen ajatuksissa monia yhtäläisyyksiä.

Terroristeja tukenut Taleban-hallinto on nyt
kukistunut. Nyt tilalle tarvitaan vakaata hallintoa
heimojen anarkian asemasta.

Burka ei naisilla ole enää lailla pakollinen,
vaikka maaseudun perinne sitä edelleen suosii.

Vasemmistoliitto haluaa korostaa, että Poh-
joismaiden tulee panostaa Afganistanissa siihen,
että koulutuksen saaneet naiset pääsevät nyt kou-
lutsensa mukaisesti tehtäviin niin opettajina
kuin terveydenhoidossakin, että tytöille avautuu
jälleen mahdollisuus koulunkäyntiin ja että yli-
päättänsä sotaan kasvaneet lapset ja nuoret tarvit-
sevat tukea palaamisessa rauhan ajan arkeen.

Pitkä matka on ehkä kuljettavana takaisin sii-
hen myyttisen viattomuuden tilaan, jota äsken
mainitsemani kirjailija Majrouh kuvaa. Mutta
haluan senkin sanoa tässä sen takia, että me hel-
posti unohdamme, kun katsomme tänä päivänä
raunioitunutta Afganistania, että siellä on myös
ollut korkeaa kulttuuria, se on ollut väreitä laak-
soja ja se on ollut myöskin ihmisten parempaa
vointia. Majrouh kuvaa näin: "Silloin ei ollut
häkkejä. Silloin ei kaupunkia suljettu Portilla.
Silloin ei rakennettu kaupunginmuuria, kaivettu
vallihautaa. Kaupunki oli puisto, kaupunki oli
kukkia, pensaita, siistejä, huomiota herättämättö-
miä, silmää miellyttäviä, asuttavia taloja." —
Ehkä tähän voidaan palata, toivottavasti.

Arvoisa puhemies! Afganistaniin lähetettävä
kansainvälinen turvallisuusjoukko on vaikeaan
tehtävään nähden kooltaan pieni. Joukon tehtä-
vänä on Afganistanin väliaikaisen hallituksen
avustaminen turvallisuuden ylläpitämisessä Ka-
bulissa ja sen lähialueilla, jotta Afganistanin vä-
liaikaishallinto ja YK:n henkilökunta voivat toi-
mia turvallisessa ympäristössä. Näin ollen valta-

osassa maata järjestyksen ylläpitäminen ja olo-
jen vakauttaminen jää afganistanilaisten itsensä
tehtäväksi.

Suomen panos Afganistanin operaatioon ei
ole henkilömäärältään tai kustannuksiltaan ko-
vin suuri, mutta olosuhteet ovat tällä kertaa pal-
jon vaikeammat ja vaativammat kuin missään ai-
kaisemmassa rauhanturvaoperaatiossa. Suoma-
laisten panoksen painottuminen siviiliyhteistyö-
hön vastaa kuitenkin sitä, mihin suomalaiset ovat
jo perinteisesti omistautuneet. Nykytilanteessa
tätä suomalaisten vahvaa osaamista myös tarvi-
taan.

Suomen osallistumisen luonnollinen edelly-
tys on, että operaatiolla on takanaan YK:n val-
tuutus. Tässä yhteydessä on paikallaan korostaa,
että konfliktien ratkaisun edellytyksenä on aina,
että kaikki valtiot noudattavat YK:n päätöslau-
selmia ryhtymättä valikoimaan itselleen mielui-
sia, vaikka valitettavasti näinkin tapahtuu. Afga-
nistanin operaation edellytyksenä on luonnolli-
sesti myös se, että eri ryhmittymät ovat kyetty
sopimaan rauhasta ja väliaikaisesta hallinnosta
tienä tunnustetun keskushallinnon perustami-
seen sekä kutsuvat ulkomaiset rauhanturvaajat
maahan.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä korostaa,
että olojen vakauttaminen on tärkeää ei vain sik-
si, että elämä palaa normaaliksi vuosikymmeniä
kestäneen sodan runtelemassa maassa, vaan
myös siksi, että samalla avautuu paluu niille mil-
joonille afgaaneille, jotka nyt ovat sotaa, sortoa,
kurjuutta paossa ulkomailla, lähinnä juuri naapu-
rimaissa. Jälleenrakentamistyö on Afganistanis-
sa mittava. Koko perusrakenne on säpäleinä,
kaupungit raunioina, viljelmät hoitamatta, ja kai-
ken lisäksi on tehtävä vaarattomiksi lukematto-
mat miinat ja tuoreimpien taistelujen jäljiltä ole-
vat rypälepommit.

Hyvät edustajat! Suomen osallistuminen rau-
hanturvaoperaatioihin niin Afganistanissa kuin
muuallakin on sitä väistämätöntä, mutta viime
kädessä hyödyllistä jäsenmaksua, jota me mak-
samme ihmiskuntaan kuulumisesta. Kyse ei ole
siis velan antamisesta, jonka Suomi tai kansain-
välinen yhteisö perisi takaisin. Siitä huolimatta
voinemme olettaa, että joskus tulevina vuosina
myös afganistanilaiset antavat oman panoksensa
rauhanturvaamiseen, niin mahdolltomalta kuin se
ehkä tällä hetkellä tuntuukin.

Puhemies! Tässä yhteydessä on syytä puhua
myös terrorismin taustoista. On hyvä muistaa,

että vain osaksi terrorismi johtuu yksittäisen yhteiskunnan sisäisestä tai globaalisesta eriarvoisuudesta, mutta siitä se voi saada käyttövoimaa. Toisaalta vain osa terroristeiksi nimitetyistä ansaitsee sellaisen moitenimen, sillä itsevaltiaat ja miehittäjät ovat kautta aikojen leimanneet myös vastarintaliikkeen ja vapaustaistelun terrorismiksi.

Toki vapaustaistelussa saatetaan käyttää niin jaloja kuin pöyristyttäviäkin keinoja, jolloin jälkimmäisessä tapauksessa toiminta on verrattavissa terrorismiin, mitä ei missään nimessä voida hyväksyä. Väkivallan käyttöön tulee suhtautua kielteisesti, ja erityisen tuomittavaa se on silloin, kun se kohdistuu siviiliväestöön.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä korostaa, että siltä osin kuin terrorismin taustalla on epäoikeudenmukaisuus, on tehtävä työtä epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi. Siltä osin kuin kyse on tosiasiallisesti miehittäjän nöyryyttämän kansan vapaustaistelusta, on tehtävä työtä, jotta miehittäjä vetäytyy ja miehitetty kansa saa oikeutensa.

Monen islamilaisen silmissä kansainvälinen yhteisö, yksittäisistä maista ennen kaikkea Yhdysvallat, mutta myös Euroopan unioni, näyttää valitsevan yksipuolisesti ne konfliktit, joihin puututaan voimakeinoin, ja ne, jotka unohdetaan. Nämä henkilöt näkevät, että kansainvälinen yhteisö ei välitä Israelin jatkamasta Palestiinan miehityksestä, ja siksi monille islaminuskoisille se voisi olla todiste sivilisaatioiden vastakkainasettelusta. Tämä antaa käyttövoimaa myös terrorismille.

Israelin hallituksen kykyä päästä palestiinalaisten kanssa sopimukseen vaikeuttaa se, että maa on miehityskaudella asuttanut väestöään satoja tuhansia palestiinalaisalueille. Lisäksi Israelin nykyhallituksessa on voimia, jotka yksinkertaisesti haluavat pitää palestiinalaisalueet niin, että parhaimmillaankin palestiinalaisille jäisi vain erillisiä bantustanriekaleita.

Jatkuva miehitys pitää palestiinalaiset köyhinä ja riistää heiltä tulevaisuuden toivon. Miehitys ja siihen liittyvät nöyryytykset synnyttävät epätoivoista vastarintaa, joka valitettavasti vaatii uhreja ja ennen kaikkea siviiliuhreja. Ainoa tie tällaisesta noidankehästä on miehityksen purkaminen ja Palestiinan itsenäistyminen. Siinä tarvitaan myös Palestiinan hallinnon toimintaa terrorismin kitkemiseksi.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää Suomen osallistumista Afganistanin rauhanturvaoperaatioon oikeana. Samalla haluamme korostaa, että on tarpeen myös toimia eriarvoisuutta ja vapauden puutetta vastaan kaikkialla. Se ei ehkä lopeta terroristitekoja kokonaan, mutta vähentää terrorismin nauttimaa tukea.

Ed. Bremer merkitään läsnä olevaksi.

⁶ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies, värderade talman! De upp till 50 civilmilitära experter som Finland har för avsikt att bidra med kommer att verka i den farligaste omgivning våra fredsbevarare någonsin varit i. Bruk av maktmedel kan vara nödvändigt för att skydda sig själv, de egna trupperna och hela genomförandet av insatsen — därför är det riksdagens uppgift att bedöma och godkänna insatsen, speciellt då det politiska ansvaret för den är större än vid traditionella fredsbevararuppdrag. Afghanistan har härjats av krig och förtryck i decennier och det finns varken fredstradition eller fungerande infrastruktur att bygga på. Alla måste vara medvetna om att nyheterna om finländarna som skickas dit inte alltid behöver vara goda. Det oaktat är det viktigt att Finland är med och bär ett globalt ansvar. Att nu — efter att förtryckarregimen tvingats avgå och ett maktvacuum uppstått — lämna sig utanför skulle vara sann flykt från moraliska förpliktelser.

I inledningsskedet handlar det om en europeiskt dominerad förtrupp på cirka 3 000 personer under Storbritanniens ledning. Finländarna kommer enligt planerna att vara en viktig förmedlande länk mellan den lokala befolkningen, hjälporganisationerna, de militära parterna och interimregeringen. De kommer bl.a. att bedöma det humanitära läget, koordinera hjälpförsändelserna och kartlägga nödvändiga infrastrukturprojekt.

I första hand kan ändå inte ansvaret för Afghanistans framtid vila på det internationella samfundets axlar. Det måste vara Afghanistans befolkning som själv tar det huvudsakliga ansvaret för upprättandet av ett samhälle som respekterar individens värde och ger invånarna drägliga livsvillkor. FN:s resolution av den 20 december sä-

ger att Afghanistan ansvarar för den inre säkerheten och upprätthållandet av lag och ordning, vilket tydligt markerar det lokala ansvaret. Vägen är lång innan alla barn får gå i skola, den nedvärderande behandlingen av kvinnor försvunnit och lokala företag igen kan fungera. Det är också mycket viktigt att göra det möjligt för flyktingar från Afghanistan att återvända till sitt hemland. Enbart i Pakistan och Iran finns för tillfället 3,5 miljoner afghanska medborgare på flykt.

Det internationella samfundet, också Finland, måste vara berett på att det blir ett långt uppdrag som inte begränsar sig till ett sex månaders mandat. Inga underverk kommer att ske under den tiden, utan målsättningen är i början att stärka den tillfälliga regeringens position och upprätta grundläggande livsvillkor för befolkningen. En mera genomgripande omvandling av medborgarsamhället kräver mycket mera tid.

Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on vaativin ja vaarallisin tehtävä, johon rauhanturvajamme koskaan ovat osallistuneet. Siksi on eduskunnan tehtävä hyväksyä se. Kaikkien on oltava tietoisia siitä, että suomalaisia koskevat uutiset sieltä eivät välttämättä aina tule olemaan hyviä. Suomalaisten rauhanturvaajien tehtävä on toimia välittävänä lenkinä Afganistanin väliaikaisen hallituksen, siviili- ja sotilasosapuolten ja avustusjärjestöjen sekä paikallisen väestön välillä arvioimalla muun muassa humanitaarista tilannetta, koordinoimalla avustuslähetyksiä ja kartoittamalla välttämättömiä infrarakenteita.

Tärkeimpänä seikkana on kuitenkin huomattava, että Afganistanin väestöllä tulee olla päävastuu yksilön arvoa kunnioittavan ja kansalaisille siedettävät elinehdot tarjoavan yhteiskunnan rakentamisesta. Suomen on puolestaan varauduttava siihen, että rauhanturvaamistehtävä ei rajoitu yhteen kuuden kuukauden mandaattiin. Vaadittava kansalaisyhteiskunnan muutos vaatii paljon enemmän aikaa. Niinpä voidaan jo nyt otaksua, että myös EU:n rahoitusvastuu tulee merkittävästi kasvamaan. Aikaa ei kuitenkaan ole hukattavissa. Kokemukset aiemmista rauhanturvaamistehtävistä osoittavat, että yhteiskunnan rakenteita on lähdettävä pystyttämään viipymättä, jotta tehtävä voidaan toteuttaa menestyksellisesti.

Talman! Den 11 september resulterade i en samstämmig internationell front emot terrorism. För Finland var det viktigt att ställa sig i denna

enade front. Dock finns det en fara att vissa regeringar kan använda åtgärderna mot terrorism som ett svepskäl att slå till mot opposition och kritik. Att en regim skyddar en terrororganisations verksamhet kan inte på något sätt accepteras. Terrorattackerna åskådliggjorde mycket klart hur relativt vår alliansfrihet kan vara i dagens värld där både ekonomi och politik genomförs av internationellt samarbete och där en gemensam värdegrund växer fram.

För Finland blir fredsuppdraget ytterligare ett steg ut i en världsomspännande politik. I den världsomspännande politiken är det oerhört viktigt att FN tar på sig en ledarroll, vilket också måste synas i detta fredsuppdrag.

Denna gång har operationerna i Afghanistan hela tiden fått stöd av FN, då världsorganisationens beslutsmekanismer inte blockerats av motsatta stormaktsintressen. Som en följd av visad handlingsförmåga har FN:s auktoritet på kort tid stärkts betydligt. Att handlingsförmågan hittades nu, betyder inte att den hittas nästa gång. Än är det för tidigt att utlysa en ny världsordning, trots att vår generation bidragit till en ny syn på internationella relationer. Statsgränsernas okränkbarhet är inte längre en helig ko. De internationella insatserna i Bosnien, Kosovo och Afghanistan är ett uttryck för en syn som tillåter inblandning utifrån då mänskliga grundvärden kränks. Denna världsordning är dock långtifrån konsekvent. Därför måste FN:s förstärkta roll också komma till uttryck i en revidering av världsorganisationens stadga så, att den bättre svarar mot dagens och framför allt morgondagens verklighet och så att rätten till självförsvar enligt artikel 51 inte missbrukas exempelvis i jakten på så kallade terrorister. I annat fall är risken uppenbar att självförsvaret kränker sådana mänskliga rättigheter som stadgan skall skydda.

Arvoisa puhemies! Suomelle Afganistanin rauhanturvaamistehtävä muodostuu uudeksi askeleeksi maailmanpolitiikkaan. Siinä on äärimmäisen tärkeää, että YK ottaa itselleen johtavan roolin, minkä tulee näkyä myös tässä rauhanturvatehtävässä.

Afganistanin operaatiot ovat koko ajan saaneet YK:n tuen, koska suurvaltojen vastakkaiset intressit eivät ole tukkineet maailmanjärjestöjen päätöksentekomekanismeja. Osoitetun toimintakyvyn seurauksena YK:n auktoriteetti on lyhyessä ajassa vahvistunut merkittävästi. On vielä lii-

an aikaista julistaa uutta maailmanjärjestystä siitä huolimatta, että sukupolvemme on myötävaihtanut uuden näkemyksen syntymiseen kansainvälisistä suhteista. Valtioiden rajojen loukkaamattomuus ei enää ole pyhä lehmä. Kansainväliset toimet Bosniassa, Kosovossa ja Afganistanissa ovat ilmaus uudesta suhtautumisesta, joka sallii ulkoisen puuttumisen asioihin silloin, kun inhimillisiä perusarvoja loukataan.

YK:n roolin vahvistumisen tulisi ilmetä myös maailmanjärjestön peruskirjan uudistamisessa siten, että se vastaisi nykyistä paremmin tämän päivän ja ennen kaikkea huomisen todellisuutta ja että 51. artiklan mukaista itsepuolustusta ei käytettäisi väärin esimerkiksi niin kutsuttujen terroristien jahtaamiseen. Muutoin on olemassa ilmeinen vaara, että itsepuolustus loukkaa sellaisia ihmisoikeuksia, joita peruskirjojen tulee suojella.

Talman! Grogrunden för terrorism försvagas i det långa loppet effektivast genom dialog, utvecklingsbistånd och främjande av mänskliga rättigheter och demokrati. Förödelsen i Afghanistan har till största delen skett redan långt innan de USA-ledda militära operationerna inledes. Återuppbyggnaden av samhället blir svår och man kan redan nu anta att EU:s roll som finansör blir betydande.

Det finns ingen tid att förlora. Erfarenheter från tidigare krishanteringsuppdrag visar att sociala strukturer genast måste byggas upp för att resten av uppdraget skall kunna bli framgångsrikt. Åtgärder måste definieras klart, sättas i rätt prioriteringsordning och sedan genomföras effektivt. Utmaningen är ansevärd då infrastrukturen är i kras och antalet potentiella samarbetsparter i form av olika myndigheter och medborgarorganisationer är litet. För våra cimic-trupper är det centralt att knyta ihop de civila och militära aktörerna så att operationen kan genomföras effektivare och ge hela samhället snabbare och bättre resultat.

Den nya världsordningen är, som sagt, långtifrån konsekvent. Före det att två passagerarplan hade flugit in i symbolen för ekonomisk makt i USA fanns det inte politisk vilja att avlägsna talibanregimen.

Inte heller har vi undgått att se stormaktskonstellationer spela en roll under de gångna månaderna. Man kan bara nämna att amerikanerna nu för första gången opererar från baser i det forna

sovjetiska Centralasien, ett uttryck för att dessa håller på att lösgöra sig från Rysslands hegemoni. Ryssland har å sin sida närmat sig västvärlden och Nato. De skarpa motsättningarna som präglade relationerna mellan stormakterna i Kosovo-konflikten har dock trubbats av då de hittat ett gemensamt intresse i att bekämpa terrorism. Då de alla uppfattar terrorism på sitt sätt har de kunnat hitta en gemensam melodi, där refrängen är på olika språk. Däremot ser man redan tecken på en utveckling, som medför att USA:s intresse för Nato minskar, vilket i sig ger upphov till helt nya försvars- och politiska konstellationer och som kommer att påverka också oss.

Av praktiska orsaker kommer FN:s krishanteringsoperation att koordineras med den amerikanska verksamheten på Afghanistans territorium. Arrangemanget är helt på sin plats då FN inte har en struktur som kan fullfölja hela uppdraget. Det är glädjande att den internationella förvaltningen fått till stånd utan maktpolitiska motsättningar.

Tyvärr har talibanregimens fall inte lugnat ner läget i regionen. En ny konflikt har blossat upp mellan Indien och Pakistan och det är oklart hur långt den kommer att eskalera.

Värderade talman! Svenska riksdagsgruppen ger sitt stöd till fredsinsatsen i Afghanistan och de kostnader den medför. Det internationella samfundet måste genom konkreta åtgärder ta avstånd från förtryck och godtycke samt förhindra att sådant uppkommer. Länder, vilkas statsstrukturer är i förfall, är en speciell målgrupp där de förebyggande åtgärder borde vara betydligt bättre och insatserna komma mycket tidigare. Tyvärr låter de sig sällan göras.

Men då man kan göra en insats för humana värden, skall man inte tveka.

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä antaa tukensa Afganistanin rauhanturvaoperaatiolle ja siitä aiheutuvien kustannusten hoitamiseksi. Kansainvälisen yhteisön on konkreettisin toimenpitein sanouduttava irti sorrosta ja mielivallasta sekä estettävä näiden syntyminen.

Mutta humanien arvojen puolustamisen ollessa kyseessä ei ole syytä epäröidä.

⁷ **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Mietittäessä Afganistanin rauhanturvaoperaation taustaa on vaikea keksiä, mihin laittaa takaraja ongel-

mavyyhdin arvioinnissa. Maa on kärsinyt kolonialismista, kylmän sodan etupiirijaosta, ihmisoikeuksia loukanneesta Taleban-hallinnosta ja viimeksi Yhdysvaltojen johtaman sotilasoperaation pommituksista. Kaiken tämän jälkeen afganistanilaiset elävät hädänalaisina tarviten laajaa humanitaarista apua eikä maan infrastruktuurista ole paljoakaan jäljellä.

Yhdysvaltojen johtama sotilasoperaatio herätti lukuisia vaikeita eettisiä kysymyksiä. Niistä keskeisin oli, mihin rajaan asti voimankäyttö on oikeutettua, kun toimitaan terrorismia vastaan. Yhdysvallat oli saanut YK:n tuen sotilasoperaatiolle, jonka tarkoituksena oli estää terroristisen toiminnan jatkuminen Afganistanissa. Vaikka YK tuki operaatiota, Afganistanin siviiliväestön asema huolestutti humanitaarisen avun asiantuntijoita muun muassa siksi, että osa maan väestöstä oli kärsinyt nälänhädästä jo ennen viime syyskuuta. Kun Yhdysvallat aloitti Afganistanin pommitukset, oli myös pelättävissä, että operaation siviiliuhrien määrä kasvaa huomattavaksi. Oli yhtäältä pelättävissä, ettei nälänhätää pystytäisi helpottamaan eikä peruselintarvikkeita toimittamaan ennen talven tuloa. Tämä jo sinänsä olisi johtanut tuhansien ihmisten kuolemaan. Pahimmilta skenaarioilta välttyttiin, mutta on selvää, että tilanne on edelleenkin erittäin vaikea.

Historiasta pitää oppia sen verran, että konfliktin jälkiseurannan on sisällettävä rauhanturvaoperaatio ja siviiliyhteiskunnan jälleenrakentaminen. Kansainväliseen rauhanturvaoperaatioon Suomi on tarjonnut asiantuntemusta nimenomaan cimic-sektorilta. Suomalaisten tehtävä edellyttää siis näkemystä ja kokemusta sotilaallisen kriisinhallinnan ja siviiliyhteiskunnan rakentamisen nivomisesta yhteen. Suomalaisten rauhanturvaajien tehtäviin kuuluu muun muassa tiedonvälityksen edistäminen Isaf-joukkojen ja paikallisväestön välillä sekä humanitaarisen avun kuljetusten edistäminen. Tehtävä on haastava, tärkeä, ja sen onnistuminen on välttämätöntä Afganistanin tulevaisuuden kannalta. Rauhanturvaoperaation tavoitteena on edistää demokraattisen, itsenäisen ja ihmisoikeuksia kunnioittavan hallinnon vakiinnuttamista Afganistaniin.

Tilanne Afganistanissa on edelleen monella tavalla riskialtis. Ero kansainvälisen rauhanturvaoperaation Isafin ja USA:n johtaman sotilasoperaation välillä on periaatteessa selvä, mutta käytännössä kaksien erilaisten joukkojen olemassaolo alueella voi olla vaikeaselkoista paikall-

lisväestön kannalta. On tarkoituksenmukaista, että operaatioiden väliset pelisäännöt selvitetään myös paikallisväestölle ja että Yhdysvallat lopettaa pommitukset ja niiden kaltaiset merkittävät voimatoimet ennen rauhanturvaajien laajamittaista saapumista alueelle.

Hallituksen antaman selvityksen perusteella Isaf-operaatio on Suomen rauhanturvainsäädännön mukainen eivätkä sen voimankäyttövaltuudet poikkeaa Kosovon Kfor-joukkojen soveltamista voimankäyttöänsäädöistä.

Yhdysvaltojen toiminta muuallakin maailmassa terrorismia vastaan voi vaikuttaa tilanteeseen Afganistanissa. Mikäli Yhdysvallat käynnistää sotilasoperaation terroristiryhmiä vastaan esimerkiksi Somaliassa, voi Afganistanin rauhanturvaoperaatio vaikeutua. Naton puolustusministerikokouksen yhteydessä joulukuussa Yhdysvaltojen asevoimien komentaja Richard Myers totesi, että Somalia saattaa olla terrorisminvastaisen sodan seuraava kohde. Viime päivien lausuntojen mukaan Yhdysvallat pyrkii nyt ensisijaisesti estämään terroristien siirtymisen Somaliaan tai muihin maihin. Terroristiryhmien toiminnan lopettaminen on tietenkin tärkeää kansainväliselle yhteisölle. On kuitenkin myös tärkeää, että YK pystyisi johtamaan terrorisminvastaisen toimien alueellista toimeenpanoa erityisesti, jos on kyse rauhaanpakottamisen tyyppisestä toiminnasta. Ensisijaista on tietenkin ehkäistä voimatoimien käytön tarvetta vahvistamalla edelleen YK-järjestelmää ja diplomaattisia neuvottelumekanismeja.

Afganistanin maaperään on vuosikymmenien varrella asetettu tuntematon määrä maamiinoja. Kabulin alueella arvioidaan olevan noin 50 miinakenttää. Miinanraivaustoiminnan käynnistäminen on merkittävä tehtävä rauhanturvaajille, kansainvälisille järjestöille ja paikallisväestölle. Ongelman laajuuden vuoksi miinanraivaustyö jatkuu vielä pitkään.

Viime kuukausina on ollut tarpeen keskittyä humanitaarisen avun perillemenoon Afganistanissa. Tämä tehtävä on edelleen merkittävä; erityisesti vaikeakulkuisten syrjäseutujen elintarvikehuollosta on huolehdittava. Afganistanin maatalous on saatava mahdollisimman pian tuottamaan ruokaa maan väestölle. Tämä on merkittävää paitsi elintarvikehuollon vuoksi myös siksi, ettei Afganistanista uudelleen tulisi huumeviljelyn keskusta.

On ensisijaisen tärkeää edistää siviiliyhteiskunnan rakenteiden syntyä tavalla, jossa yhdistyvät ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja paikallisen väestön kulttuurin kunnioitus. Terveystenhuollon ja koulutusjärjestelmän luominen Afganistaniin on kiireellinen ja pitkäaikainen tehtävä. YK:n ja Suomen osana kansainvälistä yhteisöä on parannettava alistetussa asemassa olleiden ryhmien, kuten naisten ja vammaisten henkilöiden, asemaa. Avustushankkeissa pitäisi olla asiantuntemusta sekä afganistanilaisten että muista maista tulleiden vammaisten henkilöiden piiristä. Naisten koulutukseen, verkostoitumiseen ja mahdollisuuksiin toimia itsenäisesti esimerkiksi opettajina tai käsityöläisinä on kiinnitettävä erityistä huomiota. Rauhanturvaajien on estettävä erityyppisten levottomuuksien syntyä ja mahdollistettava, että naiset voivat liikkua ja toimia vapaasti ja ilman uhkaa väkivallasta. Koska naiskauppa on globaalissakin mitassa merkitävä ongelma, on huolehdittava, ettei rauhanturvaoperaatio välillisesti johda prostituution kasvuun eikä edistä naiskauppaa missään muodossa.

Syyskuun 11. päivän terrori-iskut herättivät keskustelua terrorismin syistä. Terrorismi saa kasvualustansa epäoikeudenmukaisuudesta, mutta pelkkä epäoikeudenmukaisuus ei selitä terrorismia. Se on yhteydessä psyykkiseen manipulaatioon, jota motivoidaan uskonnollisin, kansallisin tai etnisiin perustein. Myös Euroopan kristinuskoisissa maissa on kehittynyt terroristiryhmiä. Esimerkiksi Etan toiminta vavisuttaa aika ajoin Espanjaa. Tästä huolimatta 11.9. jälkeen terrorismi on valitettavan useissa julkisissa yhteyksissä liitetty vain islamilaisiin ääriryhmiin.

Afganistanin sodan pelättiin johtavan etelän ja pohjoisen vastakkainasetteluun, mutta näin ei onneksi toistaiseksi ole käynyt. Mikäli maltilliset muslimimaat halutaan pitää mukana terrorismin vastaisessa rintamassa jatkossakin, on niille osoitettava työkaluja omien kansalaistensa vakuuttamiseksi ja mahdollisen vastakkainasettelun kaikinpuoliseksi hälventämiseksi. Länsimaiden on myös pystyttävä edistämään rauhantilan saavuttamista Lähi-idässä, millä on suuri merkitys myös muslimimaille.

Elämme jälkikolonialistisessa maailmassa, jonka kauppasuhteet eivät ole oikeudenmukaiset. Jos EU ja Yhdysvallat haluavat hälventää epäluuloja uskontojen vastakkainasettelusta ja osoittaa solidaarisuutta taloudellisessa ahdingossa eläville maille, pitää niiden pystyä paranta-

maan kehitysmaiden asemaa Wto-neuvotteluisa sekä lisäämään kehitysyhteistyön rahoitusta YK:n asettamien tavoitteiden mukaisesti. Kaiken kaikkiaan rikkaiden maiden pitää olla valmiita sijoittamaan nykyistä enemmän globaaliin oikeudenmukaisuuteen, mikä tarkoittaa konfliktinestoa, oikeudenmukaista kauppapolitiikkaa, kehitysyhteistyötä ja rauhanturvaamista.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetyin painotuksin vihreä eduskuntaryhmä tukee hallituksen esitystä Suomen osallistumisesta kansainväliseen rauhanturvaoperaatioon Afganistanissa.

Ed. Olin merkitään läsnä olevaksi.

⁸ **Bjarne Kallis /kd:** Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Yhdysvalloissa 11.9.2001 tapahtuneet järkyttävät terrori-iskut johtivat odotetusti Yhdysvaltain sotilaallisiin vastatoimiin Afganistanissa. Kansainvälisen yhteisön Yhdysvalloille antama tuki on ollut ainutlaatuisen laajamittaista. Suomen hallitus on EU:n rintamassa osallistunut suurterrorismin vastaisen kansainvälisen yhteistyön rakentamiseen.

Käytössä olevan tiedon mukaan al-Qaida-verkosto ja Taleban-hallinto kantavat päävastuun Yhdysvaltoja vastaan suunnatuista iskuista. Suurterrorismi on uusi ja globaali turvallisuusuhka. Sitä vastaan on toimittava kansainvälistä yhteistyötä lisäämällä. Valitettavasti tällaisen äärimmäisen häikäilemättömän terrorin nujertaminen ei ole mahdollista ilman voimakeinoja.

Kaikkien vastuullisten tahojen on pureuduttava terrorismin syihin. Terroristien eräänä tavoitteena on ollut epäsovun kylväminen kansainväliseen yhteisöön. Yhtenä esimerkkinä on yritys syyllistää yksipuolisesti ja yksinomaan Israelia Lähi-idän onnettomaan väkivaltakierteeseen joutumisesta. Samalla on haluttu lietsoa vihaa islamilaisten maiden sisällä ja on haluttu ehkä asettaa vastakkain islam muiden suurten uskontojen kanssa.

Toisena tavoitteena on ollut länsimaisten arvojen ja elämänmuodon syyllistäminen. Valitettavasti tämä syytös on saanut kaikinpuolta myös länsimaissa, etenkin niissä vasemmistolaisissa liikkeissä tai puolueissa, jotka mieluusti arvoste-

levat Yhdysvaltoja jos ei kaikesta niin ainakin melkein kaikesta.

On erityisen valitettavaa, että Suomen hallituksen piiristä annettiin terrori-iskujen jälkeen hätäisiä ja harkitsemattomia lausuntoja, joissa ainakin epäsuorasti syyllistettiin iskun kohde. Jos ne lausunnot eivät olleet vahingoksi, eivät ne myöskään millään tavoin olleet maallemme eduksi. (Ed. Gustafsson: EU:n linjan mukaisia!) Vaikkei yhden lehden, tässä tapauksessa New York Timesin, uutisesta eilen pidä liian pitkälle johtopäätöksiä vetää, voidaan se ainakin todeta, että jotkut tahot pitävät Suomen toimintaa terrorisminvastaisessa taistelussa passiivisena.

Uuden perustuslain oloissa ainakin valtioneuvoston avainministereillä on erityistä vastuuta ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä. Esitän kuitenkin kristillisdemokraattien eduskuntaryhmän puolesta tyytyväisyyden pääministerin toimintaa kohtaan. Hän ei ole jättänyt epäselvyyttä Suomen linjasta. Tämä on tärkeää myös punnittaessa maamme uskottavuutta EU:n jäsenenä.

Yhdysvaltoja vastaan suunnatut iskut olivat myös iskuja Suomen kaltaisia demokratioita vastaan. Jos emme tätä näkemystä hyväksy toimintamme lähtökohdaksi, emme tiedä, mitä meidän tulisi tehdä.

Hallituksen eduskunnalle antama selonteko jättää hieman toivomisen sijaa sen suhteen, miten siinä perustellaan Suomen valitsemaa linjaa. Selonteko tyytyy selostamaan tapahtumia ilman, että siinä selkeästi sanottaisiin, että tapahtuneet terrori-iskut olivat väkivallantekoja edustamiamme yhteiskunnallisia perusarvoja ja perusvapauksia vastaan. Selonteossa puhutaan al-Qaidajärjestöstä, vaikka yleisesti se määritellään verkostoksi.

Afganistan joutui väkivallan kurimukseen 1979, jolloin Neuvostoliitto miehitti maan saadakseen valtaan mieleisensä poliittisen hallinnon. Afganistan ajautui sisällissotaan. Neuvostoliitto lähti Afganistanista kymmenen vuotta myöhemmin pahoja tappioita kärsineenä. Voimatyhjiön täytti kaaos. Taleban-hallinnon saatua hetkellisesti sekasortoiset olot vakautettua 1990-luvun puolivälissä se ajautui fundamentalismiin ja kielsi keskeiset ihmisoikeudet etenkin naisilta. Samalla se ryhtyi suojelemaan al-Qaida-terroriverkostoa, joka Afganistanista käsin käynnisti iskut Yhdysvaltoja vastaan.

Yhdysvaltojen sotilaalliset vastatoimet ovat käytännöllisesti katsoen nyt tuhonneet al-Qaidan ja Taleban-hallinnon, mutta suurterrorismin uhkaa kokonaisuudessaan tuskin on eliminoitu. Yhdysvallat halusi kantaa lähes yksin vastuun sotilaallisista vastatoimista. Aikaa oli vähän, mikä selittää tehdyn ratkaisun. Nato tosin esitti tukensa jo varhaisessa vaiheessa ja oli valmis yhteistyöhön. Liittokunnan rauhankumppanuusohjelma Pfp on ollut yhteistoimintajärjestely, jonka avulla myös Yhdysvallat on saanut arvokasta tietoa ja kokemusta kriisinhallinta- ja rauhanturva-yhteistyöstä. Aikanaan saamme enemmän tietoa, olisiko ollut hyväksi, mikäli Nato olisi ollut alusta alkaen paremmin mukana myös sotilaallisissa vastatoimissa.

Joka tapauksessa Yhdysvallat on nopeasti päässyt sotilaallisiin päämääriinsä. Monet esitetyt varoitukset siitä, että maa ajautuisi uuteen Vietnamin sotaan, ovat osoittautuneet pahasti virheellisiksi. Myös ne pyynnöt, joissa Yhdysvaltoja maaniteltiin pommitustaukoihin, ovat osoittautuneet virheellisiksi neuvoiksi. Tautot olisivat vain auttaneet terroristeja kokoamaan rivejään ja tekemään vastaiskuja ehkäpä eri puolilla maapalloa.

Edessämme on ratkaisu Suomen osallistumisesta YK-johtoiseen rauhanturvaoperaatioon Afganistanissa. Lähtökohtana on YK:n turvallisuusneuvoston asianomaiset päätöslauselmat. Kansainväliset kriisinhallintaoperaatiot ovat 1990-luvulla muuttuneet sotilaallisesti yhä vaativammiksi ja vaarallisemmiksi. Käynnistyvää Afganistanin-operaatiota on alustavissa arvioissa verrattu Balkanin-operaatioihin. Olot Afganistanissa ovat äärimmäisen epävakaat. Heimojen väliset ristiriidat ovat olleet arkipäivää vuosikymmeniä. Lisäksi kuvassa ovat uskonnolliset ristiriidat.

Hallituksen selonteossa määritellyt Suomen osallistumisen sisältämät tehtävät ja kokoluokka ovat yhdenmukaisia omaksumamme yleisen rauhanturvaroolin kanssa.

Vaikka nyt päätetään osallistumisesta kolmeksi kuukaudeksi, on varauduttava osallistumaan koko YK:n mandaattikaudeksi eli kuudeksi kuukaudeksi. Silloin tietenkin myöskin kustannukset nousevat, jos eivät kaksinkertaisiksi, niin huomattavasti. Pidämme tätäkin ehdotusta perusteltuna. Kuuden kuukauden mandaatin jälkeen on tarkoitus arvioida tilannetta ja käynnistää seurantajakso. On todennäköistä, että kan-

sainväliset kriisinhallintajoukot muodossa tai toisessa joutuvat olemaan maassa paljon pitempään. Kosovossa puhutaan 20—25 vuodesta. En yhtään epäile, ettekö yhtä pitkä kausi voi olla edessä Afganistanissa.

Suomen kokonaisroolista Afganistanin vakauttamisessa ja jälleenrakentamisessa voidaan keskustella erikseen päätettäessä jatko-osallistumisestamme. Olisi toivottavaa, että myöhemmin Euroopan unioni voisi ottaa enemmän vastuuta, jolloin oma osallistumisemme voitaisiin suhteuttaa unionin piirissä tehtäviin ratkaisuihin.

On toivottavaa, että Afganistan pääsisi vakaan kehityksen uralle vuosikymmenien vaikean ajan jälkeen. Mutta ennen kaikkea kansainvälisen yhteisön piirissä on ymmärrettävä, että globaaliterrorismi on uhka ja myös haaste, jonka torjumiseen on panostettava aiempaa päättäväisemmin. Afganistanin tapahtumat osoittavat, että etenkin YK:lla on nyt mahdollisuus palauttaa arvovaltaansa maailmanrauhan todellisenä turvaajana. Tämäkin tukee Suomen osallistumista YK-johtoiseen Isaf-operaatioon.

Rouva puhemies! Kun edellisellä vaalikaudella käsitelimme Suomen osallistumista Bosnian ja Kosovon rauhantehtäviin, käytiin niistä pitkä ja vilkas keskustelu. Molempien tehtävien sanottiin olevan vaativia ja monissa puheenvuoroissa esitettiin uhkakuvia siitä, että suomalaisia sotilaita tullaan palauttamaan Suomeen sinkkiarkuissa. Molemmissa tapauksissa eduskunnan selvä enemmistö päätti, että Suomi osallistuu operaatioihin. Bosnian joukkojen määrä nousi 60 000 mieheen ja Kosovon joukkojen noin 42 000 mieheen.

Bosniaan ja Kosovoon verrattuna Afganistanin tehtävä on merkittävästi vaikeampi. Afganistanin tehtävä ei seiso eikä kaadu Suomen tai minikään muunkaan maan osallistumisen tai poisjäämisen johdosta. Sitä vastoin voidaan sanoa, että kansainväliset Isaf-joukot ovat edellytys väkivallan lopettamiseksi ja Afganistanin jälleenrakennuksen käynnistämiseksi. Se on pitkä ja vaikea prosessi, joka onnistuu vain, jos afgaanit itse oivaltavat, että paremman elämän saavuttamiseksi on olemassa muitakin vaihtoehtoja kuin väkivallan turvautuminen. Siksi Isaf-joukkoja tarvitaan Afganistanissa ja siksi haluamme operaatioon osallistua.

⁹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa puhemies! Yhdysvalloissa viime syyskuun 11. päivänä suo-

ritetut terrori-iskut ovat käynnistäneet maailmanlaajuisen tapahtumaketjun, jossa myös Suomi on mukana. USA käynnisti käytännössä välittömästi iskujen jälkeen oman sotilasoperaationsa NATO-maiden myötävaikutuksella tarkoituksenaan koston iskusta vastuussa olleelle ja Afganistanin islamilaisen hallituksen suojeluksessa toimineelle al-Qaida-järjestölle sekä pyrkiä vangitsemaan tai surmaamaan järjestön johtohenkilöt. Tämä on merkinnyt amerikkalaisten joukkojen lähes täysimittaista ilmasotaa kuluneiden kuukausien ajan. Pommitusten ja niin sanotun Pohjoisen liiton avulla Taleban-hallinto on kukistettu, sen joukot on käytännössä lyöty ja maa on pommitettu raunioiksi. Omilta tappioilta USA on tämän taivaspommitus- ja sijaisarmeijan käytön taktiikalla välttynyt.

Päätavoitteista toinen, Osama bin Ladenin ja hänen kumppaniensa kiinni saaminen, on sen sijaan toteutumatta. Lienevät ajaneet partansa ja kadonneet vuorten sumuun kuin kuuluisa Tiibetin lumimies.

Joka tapauksessa nyt on varsinainen aktiivisota päättynyt ja on aika katsoa, mitä tehdään maalle ja sen kärsiville, lähes 30 miljoonalle kansalaiselle.

USA käynnisti oman hyökkäyssotansa Afganistanissa YK:n siunaamana ja muiden NATO-maiden tukemana. Tämä sotatoimi oli ilmeisen välttämätön niin Amerikan sisäisen tilanteen kuin maan maailmanpoliisin roolinkin takia. Nyt, kun päävihollinen on lyöty hajalle, tarvitaan rauhantilanteen luomiseksi ja Afganistanin jälleenrakentamiseksi laaja YK:n alaisuudessa toimiva kriisinhallintaoperaatio ja jälleenrakennusohjelma. Tehtävä on mittava ja vaikea, onhan maassa sodittu käytännössä yhtämittaiset 20 viime vuotta. Muutenkin maa on kuuluisa niin sanotusta vieraiden miehittäjien harventamistaidostaan. Tästä on englantilaisilla ja venäläisillä karmeita kokemuksia.

Tämän historian opetuksen tietäen luvassa on erittäin vaativa ja vaarallinen operaatio, jonka epäonnistumiseen ja jopa kaaokseen päättymiseen on olemassa valitettavan suuri mahdollisuus. Lisäksi, mikäli maa onnistutaan rauhoittamaan pysyvämmiin ja jonkinlainen demokraattinen hallinto aikaansaamaan, maan saattaminen tälle vuosisadalle infrastruktuurinsa ja muiden siviilitoimintojensa puolesta vaatii valtavia summia. Onko tähän kansainvälistä valmiutta, sen näyttää aika. Ennen kaikkea USA:n tulisi kantaa

vastuutaan tältä osin yhtä innokkaasti, kuin se oli valmis kantamaan vastuutaan maan pommituksista.

Amerikassa jokainen perhe, joka menetti terrori-iskussa perheenjäsenen, sai liittovaltiolta korvausta 1,65 miljoonaa dollaria, mikä tekee yhteensä noin 5 miljardia dollaria. Sen lisäksi Amerikan Punainen Risti keräsi rahaa noin 500 miljoonaa dollaria, joille se ei tahdo lehtitietojen mukaan löytää sopivaa kohdetta. Todellista maailman johtajavaltion luonnetta osoittaisikin se, että USA päättäisi heti alkuunsa sijoittaa vastaavan panoksen talebanien varsinaisten uhrien, afgaanien, auttamiseen. Syntyvällä noin 5,5 miljardin dollarin potilla voitaisiin jokaista noin 30:tä miljoonaa afganistanilaista auttaa noin 200 dollarilla eli yli tuhannella entisellä Suomen markalla. Jo sen avulla voitaisiin luoda pitkäksi aikaa maan kansalaisille alkeelliset elämän perusmahdollisuudet.

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää käsittelyssä olevassa kiireellisessä selonteossaan, että myös Suomi osallistuisi YK:n päätöksellään perustamaan rauhanturvajoukkoon eli Isaf:ään. Suomen olisi tarkoitus lähettää ainakin aluksi maahan siviilisotilasyhteistyöhön erikoistunut cimic- ja yhteysupseeriosasto, kokonaisvahvuudeltaan 50 henkeä. Sen tehtäviin kuuluisivat humanitaarisen avun arviointi ja koordinointi yhdessä avustusjärjestöjen kanssa, sotilasteknisen sopimuksen täytäntöönpanon valvonta, yhteydenpito maan väliaikaiseen hallintoon sekä infrastruktuurihankkeiden kartoittamisen avustaminen.

Suomalaisille suunnitellut tehtävät tuntuvat ensi tarkastelussa varsin "siviilimäisiltä" ja rauhanomaisilta, mutta Afganistanin ollessa kyseessä mikään ei ole varmaa. Maa kuhisee pyssymiehiä, joiden ainoa työ parinkymmenen vuoden ajan on ollut sotiminen ja muun väkivallan harjoittaminen. Kun vielä eri kuppikunnat vaihtavat sujuvasti puolta vahvimpana pidetyn hyväksi, saattaa YK:n avulla kasaan kyhätty rauhantila häiriintyä minä hetkenä tahansa.

Afganistanin sotilaallinen kriisinhallintaoperaatio Isaf on kokonaisuudessaan vaativimpia operaatioita, joihin YK on rauhanturvaamistoinnassaan pitkään aikaan joutunut. Edellä mainitun sotaisan menneisyyden ja maan hajanaisuuden sekä olemattoman yhteiskunta- ja infrastruktuurin takia joukoille asetetut tavoitteet ovat kovat. Vaikkakin operaatio ainakin aluksi keskit-

tyy maan pääkaupunkiin Kabuliin ja sen ympäristöön, muodostaa maaston vaikeus varmasti ongelmia. Kun vielä toimialueelta tai sen lähiympäristöstä ei ole saatavissa juuri mitään tarvikkeita tai välineistöä, joudutaan paikalle kuljettamaan ilmateitse kaikki asumuksista lähtien. Kyse ei ole siis mistään halvasta operaatiosta.

Toinen epävarmuustekijä on kriisinhallintajoukkojen voimankäyttötarve ja -valtuudet. Niitä verrataan lähinnä Nato-johtoiseen Kosovo-operaatioon, jossa suurempia ongelmia ei ole syntynyt. Selvää kuitenkin on, että mahdollisuudet joutua turvautumaan voimankäytöllä uhkaamista pitemmälle meneviin toimiin ovat merkittävät. Hyvin paljon riippuu myös siitä, kuinka hyvin paikallisen väestön yleinen mielipide saadaan käynnistetyin kriisinhallintaoperaation puolelle. Tässä tulee varmaankin vaikuttamaan hyvin paljon se, saadaanko humanitaarinen apu riittävän määräisenä ja riittävän nopeasti perille, ettei maan siviiliväestön tarvitse enää tyytyä kauraruoholeipään ravintonaan tai pelkkään ruuhon. Vanhaa viisautta mukaellen "tie rauhaan käy vatsan kautta" ehkäpä tässäkin tapauksessa.

Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset ovat kaikkien rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioiden yhteydessä korostaneet YK:n mukanaolon ja toimintavaltuuksien tärkeyttä. Emme ole halunneet Suomen osallistuvan Nato-johtoihin operaatioihin, joiden kansainvälinen oikeutus on epäselvä. Tämän kriisinhallintaoperaation kohdalla ei ole mielestämme epäselvyyttä toiminnan hyväksyttävyydestä, perustuuhan Isaf-operaatio YK:n turvallisuusneuvoston 20. joulukuuta 2001 hyväksymään päätöslauselmaan n:o 1386. Tämän vuoksi perussuomalaisten eduskuntaryhmä hyväksyy Suomen osallistumisen aluksi Englannin johdolla toimiviin kriisinhallintajoukkoihin huolimatta siitä, että siitä on odotettavissa hyvin vaikea ja vaarallinen tehtävä. Pidämme onnistuneena ratkaisuna myös sitä, että suomalaisten joukkojen tehtävät ovat varsin siviilipainotteisia erityistehtäviä. Olemme samaa mieltä kuin Suomen entinen YK-suurlähettiläs Keijo Korhonen kolumnissaan sanomalehti Ilkassa: "Afganistan ei ole yhdenkään suomalaisen rauhanturvajääkärin luitten arvoinen."

Hallituksen selonteossa todetaan, että Suomen osallistumista Isaf-operaatioon Afganistanissa arvioidaan uudestaan kolmen kuukauden kuluttua, kun Englanti luopuu johtovaltionehtävästään. Olen käsittänyt, että tuolloin eduskunta

saa hallitukselta uuden selonteon kriisinhallintaoperaation etenemisestä ja onnistumisesta yleensä kuin myös erityisesti Suomen osalta. Tällöin meillä on tilaisuus tarkastella osallistumisemme mielekkyyttä ja kannattavuutta saavutettujen tulosten ja operaatioon uhrattujen panosten osalta. Pidän itsestäänselvyytenä, ettei suomalaisten kohdalla voi eikä saa syntyä miestappioita.

Arvoisa puhemies! Afganistan on yksi niistä maapallon maista, joissa rauhantila on lähes tuntematon käsite ja muistot siitä elävät vain perimätiedon varassa. Tilanteen ongelmallisuutta ei ole ollut varmaankaan vähentämässä englantilaisten siirtomaaherruus tai venäläisten kurinpalautusretki 1980-luvulla. Valtava määrä maamii-noja on siviilien uhkana maastossa. Tiet, tietoliikenne, koulut, sairaalat on rakennettava, tuotantoelämä on saatava käyntiin, hallinto- ja oikeuslaitos on luotava ja mainitsemilleni pyssymiehille on löydettävä muuta, toivon mukaan hyödyllistä tekemistä. Tämän tekemisen soisi olevan jotakin muuta kuin unikkoviljelmien kunnostusta ja huumeiden myymistä peltojen kunnostuksesta maksavien eurooppalaisten kansalaisten lapsille. Unikkoviljelyn valvonta lienee helposti järjestettävissä USA:n ja muiden maiden satelliiteilla. Olisipa siinä Euroopan satelliiteillekin muuta tekemistä kuin vahtia suomalaisten viljelijöiden viljapeltoja lähes neliömetreittäin. Nyt tähän kaikkeen on olemassa pitkästä aikaa todellinen mahdollisuus, kunhan kansainvälinen yhteistyö pystyy turvaamaan rauhantilan ja nopealla aikataululla ensin estämään laajamittaisen nälänhädän ja sen jälkeen kasaamaan riittävän rahoituksen maan jälleenrakentamiseksi. Kuten puheeni alussa totesin, katson Amerikalla olevan suurimman vastuun tästä rahoituksesta. Onhan se pommittanut vanhentumisriskin uhasa olleilla pommeillaan maan kivikasaksi saaden näin varastonsa uusittua ja onhan se kuitenkin maailman varakkain valtio. Myös Englannilla on muita suurempi vastuu Afganistanin tulevaisuudesta, pitihän se maata siirtomaanaan. Myös Suomen on annettava oma resurssiensa mukainen panostuksensa tähän työhön; se olisi todellista kehitysapua, jos mikä.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä siis hyväksyy hallituksen ratkaisun Suomen osallistumisesta Afganistanin kriisinhallintaoperaatioon Isaf:ään, koska sillä on YK:n valtuutus ja toiminta ei ole puhtaasti Nato-johtoista. Suomalaisille kaavaillut tehtävät ovat myös onnistuneet, sillä

ne eivät käsitä varsinaista rauhaanpakottamista, josta on paljon puhuttu. Mikäli tilanne maassa ei etene toivotulla tavalla tai joukkomme joutuvat välittömään hengenvaaraan, on päätös suomalaisten poisvetämisestä mielestämme tehtävä välittömästi. Kolmen kuukauden kuluttua on mahdollista tarkastella tilannetta uudelleen myös miehistön määrän ja operaatioon käytettävien varojen osalta, kun nähdään, miten rauhankehitys maassa on lähtenyt käyntiin ja onko USA saanut pommitusretkensä päätökseen.

¹⁰ **Puolustusministeri Jan-Erik Enestam:** Arvoisa rouva puhemies, fru Talman! Afganistaniin lähetettävän monikansallisen joukon ja Afganistanin väliaikaisen hallituksen välillä on viime viikon perjantaina sovittu kansainvälisen joukon läsnäolosta maassa. Tämän sopimuksen mukaan joukon tehtävänä on tukea väliaikaisen hallinnon perustamista, neuvoa ja tukea väliaikaista hallitusta turvallisuuskysymyksissä, arvioida Afganistanin viranomaisten avun tarvetta turvallisuus- ja sotilasjoukkojen perustamisessa, arvioida infrastruktuurihankkeiden tarvetta ja arvioida turvallisuusoperaation laajentamista muualle Afganistaniin. Lisäksi monikansallisen joukon tehtävänä on yhteistoiminnassa väliaikaishallinnon joukkojen kanssa avainkohteiden suojaaminen ja partioiminen.

Monikansallisen joukon lisäksi Afganistaniin perustetaan keväällä 2002 laaja YK:n siviilikriisinhallintaoperaatio Unama, United Nations Assistance Mission in Afghanistan, johon Suomen on tarkoitus asettaa erityisesti siviilikriisinhallinta-asiantuntijoita. Afganistanin vaikeat olosuhteet on otettu huomioon operaatioon valmistauduttaessa. Vuosikymmenet kestänyt sota on raunioittanut maan infrastruktuurin. Tämän vuoksi rauhanturvajoukkojen oman huollon osuus korostuu. Suomalainen osasto tukeutuu pääosin monikansallisen joukon huoltojärjestelmään. Operaation turvallisuustilanteesta laaditun arvioiden mukaan Afganistanin väliaikaisella hallinnolla katsotaan olevan hauraat mahdollisuudet valvoa Kabulua ja sitä ympäröivää aluetta monikansallisen operaation käynnistymisvaiheessa. Operaation komentajalle onkin annettu toimivaltuudet ryhtyä tarvittaessa välittömästi kaikkiin toimenpiteisiin joukon turvallisuuden takaamiseksi.

Mahdollisia uhkia kansainväliselle joukolle arvioidaan aiheutuvan rikollisten aineiden sekä Taleban-liikkeen ja al-Qaida-tukijoiden taikka

Bonnin sopimusta vastustavien ryhmien toiminnasta. Lisäksi uhkia joukolla voivat aiheuttaa muutkin aseistautuneet siviilit taikka sotilaalliset tai puolisolilaalliset ryhmittymät, jotka ovat eriyistä tyytymättömiä alueen tilanteeseen.

Edellä mainitut elementit eivät välttämättä noudata kansainvälisiä sodan lakeja, ja heidän keinovalikoimaansa saattaa kuulua epäsymmetrinen sodankäynti, mukaan lukien itsemurhaiskut. Uhka saattaa kohdistua suoraan kansainväliisiin joukkoihin, tai joukot saattavat joutua eri ryhmittymien välisten väkivaltaisuuksien keskele.

Alueella on lisäksi runsaasti miinoja ja räjähtämättömiä ampumatarvikkeita. Myös sääolosuhteet saattavat muodostua vaikeiksi. Erityispaino valmisteluissa onkin siksi asetettu henkilöstön palvelusturvallisuuden varmistamiselle. Toimintaolosuhteiden Afganistanin operaatiossa voidaan arvioida olevan jopa vaativammat kuin Kosovossa Kfor-operaation alkuvaiheessa, aivan kuten useissa puheenvuoroissa jo on todettu.

Rauhanturvaamislain edellyttämällä tavalla hallitus on selonteossaan yksilöinyt operaation voimankäyttövaltuudet. Käynnistyvän monikansallisen operaation voimankäyttövaltuuksien mukaan voimaa voidaan ensisijaisesti käyttää itsepuolustukseksi hyökkäystä tai välittömästi uhkaavaa hyökkäystä vastaan. Itsepuolustus tarkoittaa oman henkilön, muiden yksikköön kuuluvien henkilöiden ja muiden ystävällismielisten joukkojen puolustamista sekä sellaisten henkilöiden puolustamista, joiden turvaaminen on annettu joukon tehtäväksi. Voimaa voidaan käyttää myös tehtävän toteuttamiseen. Tällöin kysymyseen voi tulla esimerkiksi tärkeän tai erityisasemassa olevan omaisuuden tai kohteen puolustaminen välitöntä varkauden tai tuhoamisen vaara vastaan.

Voimankäyttövaltuuksissa korostetaan sitä, että lievimmän tehokkaan voiman käyttämisessä on aina noudatettava sotilaallisen välttämättömyyden periaatetta sekä suhteutettava voimankäyttö kulloinkin kohdattavaan uhkaan.

Isaf-operaation voimankäyttövaltuudet eivät poikkea Bosnian Ifor- ja Sfor-operaatioista taikka Kosovon Kfor-operaatiossa käytettävästä voimankäyttösäännöstöstä. Tämän vuoksi Suomella ei ole tarvetta tehdä voimankäyttösäännöksiin kansallisia täsmennyksiä.

Johtovaltio Ison-Britannian ohella operaatioon osallistuvat lähes kaikki EU-maat sekä lisäksi Kanada, Romania, Turkki ja Uusi-Seelanti. Operaation etujoukot siirtyivät toiminta-alueelle jo joulun alla 22. joulukuuta, jolloin Afganistanin väliaikainen hallitus aloitti toimintansa. Muiden joukkojen on määrä olla paikalla tammikuun loppuun mennessä.

Suomihan on tarjonnut operaatioon siviili—sotilas-yhteistyöhön erikoistuneen cimic- ja yhteistyöpuseeriosaston, jonka kokonaisvahvuus on enintään 50 henkeä. Suomen osaston tehtäviä voivat olla esimerkiksi humanitaarisen tilanteen arviointi yhteistyössä avustusjärjestöjen kanssa, koordinaatio avustusjärjestöjen suuntaan, sotilasteknisen sopimuksen täytäntöönpanon valvonta, yhteydenpito väliaikaiseen hallintoon ja eri sotilasosapuoliin sekä infrastruktuurihankkeiden kartoittamisessa avustaminen.

Suomalainen osasto kootaan kokeneista, aikaisemmissa operaatioissa jo kouliintuneista vapaaehtoisista. Erityisesti Bosnian operaatiossa meille kertynyttä kokemusta käytetään hyväksi. Suomen osasto siirtyy suunnitelman mukaan operaatioalueelle kahdessa osassa. Ensimmäinen osasto, joka käsittää enintään kymmenen henkeä, siirtyy Afganistaniin heti tasavallan presidentin päätettyä Suomen osallistumisesta. Cimicin osaston pääosa on suunniteltu lähetettäväksi alueelle viimeistään helmikuun alussa.

Kansainvälinen yhteisö voi tukea merkittäväällä tavalla Afganistanille nyt tarjoutuvaa mahdollisuutta palata sellaisiin järjestäytyneisiin oloihin, joissa maan kansalaisten hyvinvointi voidaan turvata. Tukea voidaan antaa muun muassa rauhanturvaamistoiminnalla, humanitaarista apua toimittamalla sekä jälleenrakennustyötä tukemalla.

Suomalainen osastohan on suhteellisen pieni, mutta sille suunnitelluilla tehtävillä on keskeinen rooli hyvien suhteiden luomisessa paikalliseen väestöön. Sekä YK että operaation johtomaa Iso-Britannia ovat korostaneet cimic-tehtävän tärkeyttä juuri Afganistanin tilanteessa ja olosuhteissa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

Ensimmäinen varapuhemies: Nyt käynnistyy debattikeskustelu. Vastauspuheenvuoroja toivon pyydettyä V-painikkeella, ja vastauspuheenvuoron pituus on enintään 1 minuutti.

¹¹ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n valtuutuksella Afganistanissa käydään itse asiassa kahta sotilasoperaatiota. Yhtäältä on Yhdysvaltain johdossa oleva operaatio, joka tähtää al-Qaida-terroristijärjestön kukistamiseen ja sitä tukevan Taleban-hallinnon kukistamiseen. Toisaalta on Ison-Britannian johtoon annettu Isaf-operaatio, johon nyt myöskin Suomi on osallistumassa. Näiden kahden sotilasoperaation välillä on tiettyjä selkeitä eroja. Se selkeä ero ei ole ainoastaan maantieteellinen ulottuvuus, jälkimmäisessä keskitytään ainoastaan Kabuliin ja sen lähialueisiin. Olennaintahan on ero voimankäyttövaltuuksissa.

Arvoisa puhemies! Suomi ei olemassa olevan rauhanturvalain mukaisesti voi osallistua tähän Yhdysvaltain johtamaan sotilasoperaatioon. Suomen rauhanturvalakihan kieltää rauhaanpakkotamisen. Haluaisinkin tiedustella hallitukselta: Kuinka hallitus varmistaa suomalaisten osallistumisessa sen, että nämä kaksi sotilasoperaatiota (Puhemies koputtaa) eivät mene päällekkäin ja näin ei rikottaisi Suomen rauhanturvalakia?

¹² **Esko Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin oikeastaan ed. Kiljunen vei jo sanat suustani toisen kommentin osalta, jonka olin esittämässä. Se koski amerikkalaisoperaation ja YK:n alaisuudessa tapahtuvan operaation yhteensovittamista ja nimenomaan komentosuhteita. Toivoisin, että ministeri Enestam voisi tätä arvioida. En pidä tätä kauhean merkittävänä ongelmana mutta kuitenkin kysymyksenä, johon olisi paikallaan saada selvyys, ennen kuin eduskunta lopullista päätöstä tekee.

Toinen asia, joka tuli esille hyvin monessa puheenvuorossa, oli huoli naisten asemasta Afganistanissa, joka on sinänsä aiheellinen. Meidän mittapuumme ja käsitystemme valossa tarkasteltuna Afganistanin naisten asema on heikko. Toinen iso ongelma, joka siellä on kulttuuritaustainen, on suhtautuminen aseisiin ja aseiden käyttöön. Aseet kuuluvat afganistanilaiseen kulttuuriin tavalla, joka on erittäin vaikeasti kitkettävissä pois. Tässä suhteessa Afganistanin naisten

neuvoston johtaja esitti hyvin selkeän käsityksen sanomalla, että ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Aho, minuutti on valitettavasti ylittynyt!

Puhuja: ... naisten asia ei ole mikään asia niin kauan, kunnes maamme on pelastettu sodalta ja laittomuudelta. Minusta tämä on se näkökulma, josta tuotakin asiaa voi tarkastella.

¹³ **Paula Kokkonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikissa ryhmäpuheenvuoroissa on pidetty asiaa tärkeänä ja jopa kiireellisenä eräissä puheenvuoroissa. Kiireellisyystä osoittaa myös se, että eduskunta on kutsuttu koolle kesken istuntovapaan.

Miksi meidän on odotettava presidentin lomailun päättymistä, ennen kuin tämä asia voidaan ratkaista? Perustuslain 59 §:n nojallahan tasavallan presidentillä on sijainen. Eikö tätä voitaisi valtioneuvostossa käsitellä myös kiireellisenä?

¹⁴ **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljusen ja myös muiden puheenvuoron käyttäneiden edustajien puheenvuoroista käy ilmi, että kaikkein mielenkiintoisinta tässä asiassa on se, mitä ei ole kirjoitettu tähän selontekoon. Tähän liittyen esitän muutaman kysymyksen, ensinnäkin: Miltä pääluokalta nämä kustannukset aiotaan maksaa? Onko tässä kysymys ulkoasiainhallinnon menoista vai puolustushallinnon menoista? Sillä on suuri periaatteellinen merkitys, todella suuri. Samalla tavalla: Mikä on se kustannus, joka sitten on lankeava tämän kolmen kuukauden, sanotaanko, harjoittelujakson jälkeen? Siitä ei puhuta selonteossa yhtään mitään. Muita kysymyksiä tulee varsinaisessa puheenvuorossa.

¹⁵ **Esko Helle /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuorot päättyivät kaikki samaan tulokseen selonteon suhteen. Mutta niistä olivat selvästi nähtävissä poliittiset asenne-erot, näkökulmaerot, lähestymistapaerot tähän asiaan. Oli aika yllättävää, että parissa puheenvuorossa lähdettiin hyvin vahvasti kurin ja järjestyksen ja voiman ja vallan näkökulmasta ja jopa hurrattiin tavallaan sille, että aseita on saatu käyttää ja niillä on saatu tuloksia, kun taas eräistä ryhmäpuheenvuoroista henki sosiaalisen oi-

keudenmukaisuuden ja yhteisen vastuun korostaminen.

Mutta, rouva puhemies, selonteon mukaan valtuudet näille joukoille eivät poikkea perinteisestä, ja toisaalta laki sanoo, että jos eivät poikkea, silloin päätös voidaan tehdä tasavallan presidentin toimesta vain niin, että ulkoasiainvaliokuntaa kuullaan. Minusta on ihan hyvä, että tämä asia on tuotu tänne käsittelyyn, (Puhemies koputtaa) mutta tulkitsen niin, että hallitus on sitä mieltä, että tätä ei olisi tarvinnut tuoda tänne.

¹⁶ **Bjarne Kallis /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Helteen vastauspuheenvuoron jälkeen totean, että ilman voimatoimia terrorismia ja al-Qaida-järjestöä ei olisi onnistuttu tuhoamaan. Kristillisdemokraatit korostivat puheenvuorossaan hyvin selkeästi, että oli välttämätöntä ryhtyä tällaisiin toimiin.

Mutta olin ajatellut toista asiaa kommentoida. Me olemme päättäneet Kosovosta, Bosniasta ja nyt Afganistanista eli osallistumisesta niihin operaatioihin ilman, että Suomen linja olisi käynyt selkeästi esille. Onko niin, että näin tapaus tapaukselta teemme ne ratkaisut, mikä tarkoittaa sitä, että se ei ole linjakasta? Minä olisin odottanut ja olin odottanut, että ministerit perustelisivat Suomen linjaa, milloin osallistutaan ja milloin ei, ja sitä, onko tämä osallistuminen tähän operaatioon linjassa (Puhemies koputtaa) siihen, mitä meidän tulee noudattaa. Seuraava voi olla Kashmir, Somalia, mikä hyvänä.

¹⁷ **Markku Rossi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen osallistuminen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon Afganistanissa pitää sisällään suuria riskejä, koska Afganistanissa rauhanturvajoukot voivat kohdata monenlaisia arvaamattomia ongelmia. Esimerkiksi kansainvälinen huumekauppa on yksi sellainen. YK:n mandaatin alla ei tule luoda puitteita Afganistanin eri heimojen huumeiden viljelyn ja kaupankäynnin turvaamiseksi. Suomen tulee olla jatkossakin rauhan puolella sotaa vastaan. Rauhanturvaoperaatiot ovat parasta työtä, kun siviiliyhteiskuntaa nostetaan jaloilleen. Kustannusten jaon ja kansainvälisen politiikan vastuun jakamisen kannalta on ymmärrettävää, että Isafissa on mukana lähes 20 maata. Toisaalta, arvoisa puhemies, siihen sisältyy melkoinen sekamelskan riski tehtäväalueista, johtosuhteista ja käytännön toimista johtuen.

¹⁸ **Jouko Skinnari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta hallitus ja presidentti ovat toimineet tässä asiassa harkitusti ja Suomen kansan edut huomioon ottaen. (Eduskunnasta: Ja oppositio!) — Myös oppositio, kyllä. — Haluaisin ottaa esille sen, että viime eduskuntakaudella eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan delegaatio oli Keski-Aasiassa Afganistanin viereisissä valtioissa, joiden kanssa meillä on ollut jonkin verran kauppaa, erityisesti oli kauppaa silloin, kun nämä kuuluivat vielä Neuvostoliittoon. Tässä on yksi tärkeä asia, nimittäin Suomesta rautatie ulottuu Afganistanin rajalle asti, pieniin Keski-Aasian valtioihin asti. Jälleenrakentamisen osalta olisi tärkeätä, että Suomi olisi tässä mukana ja jo tässä vaiheessa ottaisi myös tämän näkökohdan huomioon. Meillähän oli aikaisemmin Tashkentissa ja aikaisemmalta nimeltään Alma-Atassa, eli nykyisessä Almatyssa kaupalliset pisteet, mutta nythän ne on otettu pois. (Puhemies koputtaa) Kysyisin, onko tässä suhteessa minkäänlaisia toimenpiteitä.

¹⁹ **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En usko, että tämä operaatio, josta nyt on puhe, on millään muotoa riittävä toimenpide Afganistanin tai ylipäätään Keski-Aasian tilanteen rauhoittamiseksi. Se on kuitenkin välttämätön ehto, itse asiassa ensimmäinen toimenpide, marssissa, josta saattaa tulla poikkeuksellisen pitkä.

Nyt puheena oleva kriisinhallintaoperaatio vaatii rinnalleen tietysti voimakkaan jälleenrakennusoperaation toimivan yhteiskuntamallin löytämiseksi näihin olosuhteisiin, mikä puolestaan tulee vaatimaan huikeita summia taloudellisia panostuksia. Tällaisia summia Afganistanin ylösrakentamiseksi ei kyetä hyödyntämään tietenkään asianmukaisella tavalla, ellei tilannetta saada rauhoittumaan.

Tässä mielessä tekee mieleni todeta, ettei ulkopuolista rahaa tämän tilanteen kuntoonsaattamiseksi Afganistanissa ja sen lähialueilla ole järkevää käyttääkään, ellei saada tilannetta rauhoittumaan. (Puhemies koputtaa)

Afganistanin loputon kurjuus heijastaa maan syvää köyhyyttä. Tässä mielessä on tärkeää, että myös kansainvälinen kehitysapu saadaan (Puhemies koputtaa) tehokkaasti suunnattua tukemaan sitä kehitystä, jota tässä nyt ollaan aloittamassa, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Kanerva, minuutti on kulunut!

Arvoisat edustajat, todella toivon, että pitäydittäisiin minuutissa, koska ei ole oikein, että se kovasti ylittyy, niin kuin nyt on käynyt.

²⁰ **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä on todettu, että tämä operaatio ja siihen osallistuminen on alku varmasti pitemmässä prosessissa, jota Afganistan tarvitsee selviytyäkseen siitä vaikeasta tilanteesta, joka siellä vallitsee. Siellä ovat erilaiset kulttuurit vastassa. Ed. E. Aho totesi äsken naisten aseman ja aseidenkäytön kulttuurin. Yksi on sitten huumausainepoliittikka, oopiumin viljely siellä. Kun Suomi nyt, niin kuin ulkoministerikin totesi, on ottanut ja ottaa Afganistanin jatkossa ykköskohdealueekseen humanitaarisen avun antamisessa, silloin herää kysymys siitä, millä tavalla pyrimme toimimaan niin, että nämä asiat etenevät myöskin myönteiseen suuntaan, niin naisten heikon aseman parantaminen kuin muunkin kielteisen torjunta, esimerkiksi oopiumin viljelyn.

Meidän pitää tässä salissa käsitykseni mukaan olla lähtökohtaisesti sitä mieltä, että me emme voi missään nimessä hyväksyä sitä, niin realistista kuin oopiumin viljely onkin niissä olosuhteissa tällä hetkellä, (Puhemies koputtaa) että Afganistanin tulevaisuus rakentuisi huumekaupalle ja siitä saatavalle rahoitukselle ja tuloille, eliikka ehtoja pitää siinä mielessä hallinnolle pikkuhiljaa asettaa.

²¹ **Juha Korkea-oja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on paikallaan, että eduskunta käsittelee tämän asian. Minusta rauhanturvalakia tulkitaan oikein, hallitus on tullut kinnut oikein, kun se on tämän operaation tuonut eduskunnan ja koko eduskunnan käsittelyyn.

Ed. Helle muistaneekin keskustelun vuonna 95 joulun alla, kun rauhanturvalakia tältä osin muutettiin. Paitsi että kysymys oli voimankäytön laajentamisesta niin myöskin siitä, että kun osallistutaan uuteen, ennalta arvaamattomaksi tiedettyyn operaatioon, jossa vaaratilanteet ovat hyvin ennakoimattomia, on paikallaan ja tarpeen, että koko eduskunta asian käsittelee.

Mitä tulee voimankäytön valtuuksiin, on osoittautunut, että vaikka voimankäytön valtuudet ovat ehkä Bosnian-operaation jälkeisissä operaatioissa suuremmat kuin aikaisemmin, käy-

täntö on kuitenkin muodostunut (Puhemies koputtaa) edelleenkin sellaiseksi, että voimaa käytetään mahdollisimman vähän eli valtuudet ovat paljon suuremmat kuin toivotaan tarvittavan ja miten niitä todennäköisesti käytetään.

²² **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minä vähän ed. Helteen tapaan muistelen ryhmäpuheenvuoroja ja aivan erityisesti arvoisan ed. Korkea-ajan innoittamana keskustan ryhmäpuheenvuoroa, jonka ed. E. Aho piti. Hän viittasi vastalauseeseen, jonka keskusta teki, kun rauhanturvalakia muutettiin. Muistamme tuon prosessin.

En tiedä, ymmärsinkö väärin ed. Ahoa, mutta hän jätti sen kuvan, kuin tässä oltaisiin toimimassa jotenkin keskustan tuolloisen vastalauseen mukaisesti. Se jäi minulle suureksi arvoitukseksi siitä syystä, että tähän on täysin linjassa sen rauhanturvalain muutoksen kanssa, mikä tuolloin tehtiin. Tämä on täysin systemaattista jatkoa sille linjalle, joka tuolloin käynnistettiin. Siis tämä on rauhanturvalain mukaista, ei vastalauseen mukaista toimintaa.

²³ **Esko Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä perustelin tämän käsitykseni viittaamalla hallituksen esityksen lähtökohtaan, joka silloin lähti siitä, että rauhanturvalain muutos tarvitaan, jotta voitaisiin osallistua myös sellaisiin operaatioihin, joissa tarvitaan valtuutta rajoitettuun aseellisen voiman käyttöön tai joissa kaikkien osapuolten sopimusta ei ole olemassa.

Silloin vuonna 95 katsottiin, että nykyiseen suuntaan meidän on mentävä, jotta me voimme olla kunnon rauhanturvamaa. Nyt me toimimme operaatioissa, jota voisi kutsua perinteiseksi rauhanturvaoperaatioksi, aivan sellaiseksi, jossa on oltu Etelä-Libanonissa tai jossakin muualla. Esimerkiksi tänään eräs puolustusministeriön asiantuntija kuvasi näitä voimankäytön edellytyksiä suurin piirtein samanlaisiksi kuin Etelä-Libanonissa aikanaan. Tämä on siis perinteistä rauhanturvaa, johon nyt osallistutaan, ja niin kuin me silloin aikanaan totesimme, se Suomelle luontaimmin sopii.

²⁴ **Olli Nepponen /kok** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vähän hämmennyin ed. Helteen väitteestä, että täällä hurrattiin aseille ja aseiden käytölle. Tosiasia on, että ilman niitä ti-

lannetta ei olisi näin nopeasti saatu siihen vaiheeseen, että rauhanturvaoperaatio voi käynnistyä.

Myöskin olen samaa mieltä ed. Korkea-ajan kanssa, että on välttämätöntä ja rauhanturvallain mukaista, että eduskunta käsittelee tämän operaation aloittamista Suomen osalta. Kysymys on hyvin mittavasta operaatiosta, joka voi jatkua vielä vuosia. Kysymys on myöskin siitä, että valtuudet ovat oleellisesti muuta kuin perinteistä rauhanturvatoimintaa.

USA:n johtama operaatio tarvinnee vielä edelleen aseita. Toivottavasti Isaf-operaatio ei niitä koskaan tarvitse, mutta se ei ole varmaa.

²⁵ **Esko Helle /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totesin, että näissä puheenvuoroissa oli selkeät asenne- ja lähestymistapaerot. Pidän siitä väitteestäni kiinni kuulemisen perustalta. Olisi ihan hyvä, että joku ulkopuolinen analysoisi tämän asiakentän. Se olisi vastaisuuden varalle ihan kiva.

Käsittelystä totesin, että minusta on aivan oikein, että asia on tuotu tänne käsittelyyn. Mutta kun lukee selonteon, siitä saa sen käsityksen, että tämä on täysin nykyisen rauhanturvallain mukainen, se ei poikkea mitenkään niistä edellytyksistä ja että tasavallan presidentti voisi tehdä yksin päätöksen ainoastaan ulkoasiainvaliokuntaa kuultuaan. Eikö tämä käsitys ole oikea tämän paperin pohjalta? Toivottavasti ulkoasiainvaliokunta puuttuu mietinnössään myös tähän seikkaan, analysoi tilanteen paremmin, jotta jatkossa tiedämme selkeämmin, (Puhemies koputtaa) miten rauhanturvallakia tulkitaan.

²⁶ **Aulis Ranta-Muotio /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin Suomen joukon tehtävistä vielä halunnut konkreettisempaa tietoa. Täällä toistuvat sellaiset sanat kuin tilanteen arviointi, koordinointi, yhteydenpito. Kyllä näistä tietysti maallikkokin kutakuinkin ymmärtää, mistä on kysymys, mutta vertaan vain siihen, että kun Bosniaan mentiin, niin Suomella oli rakentajajoukko ja se oli konkreettista tekemistä. Kun on sanottu, että suomalaiset ovat siellä mahdollisesti kolme kuukautta, niin eikö yhteydenpito edellytä sitä, että seuraa jatkoa, rakentamista ja muuta. Jos siellä on aivan toiset joukot, tässä tapahtuu katkos. Vai onko niin, että 3 000:n joukosta jonkin muun maan joukot osallistuvat nyt jo rakentamistoimiin?

²⁷ **Liisa Jaakonsaari /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on syytä todeta surulla se, että sodista on todellakin tullut kriisien ratkaisuvälineitä enemmän kuin varmaan kukaan kuvitteli, että näin tulee tapahtumaan. Sotaretoriikka on lisääntynyt, ja siinä suhteessa Afganistanin pommitusten nostaminen ikään kuin korokkeelle ei ole hyvä asia. Minäkin olin ed. Nepposen puheenvuorossa kuulevinani, että pikkuisen siellä pilkahti Kypärä-Nepponen, mutta eipä tästä sen enempää kannata mitään sisäpoliittista kiistaa tehdä.

Ed. I. Kanervan arvioon on syytä yhtyä, että tämä prosessi tulee kestäväksi kauan ja aikaisemmista virheistä pitää oppia. Yksi virhe on se, minkä valiokunta sekä Kosovossa että Itä-Timorilla totesi: Kun jälleenrakennusvaihe on, sinne ryntäävät kansainväliset järjestöt, kansalaisjärjestöt, Euroopan unioni, ja kun televisiokamerat häipyvät, järjestöt häipyvät ja tuki häipyy. Pitäisi saada mahdollisimman pitkäjänteinen Euroopan unionin tai mahdollisesti (Puhemies koputtaa) pohjoismainen yhteistyöprojekti, joka pohjautuisi naisten ja tyttöjen aseman parantamiseen, mistä minusta täällä on perustellusti ollut vakavaa puhetta.

²⁸ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi syy, miksi koko eduskunnan on perusteltua käsitellä tätä asiaa, on mielestäni se, että on aika iso ero amerikkalaisten ja monikansallisten rauhanturvaajien työnjaossa Afganistanissa.

Minusta molempien ministereitten puheenvuoroissa ei ole vielääkään tullut tarpeeksi esille se seikka, mikä eduskunnan on välttämättä tiedettävä, millä tavalla työnjako aiotaan toteuttaa. Selontekopaperissa puhutaan koordinaatioelimestä ja sitten on todettu, että maantieteellisesti asia on selkeä, mutta kuitenkin esille nousee paljon kysymyksiä. Olisi aika välttämätöntä se, että ministerit hieman syvällisemmin vielä tässä keskustelussa valottaisivat tehtävänjakoa ja selkeyttäisivät joukkojen välistä suhdetta.

²⁹ **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkosen ja ed. E. Ahon käymään keskusteluun toteaisin, että minun käsitykseni mukaan koko operaatioon osallistuminen ei olisi mahdollista ilman rauhanturvallain muutosta vuodelta 95 ja sitä täydentäneitä muutoksia, vaikkakin sinänsä se osuus, mikä Suomal-

la on cimic-tyyppisellä osastolla, on tyyppiltään tavallaan vanhan rauhanturvaamisen mukaista eli enemmän siviilipainotteista. Siinä mielessä osatotuus on kummassakin näkemyksessä.

Mitä tulee koordinaatiokysymykseen, niin varmaan on paikallaan, että ministerit ottavat sen esiin. Minusta työnjako kyllä on selvä alueellisesti ja tehtävällisesti, mutta se, miten koordinaatio käytännössä toimii, on tietenkin olennainen kysymys, ja minusta myös eduskunnan suuren salin olisi asiallista saada tästä ministerien informaatiota.

³⁰ **Jouko Jääskeläinen /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aseet ovat todellakin vihonviimeinen keino ja hankala keino maailmanpolitiikassa. Mutta samalla täytyy muistaa se, että käsitykset sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja ihmisarvosta ovat erilaisia eri puolilla maailmaa. Kun on kysymys ääri-islamilaisuudesta, mistä tässä nyt tavallaan myös on kysymys, siellähän on vallalla monenlaisia uskomuksia pyhästä sodasta, marttyyriudesta jne., kaikki ajatuksia ja ilmiöitä, jotka juutalais-kristillinen perinteemme on kauan sitten hylännyt tai tuominnut.

Varmaan meillä Suomessakin on ihmisarvon ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutuksessa paljon vajavaisuutta, mutta sittenkin kysymykset naisten asemasta, omantunnonvapaudesta, yksilön oikeuksista meillä niin sanotussa lännessä ovat aivan omalla tasollaan, ja niitä tulee edistää, niitten puolesta pitää toimia tämän operaation yhteydessä. On selvää, että sitä kautta löydetään kestäviä ratkaisuja.

³¹ **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämä operaatiohan ei ole toki riskitön. Se on varmaan päätöksentekijöiden ja kaikkien suomalaisten hyvä tiedostaa. Luulen, että ed. Bremer puhuessaan puki sanoiksi suomalaisten tunteja sanoessaan, että tässä operaatiossa täytyy varautua myöskin huonoihin uutisiin, ja juuri tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että eduskunta käsittelee tätä selontekoa. Voimankäytön määrittely ja riskikysymysten arviointi ovat aivan avainasioita, kun rauhanturvaoperaatio toteutetaan olosuhteissa, jotka ovat suurelta osin myöskin tuntemattomia.

Vaikka tämä operaatio on nyt rajattu ensi sijassa Kabuliin, jossa ei sinänsä tapahdu varsinaisia sotilaallisia toimia, kyse on kuitenkin aluees-

ta, jolla on tavattoman monia sotatoimiin osallistuneiden heimojen ryhmittymiä, jopa joukkoja, ja jonka sisäinen ilmapiiri voi olla myöskin äärimmäisen herkkä. Mitä ulommaksi Kabulista mennään, tietysti sen suuremmaksi käy riski myös aseellisesta yhteenotosta ja ennen muuta miinavaarasta.

Nyt kysynkin vielä hallitukselta: Miten tarkoin hallitus nyt on tietoinen siitä, minkälaisiin oloihin suomalaiset rauhanturvaajat lähetetään, ja mihin tietoon, mihin alkuperäiseen käsitykseen ja tietoon, hallitus oman analyysinsä siitä toimintaympäristöstä perustaa?

³² **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käydyistä keskustelusta saa jossain määrin sen käsityksen, niin kuin olisi itsestäänselvyys, että Suomi lähettää joukkoja Afganistaniin. Toki keskusteluissa on oikein korostettu, mitä itsekin perään, että aivan olennais-tahan tässä on Yhdistyneitten kansakuntien mandaatti ja itse asiassa toive, että näihin toimiin osallistutaan.

Itseäni on tässä yhteydessä kovin askarruttanut itse asiassa se, että joukkojen määrä, jossa Suomi on mukana, on suhteellisen pieni, 3 000 henkilöä. Tähän kysymykseen osittain myöskin liittyy se, mikä on kysymyksenä esitetty, nimit-täin työnjako amerikkalaisten joukkojen ja toimi-toittien välillä. Olisin nyt kysynyt ministereiltä: Miten te arvuutatte joukkojen määrää tämän kolmen kuukauden ajan (Puhemies koputtaa), jos käy ilmi, että eri syistä, joita emme nyt tiedä, tarvittaisiinkin kuitenkin enemmän väkeä?

Ensimmäinen varapuhemies: Minuutti on ylittynyt!

³³ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuten ed. Gustafsson sanoi, keskusteluissa meidän osallistumistamme on pidetty itsestäänselvyytinä. Näinhän se onkin YK:n mandaatin pohjalta. Mutta olisin myöskin katsonut vähän pidemmälle. Kustannukset eivät ole sinällään merkittävät, 6 miljoonaa euroa kolmen kuukauden jaksolta, mutta budjettivuoden aikana tulee Isaf-operaation jälkeinenkin toiminta. Miten nämä todella aiotaan teknisesti budjetoida? Oleellisempaa on se, mihin asiallisesti Suomi tässä mahdollisesti sitoutuu jatkon osalta, kun toimitaan edelleenkin tietenkin YK:n mandaatin pohjalta. Toisaalta mitä tehtäviä sitten

USA:n hoidettavaksi jää jälleenrakentamisessa ja Afganistanin talouden ja hallinnon ylösrakentamisessa, mikä on kuitenkin perimmäinen tavoite? Mielelläni tässä yhteydessä kuulisin ministerien näkemyksiä tästä Isaf-operaation jälkeisestä ajasta.

³⁴ **Pertti Mäki-Hakola /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin jäin hiukan ihmettelemään ed. Helteen puheenvuoroa. Voi vain kysyä, missä oltaisiin tällä hetkellä, jos ei olisi USA-operaatiota ollut ja jos ei aseita olisi käytetty. Bin Laden naureskelisi partaansa ja antaisi lausuntoja jatkuvasti lehtiin. (Ed. Jaakonsaari: Niin kuin nytkin tekee!) Kyllä tämä on täysin selvä asia. Nyt on yksi paha terrorismin pesäke ainakin lamautettu. Kysymys on tässä tapauksessa nyt jälkihoidosta. On aivan oikein, että suomalaista kokemusta rauhanturvaamistehtävistä käytetään hyväksi.

Olen sitä mieltä, että tämä on valmisteltu hyvin. Meiltä on ollut everstiluutnantti Koskela tutustumassa asioihin paikan päällä. Sen perusteella tiedetään suurin piirtein, mihin olosuhteisiin sinne mennään. On tarkoitus lähettää etujoukko ja sen jälkeen kootaan pääjoukko vapaaehtoisista henkilöistä minun ymmärtääkseni sillä perusteella, minkälaisia tehtäviä siellä vastaan tulee. Kun eduskunta keskeyttää istuntovapaansa ja kokoontuu tällä aikataululla kuin on tapahtunut, voin yhtyä ed. Kokkosen (Puhemies koputtaa) kysymykseen siitä, miksi täytyy odottaa sitä, että presidentti palaa Vietnamista, ennen kuin tämä asia voidaan viedä eteenpäin.

³⁵ **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! USA:n hyökkäyksen jälkeen Afganistan oli entistäkin suurempi kivikasa. Siellä elävän olion on aika hankala elää ja tulla toimeen. Tarvitsemme sinne ilman muuta apua niille ihmisille, jotka siellä ovat. Toisaalta meillä on myös siihen täysi velvollisuus. Kun sinne joukkoja lähetetään Suomestakin, onko nyt otettu myös lähettäjien taholta huomioon se, minkälaisiin olosuhteisiin suomalaiset sinne menevät? Hallituksen esityksessä on, että harkitaan, että voitaisiin maksaa 25 euron korotettu päiväraha. Onko tämä heille riittävä sosiaaliturva, jota mahdollisesti perheet joutuvat jälkikäteen käyttämään, vai ollaanko tässä valmistelemissa erillistä lainsäädäntöä näiden perheiden toimeentulon turvaamiseksi?

³⁶ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti afganistanilaisten ihmisten toimeentulon turvaaminen olisi pääasia. Afganistan on koko 1900-luvun ajan kuulunut maapallon köyhimpiin maihin. Kun suomalaiset kansanedustajat vierailivat siellä huhtikuussa 2000, kävi ilmi, että tuolloin oli yli kolme vuotta kärsitty kuivuudesta, nyt siis viisi vuotta kohta. Infrastruktuurin rakentaminen on keskeinen asia, kastelujärjestelmät. Kyllä tässä tilanteessa tietysti pitäisi kysyä maapallon rikkaimpia maita mukaan tähän tilanteeseen siinä mielessä, muun muassa Yhdysvaltoja.

Lopuksi, puhemies, on hyvä, että lähes kaikki ryhmät ovat todenneet fundamentalismin takana olevan kyllä myös omalta osaltaan, siis osaltaan, kurjuuden ja sosiaalisen epäoikeudenmukaisuuden. Sen asian ratkaisemisen aika on nyt varmasti myös tullut.

³⁷ **Kari Myllyniemi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikella uhalla, vaikka puolustusministeri alkaa kyllästyäkin kysymyksiin voimankäytöstä, palaan siihen. Ministeri ei vielä kukaan selkeästi kertonut, mitä tarkoitetaan lauseella "voimaa voidaan käyttää myös - - tehtävän toteuttamiseen". Eihän se voi tarkoittaa pelkästään varkauksien ja vastaavien tapausten yhteydessä tapahtuvaa voimankäyttöä. Tuo lause kätkee paljon sisälleen ja on sinänsä hyvä, mutta lisäselkoa tulisi saada ihan kirjoitetussakin muodossa.

³⁸ **Pekka Kuosmanen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen selonteossa ei mielestäni riittävästi selvitetä Suomen valitsemaa linjaa siitä, millä perusteella Suomi osallistuu rauhanturvatehtäviin. Kysynkin: Mitä Suomi olisi menettänyt, jos ei olisi osallistunut tähän operaatioon?

Toinen kysymys: Kun Suomi on sitoutunut Kosovossa rauhanturvatehtäviin noin 20—25 vuoden aikajaksolla, kuinka kauan, ministeri Enestam, tämä operaatio teidän mielestänne kestää Afganistanissa?

³⁹ **Seppo Lahtela /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Päivän aikana on kilvan kehuttu kaikkien puhujien taholta hallituksen selontekoa tästä asiasta ja todettu se hyväksi. Keskustelussa on yleensä keskitytty siihen, mitkä ovat voimankäyttövaltuudet ja niiden merki-

tys. Mutta nostaisin yhden asian esille. Kun enintään 50 henkilöä lähtee ja vain kolmeksi kuukaudeksi, kustannukset ovat lähettämisen osalta 4,7 miljoonaa euroa ja kolmen kuukauden ylläpito 1,3 miljoonaa euroa eli noin 6 miljoonaa euroa kolmelta kuukaudelta. Kun tämä muutetaan markoiksi, se on 36 miljoonaa markkaa. Kun viime vuoden puolella eduskunta kävi keskustelua turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon osalta, mihin raha riittää, todettiin saadun selvityksen mukaan, että keskimääräisen varuskunnan ylläpito maksaa vuodessa noin 100 miljoonaa markkaa. Tässä menee noiden 50 henkilön matkassa noin kolmasosa varuskunnan vuoden ylläpidosta. Luulen, että Suomen kansa on kiinnostunut myöskin siitä, kuka tämän maksaa. Tämä on poissa kuitenkin kotimaan puolustuksesta, vaikka tämä kansainvälinen osallistuminen tärkeätä onkin.

⁴⁰ **Bjarne Kallis /kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen varmasti ilmaissut itseäni huonosti, jos on syntynyt sellainen käsitys, että minä ja kristillisdemokraatit olisimme sitä mieltä, että kriisit ratkaistaan ryhtymällä sotatoimiin. Olen halunnut sanoa, että voimatoimiin on pakko ryhtyä, jotta terrorismi voidaan nujertaa. Luulenkin, että tästä on ollut myönteisiä seuraamuksia muun muassa Lähi-idässä. Arafat ei aikaisemmin ryhtynyt toimenpiteisiin omalla alueellaan toimivia terroristeja vastaan, mutta tämän jälkeen ryhtyi. Pakistanissa on aivan sama tilanne. Siellä toimii terroristeja. Intia on vaatinut, että Pakistan ryhtyisi toimiin. Nyt se on ryhtynyt. Jos minä olen ilmaissut itseäni huonosti, toivon, etten ole ymmärtänyt esimerkiksi ed. Helteen puheenvuoroa ja hänen ryhmänsä käsitystä väärin, niin että voimatoimiin ei saisi ryhtyä terrorisminvastaisessa työssä.

⁴¹ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Aho käynnisti mielenkiintoisen kysymyksen siitä, onko tässä kyse perinteisestä vai laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Haluaisin vastata ed. E. Aholle näin, että jos meillä olisi voimassa laki, joka oli voimassa ennen vuotta 95, tämä keskustelu tänään tässä salissa olisi huomattavasti vaikeampaa. Isaf-operaatio on kokonaisluonteeltaan ehdottomasti laajennettua rauhanturvaa. Se on voimankäyttövaltuuksiltaan laajempaa kuin perinteinen rauhanturvatoiminta. Tässähän voimankäyttö sallitaan

tehtävän loppuun suorittamiseen. Ennen kaikkea se on myöskin laajempaa rauhanturvatoimintaa sen vuoksi, että kaikkien osapuolten suostumus ei välttämättä ole saatavilla, kaikki osapuolet eivät olleet tässä edes selkeästi määriteltävissä. Näin juuri nyt on tässä operaatiossa. Olipa todella hyvä, että rauhanturvalaki muutettiin vuonna 95. Voimme yksimielisesti nyt hyväksyä täällä tämän mandatiin, muuten tämä keskustelu, ed. Aho, olisi huomattavasti vaikeampaa.

⁴² **Esko Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisi todella mielenkiintoista käydä läpi kysymys siitä, minkä ed. U. Anttila otti esille, eli olisiko voitu päättää osallistumisesta vanhan rauhanturvalain pohjalta. Mielestäni olisi voitu päättää. (Ed. Kiljunen: Ei olisi voitu!) Minulla on tässä valiokunnan mietintö, ed. Kiljunen, jossa sanotaan, että "laajennettu rauhan turvaaminen tapahtuu olosuhteissa, joissa kaikkien osapuolten täydellistä myötävaikutusta ei välttämättä ole mahdollista saada". Tämän operaation osalta perusteluissa todetaan, että "operaatio perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen tai sopimukselliseen tilaan" jne. Lähtökohta on tässä. Itsepuolustus oikeuksien määrittely on varmasti hyvin hankala kysymys, mutta kun kysyin tänään eversti Majurilta, hän sanoi, että nämä oikeudet ovat lähempänä Etelä-Libanonin- kuin Kosovon-operaation oikeuksia.

⁴³ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä ed. E. Aholta tarkennuksen siitä, ovatko kaikki konfliktin osapuolet tämän sopimuksen takana. Tässähän ollaan kukistamassa al-Qaida-terroristijärjestöä ja on juuri kukistettu Taleban-hallinto, joka edelleenkin on tavalla tai toisella olemassa oleva tuolla alueella. Aivan selkeästi tässä on vielä olemassa avoin konfliktitilanne, jossa kaikki osapuolet eivät ole tämän rauhanratkaisun takana.

⁴⁴ **Ulla Anttila /vihr** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olen tässä asiassa samaa mieltä kuin ed. Kiljunen, että juuri kysymys siitä, ketkä ovat osapuolet, on olennainen, ja sitä kautta laajennetun rauhanturvan käsite on se, mitä on viisainta noudattaa, koska kysymyshän on myös siitä, että koko operaation on mahdolltava Suomen lainsäädännön piiriin, ei pelkästään sen, mitä suomalaiset operaatiossa tekevät. Sinänsä se, mitä suomalaiset lähitulevaisuudessa siellä

tekevät, on varmasti aika lähellä sitä, mikä on vanhan rauhanturvain mukaista. Olennaista on tietenkin se, mikä on koko operaation mandaatti.

⁴⁵ **Esko Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nyt tullaan hyvin olennaiseen kysymykseen, kun ed. Kiljunen sanoi, että siellä on käynnissä edelleen sotilaallinen operaatio talebaneja ja al-Qaidaa vastaan. Niin onkin, mutta siinä operaatiossa Suomi ei ole mukana eikä sen pidä olla mukana eikä siihen liioin liity YK-operaatio, vaan ne ovat erillisiä operaatioita ja niiden tulee olla erillisiä meidän näkökulmastamme katsottuna. Tässä mielessä ed. Kiljunen puhui nyt itseään vastaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Viimeinen vastauspuheenvuoro, ed. Korkeaoja, ja sen jälkeen ministeri Tuomioja.

⁴⁶ **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä kuitenkin tähän keskusteluun tärkeämpää on tämänhetkinen tilanne eli johtopäätös siitä, että suomalaiset, hallitus ja eduskunta ovat hyvin yksimielisiä siitä, että Suomelle sopii parhaiten osallistuminen tällaiseen cimic-tyyppiseen operaatioon, siis operaation toimintaan, joka on hyvin pitkälle sitä, mitä olemme tottuneet kutsumaan perinteiseksi rauhanturvatoiminnaksi. Meillä on siitä hyvä kokemus ja olemme voineet itse asiassa antaa rauhanturvatoiminnassa oppia muillekin enemmän kuin oikeastaan olemme oppineet muilta. Meillähän tämä perustuu tietysti siihen, että meillä rauhanturvaajat eivät ole ammattiarmeijan sotilaita, vaan ovat reserviläisiä taustaltaan, tiedotusalan, rakennusalan, opetusalan ammattilaisia, jotka voivat näitä siviiliosaamisalueitaan yhdessä sotilaallisen puolen kanssa käyttää hyväksi ja rakentaa yhteyttä siviiliyhteiskuntaan, mikä on tärkeää ja oleellista meidän toiminnassamme.

⁴⁷ **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja:** Arvoisa puhemies! Päätöksentekoaikataulu on asiassa sillä tavoin suunniteltu, että kaikki valtioelimet, hallitus, eduskunta ja tasavallan presidentti, voivat hoitaa oman osuutensa sillä tavoin, että päätöksen ollessa myönteinen Suomi osallistuu samassa aikataulussa kuin muutkin valtiot tähän operaatioon. Siinä ei ole mitään ongelmaa.

Kysymys Isaf-operaation ja Yhdysvaltain johtamien sotilaallisten toimien suhteesta on sillä ta-

voin selkeä kuitenkin, että Isafin mandaatti on hyvin selkeästi rajoitettu sekä tehtävän osalta että alueellisesti, maantieteellisesti, ja Isafin johtosuhteet ovat selvät, operaatio tapahtuu Ison-Britannian johdolla, ja muualta ei voi mitään käskytystä tulla. Ison-Britannian vastuulla on esimerkiksi ilmatilan käytön suhteen ja muutoin koordinoita tarvittavat toimet Yhdysvaltain kanssa. Tätä kautta ei voi tapahtua mitään operaation laajentumista.

Mutta on tietysti muilta osin selvää, että tässä operaatiossa voi toki tulla vaikeuksia. Sehän on koko ajan ymmärretty, että tämä on erittäin haastava operaatio, olosuhteet paikan päällä ovat todella haastavat. Olemme tähän asti tietoa tietysti hankkineet yhteistyökumppaneittemme kautta Euroopan unionissa, Ison-Britannian ja muiden osapuolten ja Yhdistyneiden kansakuntien kautta, mutta myöskin omalla tiedonhankinnalla ja suomalaisten sotilashenkilöiden tutustumiskäynneillä Afganistanissa, ja eduskunnan valiokuntaan on saanut omalta osaltaan tietoa. Oma tiedonhankintaa täytyy myöskin tietysti käyttää nimenomaan niiden henkilöiden toimesta, jotka tulevat käytännössä vastaamaan tästä Suomen osallistumisesta.

Voimankäyttövaltuudet tälle toiminnalle mielestäni hyvin yksiselitteisesti tämän selonteonkin perusteella ovat sellaiset, että ne edellyttävät eduskunnan käsittelyä. Ei siitä voi olla mitään epäselvyyttä. On eri asia, kuinka laajasti niitä joudutaan käyttämään, mutta valtuudet ovat tässä operaatiossa sellaiset kuin selonteon sivulta 5 selviää. Sitten kun valiokunnat tarpeellisessa määrin haluavat käydä lävitse voimankäyttövaltuuksien yksityiskohtaista säännöstöä, kyllä sieltä ilmenee se, että perinteisestä 70-luvun rauhanturvaoperaatiosta poiketen tässä voidaan käyttää annetun tehtävän toteuttamiseksi tarpeellista määrää sotilaallista voimaa, jopa niin sanottua tappavaa voimaa, mutta on aivan selvä, että tällaisessa operaatiossa viimeiseen saakka pyritään sitä välttämään. Siinä mielessä kaikki toivomme, että tämä sujuu samankaltaisella voimankäytöllä kuin esimerkiksi Etelä-Libanonin operaatio, mutta itse voimankäyttövaltuudet ovat tätä laajennettua rauhanturvaamistoimintaa.

Ehkä sekaannusta aiheuttaa se, että rauhanturvaamistoiminta tänä päivänä on muutoinkin kehittynyt kaikissa yhteyksissä siihen suuntaan, että jos rauhanturvaajia lähetetään jotain tehtävää varten, halutaan varmistaa, että tehtävällä on

myös menestyksen mahdollisuus. Se edellyttää silloin sitä, että niin sanottuun perinteiseen rauhanturvaamiseen nähden voimankäyttövaltuuksia on vahvennettu, sillä perinteinen valtuutus-han saattoi aikanaan merkitä sitä, että jos joku pani vain puomin tielle eikä suostunut sitä suostuttelulla poistamaan, niin YK-sotilaat eivät voineet käyttää voimaa sen poistamiseen. Meillä oli myöskin Balkanin alkuaajan tilanteen vaihteilla tällaisia hyvin kiusallisia tilanteita, joissa väestön turvaksi lähetetyt kansainväliset rauhanturvaajat olivat voimattomia. Tätä ei enää haluta toistaa. Sama koskee tietysti myös tätä.

Totta kai tätä seurataan ja arvioidaan. Nyt on kysymys enintään 6 kuukauden mittaisesta operaatiosta. Jos sille tulee jatkoa, siitä päätetään erikseen. Tietysti pahimmassa tapauksessa voi olla, että tämänkin operaation edellytykset muuttuvat ja käyvät mahdottomiksi. Tämähän perustuu yhteistyöhön ja sopimukseen Afganistanin väliaikaishallituksen kanssa. Jos kävisi niin, että väliaikaishallitus lakkaisi olemasta, tietenkin koko operaation pohja myöskin poistuisi.

Tällaista ei toivottavasti ole näköpiirissä. Täytyy todellakin sanoa, että tähän asti kuitenkin yhteistyö väliaikaishallituksen kanssa on lähtenyt hyvin liikkeelle, ja onhan toki niin, että tämä väliaikaishallitus ja sopimus, johon se perustuu ja joka neuvoteltiin Saksassa, on kyllä ainutlaatuinen avaus Afganistanin historiassa sekä edustavuuden osalta että myöskin siltä osalta, että tämä on ensimmäinen hallitus Afganistanissa, jossa on kaksi täysvaltaista naisministeriä. Jos myös kansainvälisiin rauhanturvaajiin tulee mukaan, niin kuin on täysin mahdollista Suomen osalta, myöskin naispuolisia sotilashenkilöitä, tälläkin on oma vaikutuksensa juuri siihen, mikä on meidän kannaltamme yksi painopistekysymys, että voidaan vaikuttaa tämän sisäisen tilanteen kehittymiseen ennen muuten naisten ja tyttöjen aseman vahvistamiseksi.

Kun keskustelussa on kysytty — ja ihmettelyn suuresti ed. Kalliksen puheenvuoroa — mikä on Suomen linja, että eikö pitäisi olla sellaiset periaatteet, että ei itse asiassa tarvitsisi kysyäkään eduskunnalta, että nyt menetellään näin tapauskohtaisesti. En näe mitään muuta mahdollisuutta kuin että aina tietenkin menetellään ja arvioidaan tilannetta tapauskohtaisesti. Toki meidän linjaamme määrittelee ensinnäkin rauhanturvaamislaki. Se on pohja ja perusta ja määrittelee sen, minkälaisella mandaatilla ja minkälaiseen tehtä-

vään voidaan mennä. Toiseksi meillä on selkeät resurssipäätökset siitä, kuinka paljon rauhanturvaajia enimmillään Suomella voi olla erilaisissa operaatioissa. Kolmanneksi tietysti meillä on myöskin kustannuskysymykset, koska kaikki on rahoitettava ja tämäkin rahoitus tapahtuu samalla lailla kuin muiden rauhanturvaoperaatioiden osalta ulkoministeriön pääluokkaan merkittävillä rahoilla, mutta itse materiaalikustannukset ovat puolustusministeriön kustannuksia, ja ne ovat aina ylimääräisiä kustannuksia, joissa tosin tänä päivänä — kun Suomi on, voi sanoa, ja varmaan tulevaisuudessakin aika pitkälle, jatkuvasti mukana rauhanturvaamisessa — tiettyyn minimitasoon on jo ikään kuin budjettikehyksissäkin koko ajan varauduttu.

Tietysti arvioidessamme tapauskohtaisesti täytyy arvioida tehtävän luonnetta ja onnistumisedellytyksiä. Ei ole mitään järkeä lähteä sellaisiin tehtäviin, joista jo etukäteen voidaan arvioida, että ne suurella todennäköisyydellä epäonnistuvat. Tietysti on arvioitava toiseksi sitä — haluaisin tätä erityisesti alleviivata — onko meillä jotain sellaista erityisvahvuutta ja -osaamista, jota me voimme tuoda tehtävään. Tässä mielessä kääntäisin ed. Kuosmasen kysymyksen täysin päinvastaiseksi. Hän kysyi, mitä Suomi olisi menettänyt, jos se olisi jättänyt osallistumatta tähän tehtävään. Minusta kysymys kuuluu: Mitä Afganistan menettää, jos Suomi ei osallistuisi tähän tehtävään? Mielestäni meille on kerääntynyt — tähän ed. Aho myöskin puheenvuorossaan on kiinnittänyt huomiota — sellaista erityistä osaamista, jota juuri tässä nyt kysytään, siviili- ja sotilasyhteistyön eri muotojen kehittämistä, jossa Suomen erityisvahvuus perustuu siihen, että rauhanturvaajamme ovat valtaosalta reserviläisiä, jotka tuovat tehtäviin kaiken sen oman siviiliammattinsa ammattitaidon ja kokemuksen, joka otetaan täysimääräisesti ja monipuolisesti käyttöön. Tämä on mielestäni se Suomen erityinen linja rauhanturvaamistehtävissä, mutta tätäkään ei voi muutoin kuin tapauskohtaisesti arvioida, miten sitä voidaan käyttää käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Itse tehtävä Afganistanissahan on todellakin paljon, paljon laajempi kuin nyt vain tämä puheena oleva rauhanturvaamistehtävä. Koko yhteiskunnan jälleenrakentaminen, demokratian juurruttaminen, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja noudattamisen juurruttaminen ja taloudellisen kehityksen tukeminen vuosikymmeniä jat-

kuneesta sisällissodasta ja ulkoisestakin väliintulosta kärsineen maan osalta. Puheenvuorossani vähän hahmottelin, mitä on arvioitu, kuinka paljon tämä tulee kansainväliseltä yhteisöltä vaatimaan, ja Euroopan unioni on tietysti siinä aivan keskeinen rahoittaja ja toteuttaja. Tässäkin myös varmasti pyydetään myös meidän erityisvalmiuksiamme ja -osaamistamme siviilikriisin hallinnan osalta ja vastaavissa yhteyksissä.

Mutta kaikki tällainen apu on tietenkin ehdollista, ehdollista koskien demokratiaa, ehdollista koskien ihmisoikeuksien kunnioittamista ja ehdollista myöskin koskien huumeviljelyn lopettamista. Mutta tässäkin on tietysti realistista, että täytyy edetä taitavasti ja vaihteittain, koska yksittäisten viljelijöiden kannalta, mikä on suurten huumeen tuottajamaiden tragiikka, yksittäisten talonpoikien kannalta on kysymys heidän toimeentulostaan, jota nykyisellään ei ole pystytty turvaamaan tai jonka he ovat parhaiten turvanneet viljelemällä huumeita, joiden markkinointiin tai jatkokäsittelyyn heillä ei sinänsä ole mitään osaa tai arpaa, se on järjestäytynyttä rikollisuutta. Näin ollen myöskin aputoimet on keskittettävä ja kohdistettava yhteistyössä Afganistanin hallituksen kanssa niin, että taloudellinen motiivi antaa oma peltotilikkunsa huumeviljelyyn saadaan poistettua, koska se on perusta, jolla kokonaisuudessaan huumekauppa osaltaan lepää. Uskon, että tämä on niin Euroopan unionin kuin YK:n toimesta hyvin selkeästi tuotu esille ja tulee olemaan ihan keskeinen edellytys kaikelle yhteistyölle ja rahoitusavulle Afganistanin hallitukselle.

48 Puolustusministeri Jan-Erik Enestam: Arvoisa puhemies! Täydennykseksi pari seikkaa. Ensinnäkin, mitä olosuhteisiin tulee, niin meiltä on ollut pari upseeria tutustumassa paikallisiin olosuhteisiin. Sen lisäksi on käytetty hyväksi sitä tietoa, jota EU:n ja muitten tahoilta on saatu. Siksin esimerkiksi perustamiskustannukset tätä operaatiota varten ovat suhteellisesti korkeat verrattuna ylläpitokustannuksiin. Siellä ei ole minäkäänlaista infrastruktuuria, kaikki on vietävä sinne Suomesta. Voi suurin piirtein arvioida, että ylläpitokustannukset, jos siellä ollaan kolme kuukautta lisää, ovat samaa luokkaa kuin ensimmäisen jakson aikana eli suurin piirtein 1,3 miljonnaa euroa.

Mutta kuten ne, joilla oli tänään valiokunnissa tilaisuus kuulla everstiluutnantti Koskelaa, niin

minäkin kuitenkin päädyin siihen, että ehkä olosuhteet itse operaatioalueella, Kabulissa, eivät kuitenkaan ole niin kammottavat kuin pahimmillaan on arvioitu. Näyttää siltä, että paikallisväestö toivottaa joukon tervetulleeksi, ja näin ollen, kun on varauduttu pahempaan ja varsinkin kun joukon perusrunko koostuu hyvin kokeneista, pääasiassa Bosniassa palvelleista rauhanturvajista, on tehty kaikki sen eteen, että mitään vahinkoa ei sattuisi.

Kauanko läsnäolo Afganistanissa saattaa kestää? Sitä on tietenkin tässä vaiheessa mahdotonta arvioida. Nyt puhutaan joka tapauksessa ensin kolmesta kuukaudesta ja sitten kolmesta kuukaudesta lisää, minkä jälkeen on mahdollista arvioida. Mutta kuten ulkoasiainministeri totesi, henkisesti pitää valmistautua siihen, että jatketaan, jos muuten mandaatti ja olosuhteet sen sallivat.

Mitä taas operaation luonteeseen tulee, niin minusta on aivan selvää, että tämä ei ole perinteinen rauhanturvaamisoperaatio jo senkin takia, että valtuutus YK:lta on annettu 7. luvun puitteissa eikä siis perinteisen rauhanturvaamisoperaation mukaisesti. Tämä vastaa voimankäyttövaltuuksiltaan Kosovon Bosnian-operaatiota, ja siksi minusta on itsestään selvää, että tämä asia on käsiteltävä koko eduskunnassa. On sitten aivan toinen asia, että käytännössä parhaassa tapauksessa ei joudutakaan käyttämään voimaa enemmän kuin esimerkiksi Libanonissa. Näin on syytä toivoa tapahtuvan.

Mitä työnjakoon tulee Isaf-johdon ja amerikkalaisten joukkojen johdon kanssa, ainakin periaatteessa kartalle on määritetty hyvin selkeä Isaf-operaation alue. Koordinointia varten Isaf-johdolla on edustus amerikkalaisten esikunnassa, jottei mitään vahinkoa pääsisi tapahtumaan. (Ed. E. Aho: Mitkä ovat komennussuhteet?) — Isafin operaatiolla on itsenäinen johto.

49 Paula Kokkonen /kok: Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni taustaksi haluan mainita, että minulla oli tilaisuus 25.—27. huhtikuuta vuonna 2000 eduskunnan ihmisoikeusryhmän ja ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosaston yhteisen delegaation jäsenenä neljän muun kansanedustajan, edustajien Prusti, Tiusanen, Krohn ja Rauhalan, sekä Suomen Islamabadin asiainhoitajan Kaija Ilanderin kanssa vieraillla Afganistanissa, Kabulissa sekä maaseudulla Safid Sang -nimisessä kylässä Logarin maakunnassa noin 45 kilometriä Kabulista etelään.

Täällä on puhuttu asiantuntijoista, jotka tuntevat Afganistanin asioita. Toivoisin, ettei mentäisi merta edemmäs kalaan, vaan muistetaan, että meidän Islamabadin-asiainhoitajamme Kaija Ilander tuntee alueen varsin hyvin. Hän tietää, ketkä suomalaiset ovat eri kansainvälisten järjestöjen tehtävissä olleet siellä viime aikoina, myöskin hyvin vaikeina aikoina oleskelleet pitkään. Heitä kannattaisi käyttää vastaisuudessakin asiantuntijoina.

Meidän tehtävämme oli perehtyä Suomen kehitysyhteistyövaroin tukemiin projekteihin ja ihmisoikeustilanteeseen sekä hankkia tietoa naisten ja lasten asemasta. Olemme pitkään olleet huolestuneita Afganistanin naisten asemasta läntisissä tiedotusvälineissä liikkuneitten väitteitten johdosta. Niitten mukaanhan naiset oli täydellisesti suljettu näkymättömiin ja kuulumattomiin eikä heille ollut tarjolla mitään terveydenhuoltoa.

Paikan päällä saatoimme todeta, että naisten todellisuus oli selvästi monimuotoisempi kuin läntisistä tiedotusvälineistä saatu kuva. Mutta kaiken kaikkiaan maan tilanne oli järkyttävä jo tuolloin. Sotaa oli käyty yhtäjaksoisesti pitkälti yli kaksi vuosikymmentä. Rintamalinja sijaitsi meidänkin käyntimme aikana 60 kilometrin päässä Kabulista, ja rintama oli tuolloinkin aktiivinen.

Pääkaupungissa oli silmänkantamattomiin raunioläjiä. Afganistan on suurelta osin erämaata ja vuoria. Infrastrukturi oli koko maassa romahtanut jo kauan sitten. Maassa on suuria jokia, mutta aikanaan rakennetut kastelujärjestelmät olivat sotien seurauksina tuhoutuneet. Lisäksi ongelmia tuotti useita vuosia jatkunut kuivuus. Maa oli jo tuolloin raskaasti miinoitettu, myöskin Kabulin alue, toisin kuin täällä on arveltu.

Valtion siviilitoiminnot oli jotakuinkin jätetty kansainvälisten avustusjärjestöjen huomaan. Valtaosa koulutetusta väestöä oli vuosien mittaan lähtenyt maasta, koska tulevaisuuden näkymät ja -usko puuttuivat. Aivovienti oli ollut mittava ja kiihtyvä. Maan johtajien lapset ja kaikkien muidenkin, joilla suinkin oli varaa, olivat ulkomailla, koska Afganistanissa ei voi saada kunnollista koulutusta. Erään tapaamamme asiantuntijan mukaan nuorimmat afgaanit, jotka olivat saaneet omassa maassaan kunnollisen koulutuksen, olivat 45-vuotiaita jo tuolloin vuonna 2000.

Pitkään jatkunut sota oli katkaissut ihmisten luontaiset naapuruus- ja ystävyys-suhteet ja yhtei-

söllisyyden. Ihmiset olivat käpertyneet perheisiinsä ja menneisyyteen. Myöskin perheiden sisäinen luottamus oli usein horjunut. Unicefin selvityksen mukaan Kabulissa oli jo tuolloin suuri osa lapsista nähnyt äärimmäistä väkivaltaa eikä uskonut selviävänsä itsekään hengissä. Kaksi kolmasosaa haastatelluista lapsista oli nähnyt jonkun kuolevan rakettihyökkäyksen seurauksena ja oli nähnyt ruumiin osia. Yli 70 prosenttia näistä lapsista oli menettänyt jonkun perheenjäsenen eikä tuntenut enää luottamusta aikuisia kohtaan. — Nämä kommentit ilmenevät kansainvälisesti ehkä tunnetuimman Afganistan-asiantuntijan Ahmed Rashidin vuonna 2000 julkaisemasta kirjasta.

Kansainvälisen Punaisen Ristin edustaja totei meille: "Asiat eivät ole kuitenkaan mustavalkoisia. Jos kansainvälinen yhteisö välittäisi enemmän tämän maan tapahtumista, tällä maalla ja sen kansalla olisi toivoa." Nyt meillä on mahdollisuus osoittaa tuo välittäminen.

Olen jo tuolloin kirjoittanut omaan raporttiini muun muassa näin: "Afganistanin kansa tarvitsee rauhan. Kansainvälisen yhteisön on vihdoinkin tosissaan tuettava tätä pyrkimystä hajota ja hallitse -strategian sijaan. Toivon Suomen tekevän kaiken voitavansa kansainvälisellä foorumilla tämän kriisin pikaiseksi lopettamiseksi." Toivoimme, että Suomi olisi aloitteellinen venäläisten hallussa mahdollisesti olevien miinakarttojen käyttöön saamiseksi miinanraivaustyön helpottamiseksi. Lasten ja naisten terveydenhuoltoon olisi syytä ohjata voimavaroja. Yksinomaan ripuliin kuolee 85 000 pientä lasta vuosittain, nyt tietysti lisäksi myös nälkään suuri määrä, koska apua ei ole kaikkialle saatu ajoissa.

Olen edellä esitetyn perusteella hallituksen esityksen kannalla. Suomen on mielestäni osallistuttava valtioneuvoston selonteossa esitettyyn operaatioon nimenomaan cimis-toimintana. Tässä vaiheessa on varmasti hyvä lähettää suunniteltu 50 hengen joukko, joka voi osallistua esimerkiksi juuri humanitaarisen tilanteen arviointiin yhteistyössä avustusjärjestöjen kanssa ja pitää yhteyttä väliaikaiseen hallintoon ym. ja kartoittaa infrastruktuurihankkeita ja luoda toiminnallaan hyviä suhteita paikallisväestöön.

Samalla on muistettava, että on tärkeää pitää erillään YK:n kriinhallinta ja USA:n edelleen Afganistanissa mahdollisesti terroristikampanjanimikkeellä käymä sota. Suomalaisten ei tule

osallistua sotaan Afganistanissa. Maassa tarvitaan nyt rauha.

Tehtävä tulee olemaan erittäin vaativa, kenties vaativin, mihin suomalaiset ovat koskaan rauhanturvaajina osallistuneet. Nyt on tarkoitus rauhoittaa Kabulın alue. Mitä tapahtuu muualla maassa ja miten se vaikuttaa koko ilmapiiriin? Mitä vaikuttaa se, että Kandahar on ollut pitkään vallan keskus? Osa väestöstä on kokenut talebanit vapaustaistelijoina ja kansan puolustajina ja osa taas miehittäjinä. On syytä ottaa huomioon, että kaikki talebanitkaan eivät ole toistensa klooneja eivätkä kaikki talebaneina esiintyneet ole tehneet sitä vapaaehtoisesti, osa on värvätty aseilla uhaten.

Afganistanissa on vuosien mittaan ollut monia erilaisia, toinen toisiaan ja välillä ulkomaailmaa vastaan sotivia ja usein tiiviissä tahdissa vaihtuvia, eräitten naapurimaitten ja ainakin Saudi-Arabian, USA:n sekä Venäjän vaihtelevasti rahoittamia koalitioita. Rajojen yli ovat kaikissa ilmansuunnissa ajoittain kulkeneet sekä rahat ja aseet että ihmiset hyvinkin vapaasti. Onhan alueilla vahva paimentolaistraditio. Kameli ei passia käytä!

Afganistanissa on varovaistenkin arvioitten mukaan ehkä noin 500 000 Pakistanin uskonnollisissa kouluissa, madrassoissa, koulutettua nuorukaista, 14—24 vuotiaita. Heistä useat ovat so-taorpoja. Heiltä puuttuu täysin käsitys normaalista perhe-elämästä. He eivät ole koskaan kokeneet perheyhteisöä, jossa on eri-ikäisiä naisia: äiti, sisar, tätejä, serkkuja, isoäiti. He eivät osaa suhtautua luontevasti naisiin. Heistä monet ovat täysin tietämättömiä oman maansa, kansansa, heimonsa ja perheensä historiasta. He eivät ole nähneet harjoitettavan normaaleja ammatteja. He osaavat vain tappaa, ja senkin he ovat oppineet improvisoidun sotilaallisen toiminnan ohessa. Jossain päin on ollut käytössä hajasijoitettu heimoarmeija, jossa perheenjäsenet ovat voineet vuorotella. Palkkaa on maksettu vain joillekin, ja muut ovat saaneet "vapaan, ehkä ajallisesti rajoitetun ryöstöoikeuden vallattuihin alueisiin ja niitten asukkaisiin". Ainakaan viime vuosien sotilaallinen "johtamisjärjestelmä" ei ole vastannut mitään tiedossa olevaa tunnettua järjestelmää. He ovat kuin kontrolloimattomia ohjuksia, lainatakseni kansainvälisen Punaisen Ristin paikallista edustajaa, Markus J. Dolderia, tuolta ajalta. Siviiliyhteiskunnan rakentaminen ja johtaminen on suuri haaste. Olemme puhuneet naisten ja lasten

asemasta, mutta olen yhtä huolestunut näistä nuorista miehistä ja siitä, minkälaisen maailman-kuvan he ovat luoneet, miten se pystytään muuntamaan siviiliyhteiskunnaksi.

Afganistanissa on ikuisista ajoista lähtien ollut yli sata kuningaskuntaa. Ei sellaista maata voi pakottaa yhteen muottiin.

Mielestäni on tärkeää muistaa, että Afganistanissa on kaikkina maan vaikeinakin aikoina ollut joukko ammattitaitoista ja koulutettua väkeä aivovuodosta huolimatta. Tuo joukko on varsin vaikeissa olosuhteissa ylläpitänyt toivoa paremmasta huomisesta, harjoittanut vaikeissa olosuhteissa omaa ammattiaan ja muun muassa uskonut koulutukseen. He ovat hoitaneet kanssaihmissään paikallisissa sairaaloissa ja terveydenhuollon toimipisteissä sekä ihmisten kotona. Monet ovat opettaneet omia ja naapureitten sekä lähiyhteisön lapsia salaisissa kotikouluissa jne. Heidät on syytä kytkeä verkostoineen aktiivisesti mukaan siviiliyhteiskunnan jälleenrakennustyöhön.

Jo nyt näyttää Afganistanissa olevan suuri huoli siitä, että kansainvälinen yhteisö unohtaa taas Afganistanin heti, kun kamerat ja parrasvalot kohdistuvat uuteen kohteeseen maailmalla. Näin BBC:n uutisissa eräs Afganistanin uuden hallituksen ministereistä totesi. Suomalaisten on syytä valmistautua siihen, että edessä on pitkään jatkuva haasteellinen tehtävä, joka heijastuu koko maailman rauhaan. Tuo Keski-Aasian alue on geopolitiittisesti erittäin tärkeä alue. Meidän on oltava siellä mukana rauhan ja kaikille inhimillisen yhteiskunnan rakentamisessa.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan todeta, että tämä asia olisi mielestäni käsiteltävä kiireellisenä, kuten jo äsken vastauspuheenvuorossani peräänkuulutin, onhan eduskunta kutsuttu koolle kesken istuntotauon. Lehtitietojen mukaan asiaa käsiteltäisiin presidentin loman vuoksi vasta 21.1.2002. Perustuslain 59 §:n nojalla tasavallan presidentin ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa pääministeri ja tämänkin ollessa estyneenä pääministerin sijaisena toimiva ministeri. Kysymys on mielestäni valtiosääntöoikeudellisestikin tärkeä. Emme me voi elää sillä tavalla, että jos presidentti sattuu lomailemaan ja maassa on tärkeitä asioita hoidettavana, niitä ei silloin hoideta.

⁵⁰ **Jukka Gustafsson /sd:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Kuten jo lyhyessä vastauspuheenvuorossani totesin, minulle tässä asiassa on

ylivertaisen tärkeätä se, että Yhdistyneet kansakunnat on tämän operaation takana ja itse asiassa toivomassa sitä, että kansanvaltaiset valtiot osallistuvat Afganistanin jälleenrakennustyöhön. Se ei nimittäin ole mikään itsestäänselvä asia, että suomalaisia miehiä ja, niin kuin äsken kuulin, toivottavasti myös naisia, ollaan lähettämässä lähes sotatilassa olevaan maahan.

Kauhistuini, kun luin noin viikko sitten lehdestä, jossa haastateltiin tätä väliaikaista hallitusta tukevan uskonnollisen siiven johtajaa, että hän luonnehti omaa uskonnollisuuttaan sillä tavalla, että heidän tapoihinsa kuuluu kivittää huonosti käyttäytyvä nainen pienemmällä kivillä kuin Pohjoinen liitto olisi tehnyt. Anteeksi, rouva puhemies, tämä on jossain määrin ehkä brutaali esimerkki, mutta se kertoo tavallaan siitä veljeskunnasta ja sen arvomaailmasta, jonka kanssa valitettavasti joudumme ja meidän edustajamme, jotka sinne lähtevät, joutuvat tekemisiin. Siis on kysymys olosuhteista, jotka voivat olla vallan hirttäviä.

Voimankäyttökysymys minusta tässä yhteydessä on itse asiassa enemmänkin akateeminen. Minusta on täysin selvä, aivan niin kuin ulkoministeri Tuomioja hetki sitten totesi, että noihin olosuhteisiin joukkoja lähetettäessä pitää olla mahdollisuus myös tarvittaessa koviinkin voimatoimenpiteisiin. Ajatellen nyt nimenomaan suomalaisia joukkoja ja heidän tehtäviään tämä nyt ei tietysti ensisijaisesti tule kysymykseenkään, mutta tilanteet ovat arvaamattomia, ja silloin tällainen mahdollisuus on luonnollinen ja itsestäänselvä, vaikka kukaan ei tietysti toivo tällaisten voimatoimenpiteitten käyttöä. (Ed. Kekkonen: Se on suurempi kuin edellisissä operaatioissa!) — Se on suurempi, mutta myöskin edessä oleva operaatio on merkittävästi vaativampi.

Arvoisa puhemies! Yrittäessäni kiireesti perehtyä tähän asiaan löysin lähdeoteekseni puolustusministeriön julkaisun vuodelta 96, jolloin Olli-Matti Multamäki julkisti kokemuksistaan kirjasen "Suomi ja Afganistanin rauhanprosessi 1987—1989". Silloin tällä hetkellä kenraalina oleva Olli-Matti Multamäki oli paikalla seuraamassa ja myötävaikuttamassa YK:n taholta neuvostojoukkojen vetäytymistä Afganistanista. Tämä on erittäin suositeltava kirja lukea. Se kertoo armottomalla tavalla niistä yhteiskunnallisista olosuhteista, joissa Afganistanissa on eletty ja eletään.

Arvoisa puhemies! Sitaatti tämän kirjan alkusivuilta: "Afganistan oli 1970-luvulle saakka feodaalinen monarkia. Valta keskittyi sisäisen eliitin käsiin. Korruptio oli voimakasta. Pieni hallitseva luokka oli rikas, kansan enemmistö taas köyhä. Tehoton byrokratia vallitsi. Vuonna 1971 prinssi Daud kaappasi vallan sedältään kuningas Zahir Shahilta ja julistautui presidentiksi. Asemansa hän saavutti Afganistanin demokraattisen kansanpuolueen avulla." Siis puhuttiin feodaalisesta monarkiasta, joka sen jälkeen myöhemmin ajautui Neuvostoliiton etupiiriin ja neuvostomiehityksen kohteeksi. Sen jälkeen Afganistanin lähihistoria on meille kohtuullisen tuttua.

Halusin, arvoisa puhemies, itse asiassa lainata ja viitata Afganistanin historiaan, feodaaliseen monarkiaan, sen takia, että myöskin minua kiinnostavat jatkonkin kannalta operaation kustannukset. Tekemättä niistä nyt tässä yhteydessä sen suurempaa numeroa viittaaan ed. Pulliaisen tekemään kysymykseen, johon ei tullut vastausta, mutta uskon, että valiokunta siihen perehtyy, mistä tämä operaatio tullaan rahoittamaan. Kun on päivänselvää, jos mitään aivan uutta yllättävää ei tule tapahtumaan, ja se yllättävä olisi lähinnä tavattoman negatiivista Afganistanin kehityksen kannalta, että tämä YK:n johtama operaatio vienee pitkähkön ajan, silloin myöskin kustannukset ovat varsin merkittävä tekijä, koska silloin puhutaan vuositasolla mahdollisesti sadoista miljoonista markoista. Puhun siis nyt vanhasta rahasta. Se on euroina sitten jotain muuta.

Itse ajattelen sillä tavalla, kaivoin esille meidän kehitysyhteistyötä koskevan periaatepäätöksemme — valtioneuvosto on sen tehnyt 12.9.96 — ja ymmärrän poliittisesti hyvin sen, että tämän tyyppinen rauhanturvaoperaatio ei lähtökohtaisesti istu ja sovi kehitysyhteistyön sisälle. Mutta entä silloin kun me tulemme nykykaltaisen Afganistanin ongelmiin, joita jo tämän keskustelun aikana on käsitelty? Muun muassa Suomi on kehitysyhteistyöstrategiassa todennut: "Päämäärät ovat kehitysmaissa vallitsevan laajamittaisen köyhyyden vähentyminen, yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa." Myöhemmin otsakkeen "Kahdenvälinen kehitysyhteistyö" alla on kirjoitettu: "Sodista toipumassa olevat maat tarvitsevat tukea rauhantilan ja turvallisuuden vakiinnuttamiseksi sekä jälleenrakennukseen." Edelleen: "Poliittisen siirtymävai-

heen maat tarvitsevat määräaikaista tukea demokratian vakiinnuttamiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi." Kolmanneksi: "Köyhimmissä mutta poliittisesti vakaissa maissa tuki tulee suunnata pitkäjänteisesti inhimillisten voimavarojen ja omien instituutioiden vahvistamiseen ja kehityksen perusedellytysten luomiseen."

Arvoisa puhemies! Näillä verrattain pitkähköillä lainauksilla haluan evästää valiokuntaa ja meidän myöhempää käsittelyämme sillä, onko mahdollista ajatella erityisesti jatkossa sitä, että se tuki, jonka me annamme Afganistanille, nähtäisiin nimenomaan osana suomalaista kehitysyhteistyötä.

⁵¹ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Miksi Suomi menee Afganistaniin, koska siellä kuitenkin on kyse sodasta, kysytään meiltä. Vastaukseni on, että siksi juuri. Euroopan unionin jäsenenä suomalaisten kuuluu olla omien voimavarojensa mukaan monikansallisissa operaatioissa mukana, osallisina, kun meidän halukkuuttamme osallistua operaatioon on kysytty, ellei löydy sitten aivan erityisiä syitä poisjäännille. Niitä ei ole olemassa. Tälläkin kertaa Suomella on tarjota rauhanturvan erityisosaamista, ja sekin tukee osallistumista kyseiseen operaatioon.

Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Afganistanin väliaikaisen hallinnon toiminta Kabulissa tarvitse tällä hetkellä turvallisuusjoukkoja ympärilleen. Toisaalta afgaanit tarvitsevat myös kipeästi humanitaarista apua ja konkreettista neuvoa demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa. Ihmiset eivät pääse aloittamaan normaalia elämänsä ilman ulkopuolista ja kansainvälistä tukea. Ajattelen nyt esimerkiksi koulutusta, joka, kuten hyvin tiedämme ja täälläkin on tullut jo eri tahoilla esille, on kerrassansa katkennut jo aikojen aloittaminen on aika iso toiminta yhteiskunnassa kuin yhteiskunnassa.

Omat perustelunsa operaatioon menemiselle löytyvät tietenkin myös viime syyskuun 11. päivän tapahtumista. Afganistan on ollut nykyaikaisen terrorismin eräänlainen koulutuskeskus jo pitkään. Suomen on omalta osaltaan tehtävä kaikki mahdollinen terrorismin nujertamiseksi ja kansainvälisen turvallisuuden parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Selonteosta ilmenee, että Suomella ei ole vaikeuksia lähettää pientä erityisjoukkoa Afganistaniin, vaikka tiedämme olosuhteet siellä todella vaarallisiksi ja poliittisen ti-

lanteen herkäksi. Orastava työ on kovin hauraalla pohjalla.

Suomen osallistumisen perusehdot täytyvät eli ensinnäkin se, että mandaatti operaatioon tulee YK:lta. Se on tässä tilanteessa ainoa mahdollinen valtuutuksen antaja. Kun kyse ei ole tällä kertaa YK:n omasta operaatiosta, johtuu siitä se, että operaation Suomen kustannukset tulevat tietenkin Suomen maksettaviksi. Uskon, että tähän rahan löytäminen ei ole ongelma eikä tietenkään myöskään se, miltä momentilta rahat myönnetään.

Toiseksi on tärkeä muistaa, että Suomen ei kannata lähettää massajoukkoja, vaan, kuten esitys nyt onkin, pieni asiantuntijaryhmä.

Kolmanneksi perusehdoista haluan nostaa esille sen, että meidän on eduskunnassa aivan erityisesti tarkkailtava voimankäytösäänöksiä. Kuten meille on vakuutettu, voimankäytösäänökset eivät poikkea Kosovo-operaation säännöksistä, jotka ovat voimassa olevan rauhanturvain mukaisia.

Arvoisa puhemies! Nyt alkavassa valiokuntatyössä on kuitenkin mielestäni vielä selvitettäviä asioita.

Huolta aiheuttaa se, miten käytännössä hoidetaan koordinaatio YK:n mandaatin joukkojen eli monikansallisen rauhanturvajoukon ja USA:n sotilaiden kesken. Tarvitaan selkeät ohjeet käytännössä ja koordinaatioelin tietenkin jakamaan vastuut. Erityisen tärkeää on saada afgaanit ymmärtämään, miksi monikansalliset rauhanturvajoukot ovat maassa ja keitä he ovat.

Voimankäytösäänöksiin viitaten toivoisin kyllä valiokunnassa vielä selvitystä myöskin siitä, mitä tarkoitetaan selonteossa, kun puhutaan muiden ystävällismielisten joukkojen puolustamisen tärkeydestä. Nämä joukot ilmeisesti eivät ole pääsopijaosapuoli. Vähintäänkin täytyy tietää, että nämä ovat todella ystävällismielisiä joukkoja käytännössäkin eikä vain nimellisesti. Minusta tässä kohtaa selonteko on hiukan ylimalkainen ja epämääräinen, ja sen takia pidän tärkeänä, että valiokunnassa selkiytetään, mitä tällä tarkoitetaan, jotta ei tule huolimattomasti tehdyksi vääriä tulkintoja.

Operaatio tulee olemaan vaikea. Olen samaa mieltä kuin moni aiempi puhuja. Siksi on hyvä, että Suomi sitoutuu toistaiseksi vain kolmen kuukauden mittaiseen rupeamaan. Toisaalta jo tässä yhteydessä meidän tulee tiedostaa se, että poisjättäytyminen kolmen kuukauden jälkeen ei tule

olemaan helppo tehtävä, ellei tehtävä osoittaudu kolmen kuukauden aikana aivan ylivoimaiseksi. On mielekäästä, että jos menemme mukaan, olemme myöskin pidempään mukana operaatiossa.

Turvallisuuden vakauttaminen rauhanturvamission avulla on merkittävä ja tärkeä. Mutta myös yhteiskunnan perusrakenteiden palauttaminen maahan yli 20 vuotta jatkuneiden sotavuosien jälkeen on erityisen iso ja tärkeä asia, mikä on edessä. Tällöin itsekkin haluan tässä lähetekeskustelussa nostaa esille yhden Afganistanin vaikeimmista ongelmista, ja se on naisten asema, tyttöjen koulunkäynnin tähän asti melkein kokonaan kieltäminen ja ylipäänsä lasten koulutuksen huono tila. Heimot ja klaanit ovat tunnetusti sortaneet islamilaisen uskonnon suojissa naisia tavalla, jonka julmuutta ei juuri muualla maailmassa tänään enää kohtaa. Afgaaninaisten esiintulo ja julmuudesta kertominen on osoittanut meille sen, kuinka syvä ja ravisuttava tilanne siellä tällä hetkellä on.

Miten rauhanturvaajat suhtautuvat naisten poljettuun asemaan ja ennen kaikkea miten he tulevat onnistumaan arjen työssä, pysyvästi muuttamaan kulttuuria inhimillisemmäksi sillä tavalla, että heidän omaa identiteettiään ei kuitenkaan loukata? Se vaatii varmasti erityisiä taitoja, se vaatii kärsivällisyyttä, se vaatii erityisen hyvää kulttuurin tuntemusta, mutta ennen kaikkea se vaatii harkintaa arjen työssä. Tuolla jos missään kulttuurien kohtaaminen voi olla sellaista, että se saattaa johtaa nopeastikin konfliktiin. Pidän positiivisena sitä, että viime joulukuussa Bonnissa pidetyssä naisten kokouksessa afgaaninaiset kykenivät kuitenkin tekemään selkeästi konkreettisia ehdotuksia siitä, mitenkä heidän näkemyksensä mukaan asioita voitaisiin lähteä nyt nopeasti parantamaan. Toivoa antaa se, että Afganistanin väliaikaisessa hallituksessa istuu todellakin kaksi tunnettua vahvaa naista. Tässä yhteydessä meidän kannattaa pitää mielessä YK:n päätöslauselma n:o 1325, joka edellyttää naisten tasavertaista osallistumista konfliktinratkaisutoimissa ja jälleenrakennustyössä.

Kun, arvoisa puhemies, rauhanturvatoiminnassa naisnäkökulma on vahvasti esillä ja kun meillä pohjoismaisilla naisilla, myös meillä suomalaisilla, on runsaasti tietoa ja taitoa toimia jälleenrakennustyössä ja demokratian juurruttamisessa, olisi todella toivottavaa, että Suomi nyt voisi lähettää tätä asiantuntemusta Afganistaniin rauhanturvajoukkoja kootessaan. Kun ministeri

Tuomioja otti äsken positiivisen kannan tähän asiaan, en epäile, etteikö kyseinen tavoite nyt toteudu.

⁵² **Markku Laukkanen /kesk** (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minusta oli erittäin hyvä, että ed. Isohookana-Asunmaa kiinnitti huomiota näin painokkaasti YK:n rooliin. On aivan selvää, ettei tämä rauhanturvaoperaatio voi onnistua milteään osin ilman YK:n päätöslauselmassa määriteltyjä lähtökohtia ja ehtoja. Tämä on lähtökohta. Haluan tämän nostaa esiin myös sen vuoksi, että kun pohditaan, miten terrorisminvastaista taistelua jatketaan uuden rauhanturvaoperaation jälkeen, senkin tulee kuulua jatkossa YK:n päätöslauselman ja rauhanturvamekanismin piiriin. Sitä voidaan pitää ainoana lähtökohtana. Minusta on selvää, että Afganistania koskevaa päätöslauselmaa ei myöskään voida nähdä eikä tulkita avoimeksi valtakirjaksi, jonka pohjalta voitaisiin laajentaa terrorisminvastaisia sotilaallisia iskuja muihin maihin. Siksi olisikin suotavaa, että Suomen linja tässä kysymyksessä lähtisi siitä, että kansainvälinen yhteisö, Suomen joukossa, haluaa olla nimenomaan YK:n kautta määrittelemässä terrorisminvastaisen taistelun jatkotoimia.

⁵³ **Juha Korkeaoja /kesk**: Arvoisa puhemies! Suomen tulee osallistua Afganistanin rauhanturvaoperaatioon. Asemamme kansainvälisen yhteisön jäsenenä edellyttää sitä. Pienenä, laajaa ulkomaankauppaa käyvänä, avoimena valtiona Suomi on voimakkaasti riippuvainen rauhanomaisesta kansainvälisestä kehityksestä. Suomi on aina korostanut YK:n asemaa. Siksi on hyvin myönteistä, että YK tässä tilanteessa on kyennyt nousemaan, niin kuin ed. Laukkanen juuri äsken painotti, terrorisminvastaisen toiminnan ja rauhanturvaamisen johtoon. Ne takaiskut, mitä YK koki Bosnian kriisin yhteydessä, ovat jääneet taka-alalle, ja YK on pystynyt vahvistamaan asemaansa, mitä tietenkin on tervehdittävä mitä suurimmalla tyydytyksellä.

Afganistanin tilanne koskettaa Suomea hyvin monella tavalla. Välitön linkki Afganistaniin ja Afganistanin tilanteeseen on liittynyt huumekauppaan. Kaikkihan tiedämme, että Eurooppaan tulevista huumeista varsin suuri osa, nimenomaan heroiinista ja muista tämän tyyppisistä huumeista suuri, aivan valtaosa on tullut Afganistanista. Tällä tavalla se, että Afganistanin ti-

lannetta nyt vakautetaan ja sen yhteydessä, niin kuin puheenvuoroissa on todettu, pyritään kitkemään myöskin huumekauppa, tässä mielessä välittömästi koskee myös Suomea.

Se muoto, millä nyt ehdotetaan ja täällä käsitellään Suomen osallistumista Afganistanin rauhanturvaoperaatioon eli lähettämällä cimic-osasto, sopii erinomaisen hyvin Suomelle. Tässä on mielenkiintoista se, että vain vajaa kuukausi sitten, kun ulkoasiainvaliokunta käsitteli tai laati lausuntoaan Suomen puolustuselonteosta, kirjattiin ulkoasiainvaliokunnan lausuntoon, että Suomelle sopii parhaiten rauhanturvatoiminnassa osallistuminen cimic-tyyppisiin toimintoihin, cimic-operaatioihin. Ei kulunut kuin muutama viikko, kun meiltä pyydettiin nimenomaan osallistumista cimic-joukon lähettämisen muodossa.

Keskusta on johdonmukaisesti vuosien ajan, ja täälläkin sitä on jo käsitelty muun muassa ed. E. Ahon keskustan ryhmäpuheenvuorossa, painottanut Suomen osallistumista ja osaamistamme perinteisen rauhanturvatoiminnan alueella.

Kun painotimme tätä asiaa muun muassa käsiteltäessä rauhanturvain muutosta 90-luvun puolivälissä, keskustaa pidettiin vanhoillisena ja kehityksen vauhdista tipahtaneena ryhmänä. Kuitenkin sen jälkeinen kehitys on osoittanut, että rauhanturvatehtävissä muilla on ollut pikemminkin tarve ottaa oppia meistä kuin päinvastoin. Niin kuin jo aiemmin vastauspuheenvuorossani totesin, sittenkin tänä päivänä on tärkeintä huomata se, että Suomessa nyt vallitsee laaja yksimielisyys näistä suomalaisista vahvuuksista ja siitä, että meidän tulee osallistua rauhanturvatoimintaan hyödyntämällä juuri tätä vahvuuttamme.

Keskusta siis pitää oikeana suunnitelmaa lähettää Afganistaniin pienehkö, mutta kokenut ja meille esitettyyn tehtävään hyvin sopiva joukko, joka koostuu kantahenkilöstöstä ja reserviläisistä, joilla on muun muassa rakentamiseen, tiedottamiseen ja koulutukseen liittyvää siviilielämän ammattitaitoa, siis niitä tehtäviä, joihin cimic-joukkoa tultaisiin käyttämään.

Samalla kun totean, että kannatan Suomen osallistumista Isaf-operaatioon, haluan korostaa, että tehtävä on vaativa ja vaarallinenkin. Siksi on tarpeen, että ulkoasiainvaliokunta ja eduskunta kokonaisuudessaan huolellisesti perehtyy operaatioon ja ottaa vastuun osallistumisesta siihen.

Arvoisa puhemies! Yhdysvaltojen sotilaalliset toimet Talebanin hirmuhallintoa ja al-Qaidaa

vastaan ovat olleet välttämätön osa terrorisminvastaisessa taistelussa. Totean tämän samalla, kun korostan, että myös tämä sota on vaatinut lukemattoman määrän viattomia siviiliuhreja. Emme edes vielä tiedä, kuinka paljon esimerkiksi Kandaharissa on tavallisia, itse terrorismiin ja Talebanin hallintoon millään tavalla liittymättömiä siviili-ihmisiä saanut surmansa. Näiden ihmisten elämä on kuitenkin yhtä arvokas kuin terroristi-iskussa kuolleiden viattomien yhdysvaltalaisen ja muiden ihmisten elämä. Tämä on syytä pitää mielessä.

Kun menneinä aikoina monille terroristiteoille pyrittiin antamaan oikeutus kuvaamalla niitä vapaustaisteluksi, on tänä päivänä pidettävä huoli siitä, ettei asia nyt käänny päinvastaiseksi. Sotilaallisen voiman käyttöä siviilikohteita vastaan ei tule pitää hyväksyttävänä, vaikka niitä käytävä hallitus leimaisikin toimet terrorisminvastaiseksi taisteluksi. Viitteitä tämän suuntaisesta kehityksestä on valitettavasti ollut olemassa. Totean tässä vain, minkälaisia puheenvuoroja Venäjän johto on käyttänyt Tshetshenin kriisin osalta, mitä Turkissa on puhuttu kurdiongelman osalta tässä tilanteessa, minkälaisia puheenvuoroja on Intia Kashmirin kriisin osalta käyttänyt, ja myöskin Lähi-idän kriisin yhteydessä tämäntapainen näkökulma on tullut esille. Korostan sitä, että kansainvälisen yhteisön on tuettava aina ja kaikissa tilanteissa ensisijaisesti konfliktien rauhanomaiseen ratkaisuun tähtääviä toimia.

⁵⁴ **Pertti Hemmilä /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossakin todettiin, on selvää, että Afganistanin uusi hallinto tarvitsee nopeasti kansainvälistä tukea maassa vallitsevien olojen vakauttamiseksi. Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliitiikan yhtenä kulmakivenä on osallistuminen kansainväliseen toimintaan maailmanrauhan turvaamiseksi ja olojen vakauttamiseksi kriisialueella. Meillä on arvokasta tietotaitoa, ja rauhanturvaajiemme osaamista arvostetaan maailmanlaajuisesti. Asemamme puolueettomana, siis liittoutumattomana, valtiona antaa meille tietynlaista arvovaltaa toimia eräänlaisena erotuomarinakin erilaisissa kriisitilanteissa.

Suomella on pitkät perinteet, joita myös arvostetaan, aktiivisena toimijana YK:n rauhanturvaoperaatioissa, ja meillä on valmiuksia lähettää koulutettuja ja kokeneita henkilöitä turvaamaan rauhan säilymistä myös Kabulissa. Tehtävä on

vaikea ja vaarallinen. Siksi onkin tärkeää, että Suomi ensisijaisesti lähettää tuolle alueelle ainoastaan tarkoin valikoituneen joukon sellaisia rauhanturvaajia, joilla on entuudestaan kokemusta esimerkiksi rauhan palauttamisesta Kosovossa. Afganistanin tilanne on edelleen epävakaa ja varmasti jatkuu pitkään epävakana. Se on suorastaan tulenarka. Rauhanturvaajat lähtevät sinne täysin tietoisina turvallisuusriskeistä, ja operaation luonteeseen kuuluu tietenkin myös se, että heillä on oltava oikeus puolustaa itseään.

Terrorisminvastaisessa taistelussa Suomi ei ole profiloitunut aktiiviseksi toimijaksi. Vaikka olemmekin antaneet tukemme terrorismin torjuntaan, ilmeisestikin johtuen syrjäisestä sijainnistamme olemme jääneet vaille kansainvälistä huomiota omille terrorisminvastaisille toimillemme ja kannanotoillemme. Yhtenä osoituksena tästä on New York Times -lehdessä julkaistu kartta, jossa Suomi virheellisesti oli Irakin, Sudanin ja Somalian kanssa samassa luokituksessa eli maita, jotka eivät olleet ottaneet kantaa nimenomaan tuon luokituksen mukaan terrorismia vastaan. Virhe on nyttemmin oikaistu, mutta se osoittaa vähäisen näkyvyytemme maailmanpolitiikassa. Nyt on meidän tilaisuutemme profiloitua aktiivisena maailmanrauhan turvaajana ja terrorismin vastustajana ja osoittaa erikoisosaamisemme osallistumalla olojen vakauttamiseen tällaisiin operaatioihin.

⁵⁵ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Paula Kokkonen käytti hyvän puheenvuoron ja analysoi aika osaavasti Afganistanin tilannetta. Tuo puheenvuorohan pohjautui osin huhtikuussa 2000 tehtyyn käyntiin Afganistanissa, jossa mukana oli myös Islamabadista Suomen sikäläinen edustaja. On selvää, että pääministeri Blair on ollut oikeassa todetessaan, että kansainvälinen yhteisö on liian myöhään yleensäkin kiinnittänyt huomiota Afganistaniin ja Afganistanin ongelmiin, kun se on kiinnittänyt huomionsa nyt vasta sen jälkeen, kun todellakin traagiset tapahtumat syyskuulta 2001 ovat takana. Tuota asiaa silloinen Talebanin maallinen johtaja, jos niin voi sanoa, painotti ulkoministerinsä suulla, esimerkiksi sitä, että haettiin yhteyksiä YK:hon, haettiin yhteyksiä läntisiin maihin, ettei heitä jätettäisi yksin. Näin tällainen viesti delegaatiollemme välitettiin, mihin myöskin ed. Kokkonen viittasi.

Mutta, puhemies, silloin jo oli selvää, että kansa elää kurjuudessa ja naisten asema on erityisen huono, tyttölasten kaikkein huonoin, koska kaikki koulutus oli heiltä estetty, mutta kaiken kaikkiaan maa eli myöskin syvässä köyhyydessä. Eräs syy tuohon köyhyyteen on se, että kolmeen vuoteen tuolloin ja nyt siis lähes viiteen vuoteen eivät säännölliset sateet ole saavuttaneet Keski-Aasian aluetta, Afganistania, mikä asiantila liittyy käynnissä olevaan maailmanlaajuiseen ilmasto- ja säämuutokseen. Näin ollen maanviljely ei toimi. Siihen liittyi sitten jälleen unikonviljely ja siitä seuraava Afganistanin asema maapallon eräänä keskeisimpänä heroiiniraaka-aineen tuottajana.

Islamilaisen fundamentalismin ja noiden tekosten tausta on siis myös muu kuin ikään kuin ideologiassa olevat opilliset näkökulmat, mihin täällä muun muassa ed. Kallis viittasi. Taustalla ovat myöskin sosiaaliset olot, yhteiskunnalliset, globaalit epätasa-arvokysymykset, ja mielestäni on hyvä painottaa ja huomata, että varsin moni eduskuntaryhmä viittasi myöskin tähän asiaan ryhmäpuheenvuorossaan. Näin ollen, jotta maa saadaan jaloilleen, nimenomaan pohjarakenne, kastelujärjestelmä Afganistanin kohdalla on saatava kuntoon. Näin siirrymme tietenkin kysymykseen siitä, kuka maksaa ja mitä se maksaa. USA on kantanut pommitusmenotaakan, Euroopan unionille, Euroopalle ja muulle maailmalle näyttää tulevan jälkihoidon lasku. Tässä kohdin on syytä painottaa kyllä sitä, että maapallon rikkaimpien maiden, Yhdysvallat mukana, tulee olla myöskin vastuunkantajina jatkohoidossa, nimenomaan infrastruktuurin rakentamisessa ja maksamisessa. On varsin hyvä, että talousrasite, mikä tässä asiassa Suomeen kohdistuu, selvitetään ja myös se, mitä se kahden vuoden tasolla on. Tässä valiokunta ehtinee myöskin tekemään työtä, vaikka aikataulu nyt on tiukka.

Täällä, puhemies, on kiinnitetty huomiota useissa puheenvuoroissa siihen, miten USA:n ja toisaalta Isafin välinen työnjako ja hallinto tai käskytyssuhteet määräytyvät ja miten nämä selkeästi eriytetään eikä siihen synny eikä jää epäselvyyttä, mihin muun muassa ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja kiinnitti huomiota. Tämä asia on varmasti syytä tehdä, jolloin myöskin tämä tehtävä selkiytyy.

Lopuksi, puhemies, ed. Vistbacka täällä käytti monessa kohdin ihan arvokkaan puheenvuoron, mutta käsittääkseni se kohta hänen puheen-

vuoronsa lopusta, kun hän totesi, että Afganistan on ollut Englannin siirtomaana, ei varsinaisesti pidä paikkaansa.

⁵⁶ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Yhdysvalloissa syyskuussa tapahtuneet terroristi-iskut järkyttivät koko maailmaa, myös meitä suomalaisia. Iskujen seurauksena oli laaja kansainvälinen terroristien vastainen kampanja. Terroristi-iskujen jälkeen Yhdysvallat kokosi laajan kansainvälisen rintaman yhteistyöhön. Tukensa terrorisminvastaiselle työlle on antanut myös Yhdistyneet kansakunnat. Taleban-hallinnon kaaduttua Afganistanin kansanryhmiä edustavat osapuolet sopivat YK:n johdolla uuden väliaikaisen hallinnon perustamisesta. Se aloitti toimintansa viime vuoden lopulla.

Kuten hallitus selonteossaan toteaa, on Afganistanin väliaikaishallinnon perustaminen huomattava askel pyrkimyksessä rauhoittaa Afganistanin olot sotien leimaamien vuosikymmenien jälkeen ja luoda poliittista vakautta maahan. Hallitus toteaa myös, että Afganistanin olojen normalisoituminen on välttämätöntä, jotta voidaan varmistaa ettei al-Qaidan tapainen terroristi-organisaatio kykene enää tulevaisuudessa käyttämään Afganistania hyväkseen laajamittaisen terroristien koulutustoiminnan ja kansainvälisen terroristitoiminnan valmisteluun.

Väliaikaishallinnon osallistuminen tehtävään on hyvin tärkeää, sillä se tarjoaa Afganistanille mahdollisuuden palata sellaisiin oloihin, joissa maan kansalaisten hyvinvointi ja ihmisoikeudet voidaan turvata. Päävastuu on tietysti afgaaneilla, mutta on hyvin tärkeää, että YK tarjoaa apuaan rauhanturvatoiminnan muodossa. YK:n rauhanturvaoperaatiot ovatkin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisen ehkä näkyvin toimintamuoto. YK:n rauhanturvaoperaatiot ovat esillä televisioruuduissa ja lehtien palstoilla lähes päivittäin. Rauhanturvaamisen tarkoituksena on huolehtia siitä, etteivät paikalliset konfliktit aiheuta lisää ihmishenkien menetyksiä tai uhkaa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Operaatiot pyrkivät myös rauhoittamaan levotonta tilannetta, jotta diplomaattiset neuvottelut tilanteen selvittämiseksi voisivat toteutua edellä mainitulla tavalla.

Arvoisa rouva puhemies! YK:lla on takanaan monia onnistuneita operaatioita. Mukaan mahtuu kuitenkin myös epäonnistumisia, kuten vaikeudet Ruandassa. On tärkeää, että YK:n rauhan-

turvatoiminta saa toimensa oikeutetuiksi positiivisessa mielessä ja tunnetuiksi. On myös tärkeää, että rauhanturvatoiminta saa ymmärtämystä ja julkista tukea operaatioilleen kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikkialla maailmassa.

Pohjoismaat ovat koko rauhanturvatoiminnan olemassaolon ajan olleet merkittävä joukkoja luovuttava maaryhmä. Suomella, Norjalla, Ruotsilla ja Tanskalla on rauhanturvatoimintaa varten valmiusjoukkojärjestelmä, joka mahdollistaa ammattiarmeijoihinkin verrattuna nopean valmiuden lähettää henkilöstöä toiminta-alueille YK:n pääsihteerin pyynnöstä.

Suomi osallistui heti ensimmäiseen YK:n rauhanturvaoperaatioon Suezillä vuonna 1956. Siitä lähtien on rauhanturvajoukoissa palvellut yli 30 000 suomalaista. Suezin operaatiosta alkoi suomalaisten merkittävä ja kansainvälisesti arvostettu toiminta maailmanrauhan turvaamiseksi maapallolla. Suomi on osallistunut uusiin operaatioihin muun muassa Libanonissa, Pakistanissa, Kyproksella, Jugoslaviassa ja Somaliassa. Suomalaisia on toistuvasti pyydetty myös uusiin turvaamistehtäviin. Suomalaisiin usein yhdistetyt luonteenpiirteet, kuten rauhallisuus, sitoutumattomuus ja omatoimisuus, ovat olleet valtteja uutta henkilöstöä värvätessä. Onkin mielestäni tärkeää, että perinteemme rauhanturvatyössä saa jatkoa ja suomalaiset nytkin antavat oman panoksensa rauhanturvatyöhön.

Arvoisa puhemies! Yhdyn täysin kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon. On todella tärkeää, että Suomi ottaa vastuuta yhteisestä turvallisuudestamme osallistumalla kansainväliseen kriisinhallintaan. Kuten ed. Nepponen totesi, on kansallisen etumme mukaista olla aktiivisella ja vastuullisella tavalla mukana sotilaallisessa kriisinhallintaoperaatiossa Afganistanissa.

⁵⁷ **Matti Kangas /vas:** Arvoisa puhemies! Suomen osallistumista Afganistanin rauhanturvaoperaatioon ja kriisinhallintaan määrittää rauhanturvaamislaki. Afganistanin kriisin taustalla ovat YK:n valtuuttamat ja Yhdysvaltain suorittamat pommitukset ja tunkeutuminen Afganistaniin tavoitteena syrjäyttää maan Taleban-hallinto. Hyökkäysten syynä olivat 11.9.2001 Yhdysvalloissa tapahtuneet terrori-iskut. Syyskuun 11. päivän tapahtumat olivat järkyttävä kokemus. Se yhdisti länsimaat sekä Venäjän ja Kiinan terrorisminvastaiseen taisteluun. Kansainvälinen yh-

teisö tuomitsi voimakkaasti siviilikohteisiin tehtävät terrori-iskut. Entistä selvemmin korostuu kyky ennakolta torjua terrori-iskujen uhkaa.

Suomen osallistumisen sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon on katsottu olevan suorastaan velvollisuus kansainvälistä yhteisöä kohtaan. Operaation sisällöstä on kuitenkin päätettävä kansallisella tasolla. Mielestäni Suomi voi olla mukana rauhanturvaamisessa, mutta ei rauhaanpakottamisessa. Erittäin arka kysymys on sotilaittemme turvallisuuden takaaminen. Koska operaatioon sisältyy monenlaisia uhkia ja vaaratilanteita toiminta-alueilla, sinne tulee lähettää kokeneita rauhanturvaajia. Aivan ehdoton edellytys on se, että operaatioon lähtevät ovat vapaaehtoisia. Sellaisessa tapauksessa, että operaatioon komennettava henkilö kieltäytyy lähtemästä, siitä ei saa olla hänelle tai hänen urakehitykselleen haittaa.

Operaatio voi venyä pitkäksi. Kustannukset pelkästään ensimmäisten kolmen kuukauden ajalta ovat 6 miljoonaa euroa. Tämä on suomalaisten osuus yhteisestä projektista, jonka me maksamme itse. Kuka maksaa hankkeen jatkon, jos Afganistaniin joudutaan jäämään pidemmäksi aikaa? Näyttää siltä, että useamman vuoden ajan siellä joudutaan olemaan. Muutenkin tulee vähän sellainen tunne, että toiset pommittavat paikat hajalle ja Suomi on mukana sotkujen siivoajana. On kuitenkin hyvä, että Suomi on tunnettu rauhanturvaajana ja saanut siitä kiitosta.

Väistämättä tulee mieleen kysymys, ovatko sotilaalliset keinot tehokkaita turvallisuuden ja vakauden luomisen keinoina. Yhdysvallat ja muut johtavat asevarustelumaat voisivat ohjata enemmän rahaa köyhien maiden humanitaariseen tukemiseen ja rajoittaa asevarustelua. Luultavasti elintason nostaminen köyhissä maissa lisäisi noitten alueitten vakautta ja vahvistaisi samalla globaalia turvallisuutta paremmin kuin sotilaalliset iskut ja jatkuva varustautumisen kierre. Väkivalta synnyttää väkivaltaa. Kun Afganistania jälleenrakennetaan, kaiken lähtökohtana tulee olla tavallisen kansan olojen kohentaminen. Niin kuin täällä useaan kertaan on todettu, naisten olojen parantaminen on hyvin tärkeää.

⁵⁸ **Aulis Ranta-Muotio /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Joulukuussa täällä käytiin perusteellinen keskustelu turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta selonteosta. Selonteon yksi neljästä pääkohdasta oli kansainvälinen kriisinhallinta, sekä

sotilaallinen kriisinhallinta että siviilikriisinhallinta. Sivumääräisesti näistä ei ollut kovin pitkälti, mutta mielestäni siinä se merkittävä sisältö todettiin, että Puolustusvoimien sekä henkilöstö- että rahoitusvoimavaroista kuluu 1—2 prosenttia kansainväliseen toimintaan eli mittasuhteiltaan se kuitenkin kokonaisuudessaan ottaen on aika pieni osa. Suomalaisille on helposti julkisesta keskustelusta jäänyt se kuva, että kotimaan puolustus on toisella sijalla ja ykkössijalle on noussut täysin kansainvälinen osuus, mutta on selvää, että tiedotusvälineet ovat kiinnostuneita rauhanturva-asioista ja prosenttimäärä on paljon korkeampi julkisessa tiedottamisessa kuin se 1—2 prosenttia.

Mielestäni Suomen ei kuitenkaan kaikkiin maailman kahinoihin pidä osallistua, vaan on tapauskohtaisesti harkittava, niin kuin rauhanturvalakikin edellyttää. Maailmassa varmaan ristiiriitoja riittää, mutta ei välttämättä meidänkään etumme mukaista ole, että itsestäänselvänä pidetään sitä, että automaattisesti kaikkiin näihin lähdetään mukaan. Oman maan puolustamiselle tästä on sen verran hyötyä, että kantahenkilökunta saa käytännön, sanoisiko, ruudinhajuista johtamiskokemusta näissä tilanteissa. Vaikka tietysti toivomus on kyseessä olevassakin tilanteessa, että aseita ei tarvitsisi käyttää, mutta kuitenkin tällaisesta käytännön organisoinnista, sotilasjoukkojen organisoinnista, saadaan hyvää käytännön kokemusta.

Keskusta esitti joulukuisen selonteon keskustelussa jo kantanaan, että mahdolliseen Afganistanin-operaatioon on Suomen syytä osallistua meille sopivalla tavalla. Totesimme silloin, että cimic-toiminta olisi juuri sellainen sopiva muoto, mutta luonnollisesti päätettiin, että on syytä odottaa, että on selkeästi YK:n mandaatti, mitä meiltä tämän tehtävän puitteissa odotetaan. Mielestäni hallituksen esitys täyttää nämä edellytykset, jotka jo silloin totesimme. 50 hengen joukko on pienehkö 3 000:sta, mutta varmaan meille sopiva joukko. Kustannukset kuitenkin siitakin ovat meidän veronmaksajien maksettavina, 36 vanhaa miljoonaa markkaa eli aika paljon, kuten ed. S. Lahtela jo esitti aiemmin debatissa vertailun kotimaan varuskunnan kuluihin.

Mielestäni joitakin kysymyksiä ja pohdintoja kuitenkin valiokuntakäsittelyyn tästä jää, ensinnäkin se, mistä täällä on paljon puhuttu, eli USA:n operaation ja tämän erillään pitäminen, niiden keskinäinen koordinointi ja selvyys. Puo-

lustusvaliokunta kuulikin tänään asiantuntijoita tämän tiimoilta, myös everstiluutnanttia, jota on kaavailtu suomalaisjoukon johtajaksi Afganistaniin. (Ed. I. Kanerva: Koskela!) Hänen käsityksensä mukaan ei ole epäselvyyttä näissä asioissa. Kun hän on käynyt siellä etukäteen tiedustelemassa, niin johtosuhteiden pitäisi olla hyvin selkeät.

Yhteistyötä tarvitaan pahimmassa tapauksessa siinä, että tämä 3 000 hengen joukko joudutaan sieltä vetämään äkkiä pois, jos tilanne kääntyy sellaiseksi, että asiat vyöryvät niin, ettei tämä suhteellisen pieni joukko pysty itseään puolustamaan, vaan se on saatava äkkiä turvaan. Nyt näyttää tietysti kaikki siltä, että näin ei tapahdu. Uskoisin, että kuitenkin USA:n sotavoimien läsnäolon täytyy jotenkin tässä olla takeena myös tämän joukon turvallisuudelle.

Sitten toinen asia. Ehkä minä olen ainut, joka ei täysin tuota tehtäväluetteloa konkreettisesti ymmärrä. Siinä on sellaisia sanoja, että "valvotaan" ja "koordinoidaan" ja "pidetään yhteyttä", eli se on hyvin abstraktista toimintaa siinä katsonnossa, että tämä joukko on siellä kolme kuukautta. (Ed. I. Kanerva: Kuusi!) Ymmärrän, että suomalaiset pyrkivät luomaan hyvät yhteydet siviiliväestöön, mutta kolme kuukautta on aika lyhyt aika. Todennäköisesti he ovat sitten kuusi kuukautta ja valmistelevat jälleenrakentamisen jatkotoimenpiteitä.

Bosniaanhan suomalaiset osallistuivat rakentajapataljoonalla. Se on hyvin konkreettista tekemistä, jonka meikäläinenkin ymmärtää. Varmaan Afganistanissakin sitä työtä riittää paljon, mutta se on varmaan sen mittaluokan asia, että siihen tarvitaan aivan toisenlaiset voimavarat eivätkä tällaiset rauhanturvajoukot pysty sen maan rakennuskantaa suinkaan kokonaan uusimaan, mutta saattamaan ne työt alulle.

Todettiin, että tärkeiden kohteiden ja Kabulin hallinnon suojaamiseen käytetään tätä 3 000 hengen joukkoa. Mikä siinä sitten on suomalaisten tehtävä varsinaisessa suojaamistoiminnassa? Ilmeisesti tämän kokoisella, lähinnä päällystöstä koostuvalla joukolla ei varmaan konkreettista vartiointitehtävää voi kovin paljon olla, joten se on juuri yhteydenpitoa. Mutta tässä olisi oikeastaan kaivannut vähän konkreettisempaa selvitystä, mitä se käytännön tekeminen on. Ehkä sitä eivät niin tarkkaan voi edes nämä ammattihenkilöt vielä tietää, ennen kuin se käytännössä sitten toteutuu.

Kolmantena kysymyksenä on vielä rahoitus. Puolustusvaliokunnan kuulemisessa tuli esille everstiluutnantti Koskelan puheenvuorossa, tai minä ymmärsin niin, että se oli kaino toivomus, että pitäisi olla jonkinlainen pieni rahasumma sen tyyppiseen avustustoimintaan, että kun he pitävät yhteyttä siviiliväestöön, voidaan ostaa pieniä konepalveluita ja muita. Pidetään itsestään selvänä, että niitä saadaan, mutta rahalla niitä voidaan siviiliväestölle korvata ja sillä luoda luottamusta ja hyvää henkeä. En tiedä, sisältyvätkö nämä määrärahat nyt tähän 6 miljoonaan euroon. Varmaan olisi syytä, että tätäkin asiaa vielä vähän selkiytettäisiin valiokuntakäsittelyssä.

Kaiken kaikkiaan tämä on kannatettava asia ja mielestäni sopii hyvin siihen linjaukseen, minkä keskusta on rauhanturvatoiminnasta esittänyt.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

⁵⁹ **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tasapainoiseen, asialliseen puheenvuoroon, jonka edustaja tässä edellä käytti, haluan vain selvyiden vuoksi todeta, että tämän operaation on tarkoitus kestää kuusi kuukautta. Sen jälkeen mahdollisesti seuraa jatkooperaatio, josta tietysti tässä talossa tullaan erikseen Suomen osalta päättämään. Operaatio kestää, ed. Ranta-Muotio, kuusi kuukautta, mutta rahat, joista tässä puhutaan, ovat varatut kolmen kuukauden käyttöä varten. Sen jälkeen ne arvioidaan uudestaan.

⁶⁰ **Kari Myllyniemi /kesk:** Arvoisa puhemies! Alkuun tähän sanon, että ilman muuta kannatan tämän tyyppistä operaatiota suomalaisten tehtäväksi. Se sopii meille aivan hyvin, vaikka on varmaan hankalampi kuin monet muut, mutta tuskin sen hankalampi kuin esimerkiksi Kosovo alkuunsa.

Puutun pariin asiaan ja arvattavasti tähän voimankäyttöön edelleenkin. Onneksi näyttää siltä, että aina kun uusiin operaatioihin lähetetään, niin Suomen voimankäyttöohjeet tulevat kuitenkin selkeämmiksi, ja niin tälläkin erää. Ohjeet ovat jo aika hyvät, vieläkö ne eivät ole täysin yksiselitteiset, mutta näitten kanssa tullaan jo hyvin toi-

meen. Ainakin suomalaisissa ohjeissa sanotaan: "Voimaa voidaan käyttää myös - - tehtävän toteuttamiseen." Tämä lause kätkee sisällensä hyvin paljon. Näihin saakka on ollut ongelmana saattaa vastuuseen niitä pahantekijöitä, jotka ovat syyllistyneet surmatöihin, mutta eivät juuri kiinniottovaiheessa käytä väkivaltaa tai edes sillä uhkaa. Kun tällaista joukkoa on ryhdytty pidättämään ja tilanteessa on syntynyt henkilötappioita puolin ja toisin, on usein arvosteltu YK:n toimia siinä mielessä, ettei tappioita olisi tullut, jos ei olisi ryhdytty kiinniottotoimiin. Tästä johtuen alkuaikoina muun muassa Jugoslavian alueella sattui, etteivät suomalaiset joukot voineet toimia, koska voimankäyttöön ei olisi ollut oikeutta tai ainakin olisi syntynyt arvostelua, kun kiinniottajat tavallaan provosoivat väkivaltatilanteen. Muitten maitten joukot joutuivat tämän asian selvittämään, ja niin kuin ulkoasiainministeri Tuomiojakin sanoi, se ei ollut Suomelle kunniaksi, mutta tämä tapahtui jo hyvin alkuvaiheessa. Nyt tämän tyyppisiä ongelmia ei toivottavasti tule syntymään.

Saattaa tuntua, että tämä on pikkuista näpertelyä tämän voimankäytön suhteen, mutta se on kuitenkin todellinen ongelma jossakin mielessä. Pelkään tilannetta, jossa kiinniottovaiheessa todella syntyy tappiota suomalaisille ja tapausta ruvetaan suomalaisten, vaikkapa omaisten, toimesta puimaan eri oikeusasteissa Suomessa. Silloin tutkittaisiin hyvin tarkasti ja jopa hovioikeutta myöten, menettelivätkö suomalaiset suomalaisia sitovien lakien mukaan. Ei riitä, jos sanoo, niin kuin Kosovossa sanoi eversti aika korskeasti, että hän vastaa siitä, mitä täällä tapahtuu. Ei hän vastaa siitä siinä mielessä, hän vastaa osaltansa, minkälaisia käskyjä hän on antanut. Eivät tietenkään vastaa ne sotamiehet, jotka ovat panneet toimeksi, mitä on käsketty, mutta joukkuejohtaja siellä kyllä vastaa varmasti, mitä tuli tehtyä, everstikin tietysti seuraavassa portaassa, mutta aina voimankäyttötilanteessa on vastuu niillä, jotka sitä toteuttavat, paitsi niin kuin sanoin, yksittäisillä sotamiehillä. (Ed. I. Kanerva: Kyllä komentaja linnaan joutuu!) — Saattaa joutua linnaan kyllä, mutta ei auta, jos siellä pröystäillään sillä asialla, koska sinne lähtee myös joukkueen johtaja, joka sen tehtävän komensi. (Ed. I. Kanerva: Kyllä!)

Toinen asia tässä ihmetyttää myös. Maamiinat ovat kovin lähellä, onneksi ei tarvinnut tulla tallemaan, mutta kun ilmeisesti suomalaisia jouk-

koja tullaan majoittamaan teltoihin, niin erikoiden tässä asiakirjassa on sotkeennut lillukanvarsiin. Ei saa käyttää maamiinoja siellä! Onhan hämmästyttävää, jos eivät suomalaiset osaa käyttää ja kartoittaa maamiinoja sillä tavalla, että niihin eivät mene kuin vain vihulaiset, jos tällaista rumaa sanaa voisi tässä yhteydessä käyttää. Kyllä minä viivaisin pois tuon asian. Maamiinakin on näköjään tullut tänne eduskuntaankin aivan kuin asumaan ja hiljalleen pitäisi päättää, että se ei ole mikään paha sana vaan ihan hyvä.

⁶¹ **Seppo Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! En ole kovin suurella innolla lähettämässä suomalaisia miehiä Aasiaan Afganistaniin. Pienelle maallemme saattaisivat riittää kotimaisten maanpuolustustehtävien lisäksi kansainväliset tehtävät Euroopassa etenkin, kun monet sotilaiden palvelusehdot ovat melko selkeytymättömät. Ainoa asiallisesti hoidettu asia lienevät sotilasvammakorvaukset. Onnettomuuden sattuesssa tullaan YK-tehtävissä vammautuneita kutsumaan sotilasinvalidieiksi erotuksena sotainvalideista, joiden vammat aiheutuvat kotimaaisista sodista. Sinkkiarkut lienevät vielä hankkimatta ja joukkojen palkat sopimatta.

Ainoa tieto on, että noin 160 markan päivärahan lisäksi maksetaan 25 euron riskirahaa. Siksi pä ihmetyttääkin, että Upseeriliiton ja Päälystöliiton kanssa ei vielääkään ole sovittu Afganistanin joukkojen palvelussuhteen muista ehdoista. Lain mukaan ministeriö kylläkin päättää joukkojen palkoista ja päivärahoista, mutta jos ratkaisu ei tyydytä sotilasammattiliittoja, saattavat ne asettaa lähtijät hakusaartoon. Siksi ihmetyttääkin, miksei tällaisesta asiasta olisi voitu sopia vaikka vuosi sitten tuossa ja vessissä. Onhan ulkoasiainvaliokunta jo viime vaalikaudella todennut, että YK:n tehtäviin lähtevien palvelussuhteen ehdot tulisi sopia normaalin työmarkkina käytännön mukaisesti. Kosovon kohdallahan oliin lähellä Upseeriliiton vaatimaa hakusaartoa.

Entä nyt? Sotilasammattiliitot on vasta huomiseksi kello 11 kutsuttu neuvottelemaan Afganistaniin lähetettävän joukon palveluehdoista. Käykö niin, että huomenna päätämme joukkojen lähettamisestä Afganistaniin tietämättä heidän palveluehdoistaan? Entä jos päätöksemme jälkeen kuulemme palvelussuhteratkaisusta, joka ei tyydytä sotilasammattiliittoja? Olisiko silloin maallemme kunniaksi eduskunnan päättämän Afganistanin rauhanturvajoukon jääminen kotimaa-

han palvelussuhdekriisistä aiheutuneeseen hakusaartoon? Jos palvelussuhdeasiat sen sijaan olisi sovittu tupossa ja vessissä, olisi hakusaarto laitton.

Ed. Elo merkitään läsnä olevaksi.

⁶² **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puemies! Eduskunnan salin väki on vähän vähentynyt alkupäivästä lähtien, mutta toisaalta tätä väen määrää kyllä virkistää äsken kuultu ed. Seppo Kanervan tulopoliittinen kannanotto tähän Afganistanin-kysymykseen. Siinä mielessä näen, että tämä oli eräänlainen avaus myöskin tälle alialle, koska minulle on jotenkin jäänyt sellainen vaikutelma, että sinne oltaisiin suin päin, varsinkin sotilaat, menossa, vaikka palkkaa ei maksettaisiakaan. Toivottavasti nämä asiat selviävät eikä niissä ongelmia siellä paikan päälläkään synny eikä tule.

Niin kuin on todettu, Afganistanin kansa on yli 20 vuotta käynyt sotaa, tai paremminkin, kansa ei ole käynyt sotaa, vaan sotaa ovat käyneet ulkopuoliset ja kansa on ollut se kärsivä osapuoli tässä asiassa milloin minkäkin näköisen jyrän alla. Nyt kun näyttää, että vihdoinkin tälle alialle on saatu loppu ja asiat on saatu järjestykseen, tuntuu siltä, että suomalaisten mukanaolo periaatteessa, voisi sanoa, melkein eturintamassa, vaikka ensimmäisten joukossa sinne ei ole kerittykään, on oikeutettua ja asianmukaistakin.

Tämä terrorisminvastainen taistelu on sellainen, että kun se syyskuun 11. päivän jälkeen on alkanut, vastaavaa paraskaan ennustaja ei olisi pystynyt vielä vuosi sitten kertomaan eikä kuvailemaan. Taistelu terrorismia vastaan on ollut liike, joka on saanut yhtymään siinä asiassa ja ajatusmaailmassa niin kaukana olevat kuin USA:n, Venäjän ja Kiinan, puhumattakaan pienemmistä kansakunnista, jotka tässä välillä ovat mukana olemassa. Taistelu terrorismia vastaan mielestäni on sellainen, että kun se on alkanut, se pitää niin toteuttaa ja todeta, että terrorismi loppuun nujerretaan ja se myöskin tästä maailmasta pois kitketään. (Ed. Aittoniemi: Se ei onnistu!) — Tehtävä on mahdoton, niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, ei onnistu, mutta se olkoon tavoite. On monia muitakin tavoitteita, joissa ehkä ei päästä

loppuun saakka, mutta tämä on semmoinen, jossa pitää päästä mahdollisimman pitkälle.

Nyt käsiteltävä hallituksen selonteko Suomen osallistumisesta sotilaalliseen kriisinhallintaoperaatioon jne. on mielestäni käydyin keskustelun perusteella ollut aika lailla myönteinen ja mielenkiintoinenkin. Kun rauhanturvalaissa todetaan, että on kuultava eduskuntaa, niin se, että eduskunnan kuuleminen sattuu näin tammikuulle hyvään aikaan, osoittaa sitä, että rauhanturvasioista ja koko maailman asioista ja turvallisuuden ylläpidosta kannetaan erityistä huolta. Eduskunnan kokoontuminen tässä asiassa on minusta ollut hyvä, erittäin hyvä ja myönteinen asia olemassa.

Sen sijaan käyty keskustelu mielestäni on rajoittunut varsin pitkälti siihen asiaan, mitkä ovat voimankäyttömahdollisuudet, voimankäyttövaltuudet. Mielestäni hallituksen selonteossa ne sanotaan aika hyvin ja selkeästi, mutta toisaalta ed. Myllyniemen äsken käyttämän puheenvuoron perusteella on monia sellaisia asioita, joita miinkään papereihin ei voida etukäteen kirjoittaa, ei tehdä eikä ymmärtää silloin, jos lähdetään sellaista voimaa käyttämään, joka pahimmillaan voi esille tulla. Se ed. Myllyniemen kuvailema tapahtuma, että kotimaisissa oikeusistuimissa ryhdyttäisiin ratkomaan sen jälkeen, onko menetelty oikein vaiko väärin, mielestäni on todella vaarallinen olemassa. Siinä mielessä, jos olen oikein ymmärtänyt tästä eduskunnassa käydystä keskustelusta, täällä on todettu, että voimaa pitää käyttää silloin, kun tarve on olemassa. Tähän asiaan ei jää mitään epäselvää. Eri asia on sitten, mitä juristit tämän jälkeen tästä vielä löytävät, jos jotakin sattuu.

Kiistatta päivän aikana useaan kertaan on korostettu suomalaisten asiantuntemusta ja kokeisuutta mitä erilaisimmissa rauhanturvaoperaatioissa koko pitkän historian aikana, jolloin suomalaiset ovat niissä mukana olleet. On itsesäänselvää asia, että suomalainen perusluonne, sissin ja jätkän luonne, on sellainen, että se sopii semmoiseen paikkaan, jossa tarvitsee ulkopuoliselle kansalle antaa näkemys siitä, mikä on todellinen sotilas, todellinen rauhanturvaaja, sellainen turvaaja, johon jokainen osapuoli voi luottaa. Tähän vain tämän pohjoisen maan kansa on kasvanut, ja se on omimmiltaan mitä parhainta olemassa.

On muutamissa puheenvuoroissa todettu sellainen näkemys, että kun sinne lähtee reservi-

läis- ja asevelvollisuusarmeija, miten ne tämän tyyppisissä asioissa sopivat ja tulevat toimeen. Mielestäni näitä käsitteitä voisi tältä osin myöskin tulkita vähän toisin, koska, niin ammattisotilaat kuin reservistäkin vapaaehtoisesti mukaan menevät, omaavat jo kansainvälistä rauhanturvakokemusta aikaisemmin, ja voisin todeta ja olisin helposti nimeämässäkin näiden mukaan menevien sotilaiden nimikkeeksi jonkin muun kuin reserviläiset taikka asevelvolliset. He ovat vaakaumuksensa ja kokeneisuutensa perusteella jo enemmän kuin keskivertoammattisotilaat sisäistäneet tehtävän, sen vaarallisuuden ja vastuuntunnon. Siinä mielessä suomalaisten esilläolo eri operaatioissa on ollut maallemme eduksi.

Se, mikä tässä asiassa erityisesti on jäänyt mieleen, on, että tuntuu että sotilailla on tavattoman kiire ja kova halu mennä mukaan kaikkiin tämän tyyppisiin kansainvälisiin tapahtumiin. Varsin hyvin ymmärrän upseeriuralla eteenpäin pyrkivän sotilaan tavoitteet, että kansainvälinen kokemus rinnastetaan eräänlaisena sotakokemuksena myöskin historiassa yhdeksi kynnykseksi eteenpäinmenossa. Tältä osin mukaanmeno sinne on nähtävä myönteisenä asiana ja erityisesti korostaisin, että sen pitää sekä nyt että tulevaisuudessa olla vapaaehtoista. Ne, joilla halu on olemassa, menevät, mutta pakonomaista se ei voi olla, koska silloin selkeästi motivaatio ja laatu tässä asiassa tulevat kärsimään.

Kun kotimaasta katsotaan suomalaisten mukanaoloa erilaisissa tämän tyyppisissä operaatioissa, tuntuu joskus vähän sellaiselta, että tarvitseeko joka paikassa olla ensimmäisten joukossa. Toisaalta tässä globalisoituvassa maailmassa suomalaisten mukanaolo näkyvästi eri tehtävissä luonee Suomesta maana ja kansakuntana sellaisen kuvan, että me annamme olemassaolostamme sellaisen signaalin, että olemme suurvaltioitten joukossa täydessä rivissä vähine voiminemme täydellä mukana ja meihin siinä mielessä luotetaan ja meidän sanomaamme ehkä jossakin muussakin yhteydessä tullaan kuuntelemaan, kun olemme näissä näin vahvasti matkassa.

Se, mitä äskeisessä keskustelussa jo aavistuksen verran väläytin ja lähestyin, oli kustannusten suuruus. Kolmen kuukauden aikana varautuminen mukaan ottaen kustannukset ovat yhteensä jo 6 miljoonaa euroa. Tämä markoiksi muutettuna tekee noin 36 miljoonaa markkaa, ja kun, niin kuin aikaisemmin totesin, keskivertovaruskunnan ylläpitokulut ovat olleet vuodessa noin 100

miljoonaa markkaa, niin neljän kuukauden ajan isohkokin varuskunta pysyy käyttömenoiltaan näillä pystyssä. Tämä on sellainen tehtävä ja tekijä olemassa, että normaalikansalaiselle tätä asiaa selvitettäessä uskon, että se on joillekin vaikea ymmärtää. Kustannukset syntyvät, siellä on mukana oltava, ja siinä mielessä tämä maksimisaa 50 miestä — osa kuluistahan tulee erilaisista vastuusuuksista, jotka tulevat mukana olevan väen määrän mukaan jaettuna ja sen takia ne näinkin suuret ovat olemassa — sitoo sen, että kovin pitkälle tässä asiassa ei voida poiketa. Uskon niin, että vähän vähäisempikin määrä kuin 50 on mahdollinen.

Tässä tulee mieleen se, että kotimaan asioita, kotimaan puolustusta, kotimaan varuskuntien ja maanpuolustuksen asemaa ei näillä asemilla saamissään tapauksessa horjuttaa eikä kyseenalaistata, vaan tämä on nähtävä, käsitettävä ja kansalaisille selvitettävä niin, että tällä myöskin tuetaan kotimaista maanpuolustusta, vaikkakin omat kykyni tämän selvityksen tekoon tuntuvat joskus varsin vähäisiltä.

Herra puhemies! Tehtävä on vaikea. Sen vaikeutta on erityisesti korostettu tässä asiassa. Mutta Afganistanin kansa odottaa sitä, että nämä kansainväliset joukot näyttävät terroristeille sellaisen näköalan, että terroristien asema on tulevaisuudessa niin vaikea, että heillä ei ole tulevaisuutta olemassa.

Suomen mukanaoloa tässä operaatiossa on tuettava, se on hyväksyttävä, mutta siellä on oltava silmät auki niin, että tämä valittu kansainvälisen näkyvyyden linja turvaa ja vahvistaa myöskin kotimaista sotilaallisen maanpuolustuksen kenttää ja uskottavuutta.

Toinen varapuhemies: Vastauspuheenvuoro ed. Puhjo ja sen jälkeen ed. Ilkka Kanerva, 1 minuutti.

⁶³ **Veijo Puhjo /vas** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppo Lahtela mainitsi, että suomalaiset ovat tässä operaatiossa suurmaiden joukossa ja täysillä mukana kaikessa toiminnassa. Haluan sen takia puuttua tähän, että kysyn, onko tämä sanonta yhteensopiva sen eilisen uutisissa kuullun kanssa, kun Suomen suurlähettiläs Jukka Valtasaari sanoi, että Suomi on kiinteä osa koalitiota, joka taistelee terrorismia vastaan. Nyt kun valiokunnassa laaditaan mietintöä, niin mielestäni tähän nyanssiin pitäisi puuttua, koska

tämä ei ole sopusoinnussa ainakaan presidenttimme uudenvuoden puheen kanssa, jossa hän nimenomaan käytti valikoituja sanamuotoja suomalaisten erilaisista kannoista.

⁶⁴ **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me suomalaiset pohdimme joskus, mitä muut meistä ajattelevat. Meidän on aihetta tämän tapauksen yhteydessä kyllä äityä hiukan oudoksumaan, että eräs näkyvä eurooppalainen liittoutumaton valtio eli Irlanti ei ole tässä operaatiossa mukana. Pidän tätä heikkona puolena, että Irlanti on pois kuvasta, ja haluan tämän näkemyksen julkituoda vastapainoksi ed. S. Lahtelan käsitykselle Suomesta ja meidän profiilistamme. Yhdyn siihen hänen näkemykseensä, että mukana pitää olla, mutta sanon, että tämä operaatio, niin kuin muutkin, on tähdätty myös siihen, että se palvelee myös kotimaisen puolustusajattelun ja toiminnan tarpeita. Suomi on saanut erittäin hyvän profiilin itselleen niissä kaikissa rauhanturvaoperaatioissa, joissa olemme olleet mukana. Suomi ja Suomen toiminta ja luotettavuus on tässä suhteessa aina useimmiten erityismaininnalla noteerattu kansainvälisesti erittäin korkeaan luokkaan.

⁶⁵ **Kari Uotila /vas:** Arvoisa puhemies! Vähän vastauspuheenvuoronomaisesti vielä ed. S. Lahtelalle totean, että kun aidosti sanotaan, että tässä operaatiossa pitää olla mukana ja sille annetaan täysi tuki, silloin ei pidä eräällä tavalla sitä vesittää kovin paljon päivittelemällä kustannuksia. Kun olemme aidosti mukana, maksamme myöskin kustannukset. Sekä ulkoministeriön että puolustusministeriön täytyy budjetissa sopeutua näiden kustannusten maksamiseen. Ei voi samaan aikaan eräällä tavalla antaa viestiä, että ollaan täysillä mukana, ja toisaalta, että ei oikein, kun tulee niin kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Vaikka selonteko rajoittuu aika lailla pintatasoon eikä puhu taustoista — tausta lähtee syyskuun 11. päivästä — puhutaan mandaatista, operaation luonteesta, voimankäytöstä, Suomen osallistumisesta ja kustannuksista, niin en malta olla muutamaa seikkaa kuitenkaan vähän laajemmin pohtimatta.

Ulkoministeri Tuomioja jo hieman sanoi siihen suuntaan, että tuntuu vähän kummalliselta, että monikymmenvuotisen kansan kärsimyksen ja ihmisoikeuksien polkemisen jälkeen vasta tämä rankka terrorihyökkäys USA:han sai liik-

keelle voimat ja operaation, jossa nyt Afganistanin tilannetta ollaan vakauttamassa ja valoa tunnelin päässä on myöskin ihmisoikeuksien, naisten, lasten ja muutoinkin kansan elinolojen parantamiselle. Sopii kysyä, miksi näin kauan ja miksi Afganistanin maaläntillä on se rooli, joka sillä on, ja mihin perustuu se, rohkenen tässä sanoa, esimerkiksi USA:n hieman kyseenalainen moraal, kun se on ollut välillä tukemassa talebaneja, kouluttamassa heitä ja sitten jälleen sotimassa heitä vastaan. Taustalla on tietysti maantieteellinen asema ja keskeinen asema esimerkiksi keskeisten Turkmenistanin puolella olevien maailman ehkä suurimpien kaasuesiintymien, öljyvarojen ja muiden raaka-ainevarojen suhteen. Elikkä Afganistan on ikävä kyllä sellainen kolkka maailmaa, johon suurvaltojen intressit, nimenomaan taloudelliset ja turvallisuuspoliittiset ja puolustuspoliittiset intressit, kohdistuvat. Siitä on saanut kansa kärsiä hyvin paljon tähän asti. Toivottavasti nyt tällä toiminnalla pystytään tätä suuntaa kääntämään. (Ed. I. Kanerva: Itse asiasa koko Keski-Aasia!) — Koko Keski-Aasia. Ed. I. Kanerva palautti mieleeni vielä sen, että ihmisoikeudet eivät saisi olla suhdannetavaraa eivätkä ihmisoikeudet saisi olla sillä tavalla valikoivia, että niitä vain oman intressin näkökulmasta toteutetaan. Joskus pistää kysymään esimerkiksi, kuinka hyvin ihmisoikeudet ja poliittiset ja demokraattiset oikeudet toteutuvat Saudi-Arabiasa, joka on kuitenkin sillä maailman kolkalla USA:n tärkein tukija ja jolla on selkeät yhteydet myöskin siihen kaikkeen, mitä Afganistanissa on aikojen saatossa ja sillä alueella muutoinkin tapahtunut.

Joka tapauksessa kun USA näitten terrorisukujen jälkeen aloitti sotilaallisen operaation, taistelun terrorismia vastaan myös asein siellä, silloin tietysti arvioitiin, mitä tapahtuu. Itse ihan aidosti toivoin, että toivottavasti operaatio johtaa siihen, että hallinto vaihtuu, minkä jälkeen pystyttäisiin mahdollisimman laaja YK:n operaatio aloittamaan, jotta saataisiin humanitaarista apua perille, jotta saataisiin demokraattinen kehitys käyntiin ja yleensäkin hallinto vakiinnutettua.

Kun tänään on keskusteltu paljonkin siitä, mikä se voimankäytön oikeus ja tässä tapauksessa voimankäyttö terrorismin torjunnassa on ollut, pakko on ainakin noin henkilökohtaisesti todeta, että kun se kerta aloitettiin, henkilökohtaisesti toivoin, että se johtaisi siihen, mihin se nyt on johtanut. Millä tavalla asiat etenevät ja kuin-

ka hyvin tästä eteenpäin päästään, sitä on kuitenkin tietysti vaikea sanoa. Mutta ajatelkaapa, jos tämä talvi esimerkiksi olisi tullut niin, että kaikki pakolaiset, kaikki ne syrjävuoristojen ihmiset ja myöskin tietysti Kabulissa ja muuallakin ihmiset olisivat joutuneet talven kokemaan täydellisen sodan ja anarkian keskellä. Tietenkin tilanne olisi ollut vielä pahempi. Siinä mielessä olen kyllä tyytyväinen, että YK on nyt tähän operaatioon hyvin voimakkaasti lähtenyt. Siinä mielessä, kun me olemme YK:n jäsenvaltio ja olemme olleet eturintamassa rauhanturvaamistehtävissä, on erittäin välttämätöntä, että myöskin Suomi omalta osaltaan tähän operaatioon osallistuu.

Debatissa pikkuisen viittasin siihen, että rauhanturvaoperaatio ei pääty, oli se sitten kolme kuukautta, kuusi kuukautta ja tuleeko siihen jatkoa tai ei, vaan kaikista tärkein on se jatko, millä tavalla Afganistanin jälleenrakentaminen pystytään toteuttamaan ja millä tavalla riittävästi taloudellista apua ja muuta apua Afganistanin kansa pystyy saamaan, jotta sen elinolosuhteet siellä omassa maassa pystytään turvaamaan. Se kysyy rahaa myöskin jatkossa, niin kuin on todettu, hyvin paljon.

Minä toivon, että samanlaisella yhteisymmärryksellä ja päättäväisyydellä kuin nämä kustannukset maksetaan, jotka rauhanturvaoperaatio nyt meiltäkin ja kansainväliseltä yhteisöltä vie, kansainvälisellä yhteisöllä, erityisesti suurvalloilla, riittäisi tahtoa myöskin kustantaa niitä ponnisteluja, joita tarvitaan sen pitkän tien kulmisessa, kun Afganistanin kansaa autetaan. Siinä sitten voidaan kysyä, minkälaisia ehtoja asetetaan, minkälaista vastiketta siltä pitkäkestoiselta kehitysavulta ja humanitaariselta avulta edellytetään. Olen edelleen vakaasti sitä mieltä, että kyllä kansainvälisen yhteisön on edellytettävä, niin EU:n, YK:n kuin Suomenkin osana tätä esimerkiksi naisten aseman parantamista, poliittisen järjestelmän rakentamista ja ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Kuten aiemmin viittasin, kyllä oopiumin viljely ja muu on asia, joka on tietysti aivan lähtökohdaisesti ... Vaikka ymmärrän kuten ministeri Tuomiojakin, että käytännössä köyhillä ihmisillä ei varmasti tällä hetkellä paljon muuta mahdollisuutta ole, mutta lähtökohdaisesti meidän tietysti pitää pyrkiä siihen, meidän on satsattava Afganistaniin niin paljon apua, että siellä syntyy viljelyskelpoisuutta muullekin kuin oopiumille. Se on se iso kysymys. Talebanhan sen viljelyn siellä lo-

petti omilla keinoillaan. Nyt se on uudelleen käynnistymässä ainakin kansainvälisten uutistietojen mukaan. Se tietysti aika paljon huolestuttaa.

Mutta oikeastaan, arvoisa puhemies, olen kyllä tyytyväinen, että näinkin laajalla yhteisymmärryksellä ja yksituumaisuudella eduskunta on tähän selontekoon ja tähän operaatioon osallistumiseen suhtautumassa.

⁶⁶ **Seppo Lahtela /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Uotila puheenvuoronsa alussa antoi ymmärtää, että allekirjoittanut puheenvuorossaan paheksui näitä kustannuksia. Kyllä ihmettelen edelleenkin kustannuksia, mitä tässä syntyy. Mutta toteaisin nyt tähän vain, että ovatpa ed. Uotila ja hänen edustamansa puolue muuttaneet kovasti linjaansa, kun te puheenjohtajanne ministeri Siimeksen johdolla valtiovainministerin avustuksella olitte menneen vuoden alkupuolella kovasti kyseenalaistamassa kotimaisen puolustuksen rahoituksen ja sen tarpeellisuuden kokonaisuudessaan. Jos tällä lailla tätä asiaa olisi silloin nähty, kuin te nyt näette puheenvuorossanne, että kustannuksia syntyy ja mahdollisuudet toimia pitää turvata, silloin olisimme olleet paljon paremmassa näköalassa eikä kotimaisen puolustuksen rahojen riittävyys olisi jäänyt yksin pääministeri Lipposen harteille ja hänen koottavakseen.

⁶⁷ **Kari Uotila /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä tulee Suomen puolustusbudjetin kokonaisuuteen ja siihen, kuinka paljon sen pitäisi olla suhteessa bruttokansantuotteen ja kuinka paljon sen pitäisi olla suhteessa vuosittaiseen kokonaisbudjettiin, se on kuitenkin aika lailla eri kokoluokan kysymys kuin nämä miljoonat eurot, joihin tässä ollaan sitoutumassa.

Kuten ed. I. Kanerva totesi, se, että osallistutaan kansainvälisiin operaatioihin, ei ole puhtaasti pois kotimaisen puolustuskyvyn ylläpitämisestä ja kehittämisestä, vaan suurelta osin myös tukee sitä. Tarkoitin vain sitä, että kun puhutaan periaatteellisesta valmiudesta osallistua ja kuinka tärkeää on Afganistania auttaa ja olla tässä operaatiossa mukana ja sitten vertaillaan joidenkin varuskuntien kuukausittaisiin ylläpitämiin tai muihin, niin minusta se oli sellainen asia, joka särähti korvaan, arvoisa ed. S. Lahtela.

⁶⁸ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa herra puhemies! Kyllä minusta tässä keskustelussa pitää ottaa kaikki näkökohdat huomioon, tosin tässä on aika paljon otettukin, mutta myös taloudellinen puoli. En yhtään ihmettele niitä ihmisiä, jotka ovat minullekin soittaneet ja hihasta kadulla kiinni ottaneet, jotta miksi Suomen, tällaisen vähän yli viisimiljoonaisen kansan, pitää nokkineen olla joka paikassa. Tämä ei tarkoita sitä, jotta olen vastustamassa tätä esitystä sinällään, mutta kyllä tässä sen pohdinta pitää aina olla käynnissä, miten tämä asia pitäisi hoitaa laajemmin, koska olemme YK:n mandaatin alla ja tällä hetkellä tämä on kuin kolehtihaavi. Jokainen maa osoittaa hyväsydämyksensä ja heittää kolehtihaaviin jonkin määrän mania, mikä tarkoittaa, että sinne laitetaan ihmisiä ja maksetaan niiden palkat ja kustannukset. Eikö myös Suomen pitäisi pyrkiä vaikuttamaan siihen suuntaan YK:ssa, tai missä hyvänsä kansainvälisissä yhteisöissä, mutta tällä hetkellä YK:ssa, että siellä olisi, onko se rauhanturvarahasto vai mikä, johon kaikki maat maksaisivat tasapuolisesti, ja sieltä maksettaisiin kustannuksia. Tämähän on enemmän tai vähemmän hyväntekeväisyyden varassa olevaa toimintaa tällä hetkellä.

Lisäksi tiedetään, että Afganistanin-operaatiossa kolme kuukautta on vain kuin itikan ininää. Se tulee jatkumaan pitkälle. Sen takia kustannuksia tulee, ja kun nyt mennään mukaan, niin tiedetään etukäteen, jotta joudumme varaamaan tulevaisuudessa rahaa tähän. Siksi minusta pitäisi käydä sen tyyppinen keskustelu ja pyrkiä vaikuttamaan, niin kuin sanoin, jotta myös vastuu rauhanturvaoperaatioista jaettaisiin, kun ollaan kansainvälisessä yhteisössä, ja kaikki maat maksaisivat oman osansa, jolloin se olisi myös tukevammalla pohjalla ja pitkäjänteisempää työtä. Silloin uskoisin, että monet maat, jopa Irlanti, joka täällä todettiin, olisi halukas laittamaan omia ihmisiään sinne eikä nuukailisi, koska ne olisivat olleet maksajia aikanaan ja haluaisivat tietysti olla osallistumassa ja saamassa omille kansalaisilleen palkkaa ja etua ja kokemusta. Kyllä se nimittäin varmasti on sillä tavalla hyvä myös suomalaisille ihmisille, ketkä sinne menevät, että tulee erilaista osaamista ja kokemusta, ja toisaalta näillä ihmisillä, keitä sinne lähetetään, osin onkin jo sitä. Mutta ei lisäoppikaan pahaa tee.

Sitten muutama asia, joka on tullut esiin. Muistan hyvin, kun käsiteltiin aikoinaan Bos-

nia-Hertsegovinaan lähettämistä. Silloin käytiin hyvin kovaa ja syvällistä keskustelua voimankäytöstä. Ymmärsin sillä tavalla, jotta Kfor-joukoilla on laajemmat valtuudet kaiken kaikkiaan kuin suomalaisilla rauhanturvaajilla. Näin ymmärsin sen. Nyt en tarkkaan tiedä ... (Ed. I. Kanner: Meidän rauhanturvalakimme on tiukempi!) — Sillä tavalla juuri. Se on tietysti Suomen ja Suomen eduskunnan tahto ollut koko ajan.

Täällä todetaan sivulla 5, jotta myös tässä on samat valtuudet Isaf-joukkojen osalta, ja toivon mukaan se pitää myös, koska kun mennään eteenpäin, voi tulla tilanteita — taisi olla ed. Myllyniemi, joka luki yhtä kohtaa, ranskalaista viivaa, jossa myös tehtävien turvaamisesta puhutaan — jotta jos suomalaisilla rauhanturvaajilla ei ole kirkkaasti mielessä Suomen rauhanturvalain edellytykset, voi joutua jossakin mielessä siihenkin tilanteeseen, jotta ollaan sillä puolella, jotta mennään osin sodan osapuoleksi. Siihen en toivo suomalaisten menevän, koska uskon, että sillä osin suomalaiset ovat säilyttäneet koko ajan arvokkuuden rauhanturvatehtävissä ja heitä kun nioitetaan, koska he eivät ole sitoutuneet mihinkään suuntaan ja ovat pitäneet pään kylmänä.

Toisaalta toivoisi jatkossa sen tyyppistä ajattelua tässäkin tilanteessa, jotta kun ollaan menossa islamilaiseen maahan ja kun kulttuuri kyllä on siellä sen olinen ja toisen tyyppinen kokonaan, pyrittäisiin niistä kulttuureista löytämään rauhanturvaajia, tässäkin islamilaisia enemmän, koska siinä on vaara, kun tulee kristityistä maista, länsimaista, ihmisiä, jotta siellä jotkut voivat kokea sen semmoisena, onko se hyvänä tekona vai mitä se onkaan, kun tehdään sabotaaseja, joissa päästään välittömästi taivaaseen neitsyeiden luo. Jo sinällään, kun länsimaisia ihmisiä on siellä olemassa, herkkyyys tällaisiin konflikteihin kasvaa siinä mielessä. Sen takia, kun pitempiä tulevaisuuden visioita luodaan, siellä pitäisi olla islamilaisia, samaa uskontokuntaa olevia ihmisiä, jolloin uskoisin, että homma toimii paremmin. En kyllä epäile, että suomalaiset eivät siellä pärjäisi, vaikka ovatkin länsimaista ja kristittyjä.

Sinällään en vastusta, olen sitä mieltä, että ollaan lähettämässä, mutta kun aikanaan tulee jatkotoimenpiteitä, kyllä kuitenkin edellyttäisin sitä, jotta siinä tapauksessa, niin kuin ed. Seppo Lahtela totesi, jotta se menee samoista budjeteista, että meillä olisi raamiin varaa laittaa lisää rahaa, jotta sitä ei kutistettaisi omien toimintojen

sisältä. Minusta se on ihan oleellinen kysymys siinä.

Näillä eväillä jään odottamaan valiokunnan työtä.

⁶⁹ **Ilkka Kanerva /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. E. Lahtelan operaation rahoitusta koskevassa asiassa tietysti olisi kaikkien parasta paitsi Afganistanin kehitykselle myöskin Suomen tapaiselle operaatiota osaltaan rahoittavalle maalle, että tämä olisi YK:n operaatio, jolloin myöskin rahoitus tulisi YK:n toimesta toimeenpantavaksi. Nythän tämä ei ole YK:n operaatio. Tämä on vain YK:n valtuuttama operaatio, mutta ei rahoittama. Jos se olisi YK:n rahoittama operaatio, tietysti sen taloudellinen vastuu jakautuisi täysin eri tavalla, mitä se tässä tapauksessa jakautuu. Tämä seikka tietysti antaa eräänlaisen perspektiivin ed. Lahtelan puheenvuoroon, että sinänsä olisi suotavaa, että tämän kaltaiset operaatiot olisivat YK:n operaatioita, jolloin taloudellinen vastuu olisi todellakin vähän toisennäköinen.

⁷⁰ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Syksyllä kävimme täällä varsin perusteellisen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen keskustelun, joka perustui valtioneuvoston meille toimittamaan selontekoon. Silloin saatoin yhtenä monista todeta, että se asiakirja, joka valtioneuvostosta oli keskustelun pohjaksi tullut, oli noin yliopistollisesti — näinä graduaikoina — varsin vaatimattomalla tavalla laadittu. Sen sijaan eduskunnassa valmistunut puolustusvaliokunnan mietintö oli selkeä, helposti omaksuttava ja hyvin jäsennellyt.

Arvoisa puhemies! Joudun tässä tilanteessa jälleen kiinnittämään huomiota, että se asiakirja, mikä nyt selontekona meille on arvioitavaksi tuotu, kuuluu linjakkaasti siihen ryhmään, johon kuului valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko viime syksynä. Niin onneton tämä asiakirja on. Se on nimenomaan onneton sen takia, että eduskunnan isossa salissa joudutaan lähete keskustelussa kertomaan se valtioneuvoston jäsenille, että tässä on kysymys kahdesta eri asiasta. Sen totesi ed. Kiljunen ensimmäisenä hyvin selkeästi, ja sen totesi ed. Esko Aho erittäin selkeästi. Näihin kommentteihin on syytä erittäin voimakkaasti yhtyä, kun on tämä selvä kahtiajako, toisin sanoen, kun Afganistanissa on kysymys toisaalta Afganistanin sisäises-

tä olotilasta ja toisaalta toimivasta terrorismin vastaisesta kampanjasta, jota Yhdysvallat vetää. Jos tämä on tarkoituksellista, siis jos kansainväliseen politiikkaan kuuluu hämätä tai hämärtää asioita niin, että sekoitetaan nämä kaksi asiaa, jotta saataisiin terrorisminvastainen kampanja sellaisena, kuin sitä tällä hetkellä toteutetaan käytännössä, tuntumaan hyväksyttävämmältä, niin, arvoisa puhemies, en voi yhtyä pitämään tätä hyväksyttävänä kansainvälisen politiikan näkyvänä linjauksena. Jos sen sijaan tässä on kysymys taitamattomuudesta, niin kuin ensin sanoin, ettei kerta kaikkiaan tältä porukalta ministeriöstä löydy parempaa logiikkaa ja jäsentelyvalmiutta, sitten se on vain nyt näin, jonka jälkeen täytyy vain luottaa, että tämän eduskunnan erinomainen valiokuntaneuvoskoneisto tuottaa selkeämpiä, loogisempia, paremmalla jäsentelyllä olevia asiakirjoja myöskin kansainväliseen käyttöön. Tämähän on mitä suurimmassa määrin, samalla kun se on kansallinen asia, myös kansainvälinen asia, ja silloin tämän logiikkapuolen toivoisi olevan erinomaisen hyvässä mallissa.

Tämä olisi ollut erinomaisen hyvä paikka pohdita myöskin niitä syy-yhteyksiä, jotka ovat antaneet al-Qaida-verkoston kaltaiselle toiminnalle kasvu- ja toimintapohjaa maapallolla yleisesti. Ei kysymys ole yksistään vain siitä, että Afganistan on ollut sopiva alue rantautua, vaan kysymys on ylipäätään maapallon tilasta tällä hetkellä. Jos vielä ajatellaan sitä, mitä olisi pitänyt ehdottomasti juuri tässä vilpittömän rehellisessä läpinäkyvässä toimintakulttuurissa todeta, olisi se, että kun kuvataan Suomen osallistumista näihin toimeliaisuuksiin, olisi ensinnäkin — juuri niin kuin ed. Kiljunen täällä hyvin lyhyesti ja näpäkästi, myöskin ed. Esko Aho ja ed. Ilkka Kanerva, puolustusvaliokunnan puheenjohtaja, eräissä vastauspuheenvuorossaan, totesivat — hyvin selkeästi projisoitu nyt edessä oleva toimintajakso Afganistanissa historialliseen rauhanturvatoimintakenttään, jota suomalaiset ovat olleet toteuttamassa. Olisi kerta kaikkiaan selvästi sanottu, että siitä osiosta nämä ainekset, siitä nämä ainekset ja siitä nämä ainekset. Nyt asianomaisen lain, sellaisena kuin se vuodelta 95 on, valossa jää selvittämättä se, mitä tämä merkitsee, mitä niistä valtaoikeuksista käytetään tai jätetään käyttämättä ja miksi. Edelleen outoa on se, että kun ensin pyydetään toimintavaltuuksia kuudeksi kuukaudeksi, sitten kuitenkin puhutaan vain kolmesta kuukaudesta. Siis kustannusten mitoi-

tusten osalta jää kertomatta edes, mille pääluokan momentille on tarkoitus ne rahat saada lisäbudjetissa tai ottaa siellä olemassa olevista rahoista. Kaikki tämmöiset fundamentit on jätetty arvailujen varaan heittona vain. Täällä juuri puolustusvaliokunnan puheenjohtaja vastauspuheenvuorossaan totesi, että tämä on tarkoitettu kuudeksi kuukaudeksi vähintään ja senkin jälkeen, jos tilanne sitä vaatii. Tämähän tarkoittaa sitä, että olisi pitänyt olla arvioituna, mitä se laajenus merkitsee, minkälaista toimeliaisuutta se merkitsee, minkälaisia kustannuksia siitä aiheutuu, kaikki tämä on kuitattu, marxilaisen lehdistäteorian ytimen mukaan vaietaan siitä, mikä on ideologialle vierasta. Muutenkin kenraalit ovat Marxin parhaita soveltajia suomalaisessa yhteiskunnassa tänä päivänä.

⁷¹ **Juha Korkea-*o*ja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella, niin kuin ed. Pulliainen totesi, täsmennyksiä tarvitaan, ja varmaankin tämä keskustelu, missä on osoitettu nyt, missä kohdin täsmennyksiä tarvitaan, on hyvä osviitta ulkoasiainvaliokunnalle ja valiokunta varmaan nämä täsmennykset tekee. Mitä tulee tähän rahoituksen ja mandaatin keston epäsuhtaan, valiokunnassa asiatuntijakuulemisessa, kun se jo aamulla aloitettiin, tähän kysymykseen annettiin vastaus, että joka tapauksessa Suomi arvioi kolmen kuukauden päästä uudelleen tätä loppujaksoa. Kun tarkoitus on vielä käynnistää se tällä tavalla 10 henkilön etujoukolla ja sitten jonkin ajan päästä täydentää se 30—40:een, niin kokonaiskustannukset ja joukon kokoonpano eivät ole tässä vaiheessa vielä ollenkaan selviä. Ne tulevat näkyviin vasta myöhemmin.

⁷² **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun ed. Korkea-*o*ja mainitsi sanan etujoukko, hätkähdin, että hänkin rupeaa puhumaan marxilaisuudesta tässä salissa. Arvoisa herra puhemies! Jollakin tasolla ymmärsin varsin hyvin ed. Pulliaisen, sanoisinko, lähes purkauksen, mutta samalla kyllä myös sitä pidän hyvin huolettomana ja epärealistisenakin. Mihin saakka rajoja pitäisi määrittellä, jotta ed. Pulliainen olisi tyytyväinen? Kun me nyt lähemme kolmesta kuukaudesta, tiedämme, että mennään kuuteen kuukauteen, niin me epäilemättä samalla moraalisesti sitoudumme jatamaan tätä operaatiota hamaan tulevaisuuteen. Mutta onko hallituksella, eduskunnalla ja itse

asiassa kenelläkään edellytyksiä sellaiseen määrittelyyn, en usko.

⁷³ **Erkki Pulliainen /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Korkea-*o*jalle, että juuri ne olisi kuitenkin voinut hahmotella, että siis Suomen oman lainsäädännön mukaan näissä rajoissa, ja ed. Kekkoselle sama vastaus. Siinä juuri ne rajat ovat. En todellakaan ehdota lain muutosta, vaan kysyn, mitä tämä käytännössä merkitsee sekä rahallisesti että toiminnallisesti että valtuuksien käyttämiselle. Viittaen vain siihen keskusteluun, mitä täällä on tämän iltapäivän aikana käyty, muun muassa ed. Kiljunen ja ed. Esko Aho. Juuri siitähän on kysymys, millä tavalla tulkitaan ennen vuotta 95 ollutta tilannetta sen jälkeiseen tilanteeseen. Sitä minä, ed. Kekkonen, tarkoitin, en mitään sen ihmeellisempää. Ei minun tyytyväisyydelläni tai tyytymättömyydelläni ole tässä mitään merkitystä, vaan kysymys on siitä yleisestä toimintakulttuurista, mikä tällaisissa asioissa pitäisi olla myöskin puolustus- ja turvallisuushallinnon puolella.

⁷⁴ **Eero Akaan-Penttilä /kok**: Arvoisa herra puhemies! On tietysti totta, että tässä on kyse erillisestä operaatiosta ja 3—6 kuukauden pituisesta Isaf-operaatiosta, jolloin voisi tietysti sanoa, että aika lailla selkeästä asiasta. Mutta niin kuin täällä on sanottu, niin kyllä se konteksti, joka tähän liittyy, on huomattavasti laajempi. Mutta ennen kuin menen siihen, niin sanoisin, että on tämä kolme tai kuusi kuukautta, niin joka tapauksessa se on avuksi koko sille seudulle, sille kulttuurille, sille yhteisölle infrastruktuurista alkaen ja ihmisistä alkaen, naisista, lapsista, miehistä ja koko siviiliväestöstä. Se on opetukseksi länsimaiselle kulttuurille, varmasti niille osallistuville joukoille, ja saa Suomi olla kansainvälisessä kehityksessä mukana myöskin ja opetella, mitä merkitsee, kun olemme mukana kansainvälisissä ympyröissä myös vastuunalaisena toimijana joko YK:ssa EU:n kautta tai vaikka uusissa globalisaatiokäsitteissä. Tarkastelisin mielelläni muutamaa asiaa vähän lähemmin, koska meillä suomalaisilla on kokemuksia jo Kosovo-toiminnasta tältä samalta sektorilta.

Ensinnäkin, arvoisa puhemies, koko reagointitapa tähän asiaan ei minua nyt jäänyt arveluttamaan, mutta muistan vieläkin, miten suurin osa meistä reagoi tässä salissa silloin, kun syyskuun 11. päivän tapahtumat olivat erittäin tuoreita. Jo-

tenkin tekisi mieli sanoa, että aika monen puhujan ehkä kannattaisi kaivaa sen päivän puhe esille ja miettiä, millä ponnella ja reagointitavalla silloin puhuttiin, mitä pitäisi tehdä, kun kaksi isoa tornia sortuu ja hirveä määrä ihmisiä tuhoutuu, täysin syyttömiä ihmisiä, ja kun tällä on hyvin voimakkaat sekundärivaikutukset. Se oli varmaan aikamoinen koulu meille kaikille, ja onneksi siitä on opittu. Sitähän tämä yksimielisyys tämän päivän keskustelussakin nyt tarkoittaa.

Vielä silloin, kun puhuttiin ylilentoluvan pyytämisestä, jota minun saamieni tietojen mukaan Suomelle ei ole koskaan edes tehtykään, niin aika lailla oli kansalaiskeskustelua varsinkin alussa, että pitääkö nyt niihin edes suostua, vaikka se oli vain teoreettista ajattelua. Vieroksuin sitä, että kun olemme kansainvälisessä toiminnassa mukana, niin heti jarrutamme pois, kun on jokin vähänkin epämiellyttävän tuntuinen asia. Samaten keskustelu, silloin kun Afganistanin pommitukset alkoivat, oli aika lailla jarruttelevaa ja sen suuntaista, että on kauheaa, kun pommiteaan. Totta kai se on kauheaa, mutta syyt ja seuraukset pitäisi minusta yhdistää oikealla tavalla. Nyt näyttää siltä, että tämä kaikki tapahtunut on saanut oikeanlaista oppimista aikaan niissä toimijoissa, jotka tällä alueella liikkuvat. Siinä mielessä, jos muistamme tämän jatkossa, meillä on varmasti enemmän ytyä takanamme.

Taloudellisestihan tässä on huomattavat voimavirratt järjestetty kuntoon. Suomi tulee 10 miljoonaa euroa ehkä korkeimmillaan tähän operaatioon sijoittamaan, ja minusta se on hienoa sen takia, että me olemme kansainvälisessä toiminnassa mukana. Me olemme ihan oikeassa mittasuhteessa myöskin siellä. Me emme ole mikään eturivin rellestäjä ainakaan minun mielestäni. USA:han laittaa 320 miljoonaa dollaria pelkästään tässä vaiheessa, ja yhteensähan on laskettu, että 740 miljoonaa dollaria ovat ne sijoitukset, joita tässä vaiheessa Afganistan tulee saamaan. Kuten ulkoasiainministerin puheesta tänään kuulimme, jälleenrakentamiseen on nyt jo varauduttu 9 miljardilla dollarilla. Siis huomattavat voimavarat ovat siirtyneet kohteeseen, josta vallitsi myös huomattava yksimielisyys, että siellä pitää aivan toisenlainen inhimillinen elämä saada alkuun. Sehän on hieno saavutus kansainväliseltä yhteisöltä.

Teoreettiselta tasolta voi olla niin, että jotkut termit törmäävät toisiinsa, mutta minusta käytännön työ on se, jota kansainvälisen yhteisön tässä

täytyy harjoitella ja entistä paremmin osata toteuttaa. Nyt kun ulkoasiainvaliokunta huomenna käsittelee tätä asiaa, niin ajattelin omalta puoleltani sanoa, että toivoisin, että siinä käsittelyssä ehkä kaksi asiaa, niin kuin varmasti tehdäänkin, otettaisiin tälläkin lailla esille. Toinen on voimankäytösääntöihin liittyvät asiat. Se muistio on puolustusvaliokunnalle tänään jaettu. Varmasti UaV:lle on jaettu sama muistio. Onko se semmoisenaan sotilaallisesti, inhimillisesti ja juridisesti sen suuntainen paperi, että se on riittävä, tarpeeksi yksilökohtaisesti ja selkeästi kirjotettu? Asiantuntijat tänään puolustusvaliokunnassa sanoivat, että asianlaita on näin. Mutta tässä mennään niin poikkeavaan maastoon, niin uudelle alueelle ja semmoisiin olosuhteisiin, että toivoisin, että tämä voitaisiin tosiaan tarkistaa vielä uudelleen, ettei esimerkiksi käskyvaltasuhteissa tai äkillisissä toiminnoissa sitten ole vaaraa siitä, että jotenkin reagoidaan väärin. Voidaan reagoida joko liian aggressiivisesti tai voidaan reagoida liian passiivisesti. Molemmat saatavat olla väärää.

Toinen voimankäyttöön liittyvä asia, jota myös ajattelin, jos olisi mahdollista ulkoasiainvaliokunnan miettiä, on lausunto henkilömaamiinojen käytöstä sen takia, että niitähän ilmeisesti on siellä maassa vaikka kuinka paljon. On tietysti aika mielenkiintoista, jos lähdetään siitä, että nämä voimat, jotka sinne nyt menevät, jotka ovat koulutettuja, tietävät ihan tarkkaan, mitä tekevät, niin miksi heiltä kielletään tällaisen aseiden käyttö, kun heidät voitaisiin velvoittaa tekemään se tavalla, jolla he koko ajan tietävät, mihin he sitä käyttävät. Jos on tarkat kartat ja kaikki, mihin tekniikka nykyään pystyy, miksi se silloin on kielletty, kun se maa on kuitenkin täynnä tunteamatonta miinaa muutoinkin. Jotenkin halusin tämän kuitenkin nyt nostaa esille.

Lopuksi, arvoisa puhemies, kulttuurieroista. En ole havainnut, että kovin paljon täällä olisi sitä mietitty, mutta sillä varmasti on jokin merkitys. Tässä on länsimaiden ja arabimaiden tai islamuskoisten tai Kaukoidän, miten vain, konfrontaatiosta myöskin kysymys. Se vaikuttaa jotenkin siihen tapaan ilman muuta, miten länsimaiset ihmiset menevät tällaiseen maahan, joka on 30 vuotta ollut aivan kaameassa kunnossa. Minusta sinne täytyisi mennä myöskin tietynlaisella nöyryydellä.

Ajattelen vain tällä sitä tapaa, mitä virheitä esimerkiksi Afrikassa, kun kehitysyhteistyötä

tehdään, myöskin on tehty, kun besserwisserinä on menty ja tiedetty kaikki, mikä oikein on. Afganistan on erittäin haastava paikka, riskit ovat varmasti sotilaallisestikin olemassa siellä. Toivon meidän suomalaisille 40—50 rauhanturvajallemme, jotka voimankäytösäännösten mukaan sinne menevät, hyvää ja turvallista matkaa ja vielä turvallisempaa kotimatkaa entistä rikkaampien kokemusten kanssa.

⁷⁵ **Juha Korkeaaja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Akaan-Penttilälle toteaisin miinojen käytön rajoituksista tai kiellosta näiden joukkojen osalta. Minusta se on hyvin ymmärrettävää, jos ja kun näiden joukkojen ja erityisesti myös suomalaisen joukon tärkeä tehtävä on luoda luottamuksen ilmapiiiriä itsensä, näiden joukkojen ja paikallisten asukkaiden välille, että sellaisessa tilanteessa miinojen käyttö, joka edustaa sillä alueella pitkäaikaista uhkaa siviiliväestölle, ei olisi oikea reaktio. Minä ymmärrän tämän lähestymistavan oikein hyvin.

⁷⁶ **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse asiassa olen ed. Korkeaajan kanssa aivan samaa mieltä, kun asian näin ajattelee. En tarkoita, että suomalaisten pitäisi ruveta aktiivisesti käyttämään miinoja, mutta koska heillä on oma roe:hen perustuva arvio siitä, mitä kaikkea siellä saadaan tehdä, miksi aktiivisesti kielletään sieltä jokin? Miksi ei luoteta siihen, että johtoryhmä tarvittaessa voisi tätäkin käyttää, jos tarve on? Se oli ehkä minun signaalini.

⁷⁷ **Kimmo Kiljunen /sd**: Arvoisa puhemies! Kun vuonna 1996 teologian lukijat eli talebanit ottivat vallan käsiinsä Kabulissa, he perustivat poikkeuksellisen vahvan fundamentaali-islamilaisen hallinnon. Sen kuriositeeteista olemme tietysti lehdistä lukuineet. Muun muassa shakki kiellettiin, kuten mullah Omar totesi. Naisten alastomat kasvot häiritsevät yhteiskunnan kehitystä, minkä takia naiset muun muassa hunnutettiin. Olemme tietysti hyvin selvillä myöskin siitä, mihin asemaan naiset ylipäätään yhteiskunnassa joutuivat. Olemme lukuineet myöskin talebanien kaudelta muun muassa ikivanhojen ihmiskunnan yhteiseen perintöön kuuluvien Buddhan patsaiden hävittämisestä. Varsinaisesti maailma joutui reagoimaan talebanien hallintoon siinä vaiheessa, kun selvisi, miten laajamittaista talebanien hallinnon tuki on al-Qaida-järjestölle, sen terro-

ristityöskentelylle. Viime kädessä sitten 11.9. jälkeen Yhdistyneet kansakunnat antoi mandaa-tin sotilastoimille, jotka ovat johtaneet nyt talebanien hallinnon kukistumiseen.

Olemme nyt sitten myös tilanteessa, jossa maahan pyritään vakauttamaan olot. Olemme käynnistämässä toisen tyyppistä sotilasoperaatiota, rauhanturvatoimintaa. Kun edellinen operaatio on ollut nimenomaan Yhdysvallat-vetoista, jälkimmäinen Isaf-operaatio on annettu Ison-Britannian vedettäväksi ja me suomalaiset olemme myöskin tähän nyt osallistumassa. Näiden kahden sotilasoperaation osalta, jotka nyt sitten osittain samanaikaisesti ja vielä varmaan aika pitkäänkin samanaikaisesti toteutuvat Afganistanissa, on omalla tavallaan poikkeuksellinen tilanne, kun kansainvälinen yhteisö toimii yhdellä alueella.

On siis kaksi erilaista sotilasoperaatiota, jotka molemmat, arvoisa puhemies, ovat YK:n manda-toimia. Molemmissa sovelletaan myös YK:n peruskirjan 7. lukua, joka mahdollistaa sotilaallisen voimankäytön tilanteessa, jossa kansainvälinen rauha on uhattuna.

Kuinka nämä kaksi sotilasoperaatiota eroavat toisistaan? Siinä on tietysti useitakin erottavia tekijöitä, ei ainoastaan kysymys ole johtovaltiosta, johon jo viittasin, vaan myös maantieteellinen ulottuvuus on selkeänä erottavana tekijänä. Tämä Isaf-operaatio, johon me suomalaiset olemme nyt sitten, jos eduskunta niin päättää, menossa mukaan, rajoittuu Kabulin alueelle ja sen lähitienoille. Sen sijaan tämä Operation Enduring Freedom eli amerikkalaisten vetämä sotilasoperaatio tietysti kattaa koko Afganistanin alueen ja sen päämäärät ovat selkeästi toiset.

Toinen piirre, joka ehkä on syytä rekisteröidä erona, kun katsomme vastustajia, on se, että Yhdysvaltain presidentti Bush on määritellyt asetelman terrorisminvestaaisessa sodassa niin, että ne, jotka eivät ole meidän puolellamme, ovat meitä vastaan. Kun jouduimme ulkoasiainvaliokunnassa tänään keskustelemaan siitä, mikä on potentiaalinen epäystävällinen joukko, vastavoima, tälle rauhanturvaoperaatiolle, meille todettiin, että sellaiset, jotka vastustavat tätä kriisinhallinta-operaatiota. Ehkä tässä voisi sanoa, että toinen rauhanturva-Isafin vastustus- tai perusasetelma syntyy tästä, että ne, jotka eivät ole meitä vastaan, ovat meidän puolellamme. Ehkäpä tämä lähestymistapa on rakentavampi ylipäätään, kun puhumme kansainvälisistä suhteista ja myös rau-

hanturvatoiminnasta, ja siinä mielessä voi olla, että Isafin lähestymistapa tässä suhteessa on tarkoituksenmukaisempi.

Mutta ehkä olennaisin ero näiden kahden sotilasoperaation osalta, jotka siis molemmat toimivat YK:n mandaatilla, on voimankäyttövaltuuksissa. Toisessa selkeästi ollaan rauhaanpakottamisen tiellä, sillä tiellä, joka Suomen rauhanturvainsäädännössä on määritelty aloitteelliseksi ja aktiiviseksi voimankäytöksi koko konfliktin hallitsemiseksi ja vihollisuuksien tukahduttamiseksi ja rauhan palauttamiseksi. Näinhän me rauhanturvalaissamme olemme määritelleet rauhaanpakottamisen, ja aivan selvästi Yhdysvaltain johtama sotilasoperaatio sisältää nämä aiheet, kuten todettu, ja haluan sitä ehdottomasti alleviivata. Tässäkin tapauksessa Yhdysvallat toimii nimenomaan Afganistanissa YK:n mandaatilla ja toimii peruskirjan 7. luvun pohjalla.

Ongelma syntyy siinä, että Suomen rauhanturv laki ei mahdollista tällaiseen toimintaan osallistumista. Rauhanturv laki mahdollistaa osallistumisen niihin voimankäyttövaltuuksiin ja siihen kriteeristöön, jolla nyt Isaf-operaatiota ollaan käynnistämässä. Tältä osalta kuitenkin, arvoisa puhemies, hallituksen esityksessä on ongelma, jonka haluaisin nostaa esille, ja me joudumme sitä varmasti ulkoasiainvaliokunnassa vielä käsittelemään. Kun tässä lähdetään liikkeelle siitä, että rauhanturvaamistoiminnalla Suomessa on tietyt peruskriteerit, jotka on laissa määritelty, todetaan, että kyseessä on toiminta, jossa osallistuminen perustuu YK:n tai Etyjin päätökseen. Tämähän on itsestään selvä tässä tilanteessa. Toiseksi operaatio perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen — tässä siis viitataan rauhanturvatoimintaan — ja sitten tässä tullaan voimankäyttövaltuuksiin ja eräisiin muihin kriteereihin.

Kysymys siitä, että operaatio perustuu konfliktin pääosapuolten sopimukseen, on jossain määrin erikoinen, kun vielä myöhemmin tuodaan esille se, että Isaf-joukkojen tehtävien, niin kuin ne on tässä nyt katsottu, voidaan katsoa täytävän edellä mainitut edellytykset. Todellisuudessa tilanne on sen kaltainen, että kyse siitä, että operaatio perustuisi konfliktin pääosapuolten sopimukseen, ei tässä tilanteessa täyty. Tämän konfliktin pääosapuolista ainakin yksi keskeinen osatekijä ei ole tässä sopimuskehikossa mukana, päinvastoin se on sotiva osapuoli, se on nimenomaan sen toisen sotilasoperaation keskeinen

kohde, joka samanaikaisesti on käynnissä. Tästä syntyy hankala ristiriitatilanne suhteessa siihen perustekehikkoon, jolla hallitus lähestyy nyt eduskuntaa.

Ongelma, arvoisa puhemies, ei ole itse rauhanturv alaisissa. Rauhanturv alaisissa, toisin kuin hallitus antaa ymmärtää, todetaan, että laajennetussa rauhanturvatoiminnassa kyse on itse asiassa toiminnasta, jossa kaikkien osapuolten suostumus ei välttämättä ole saatavilla. Näin toteaa rauhanturv laki. Tältä osin tässä on selkeästi, toisin kuin ed. E. Aho tänään toi esille, kyse laajennetusta rauhanturvatoiminnasta. Tässäkin tilanteessa mandaatin anto perustuu vuonna 95 hyväksyttyyn rauhanturv lakiin (Ed. I. Kanerva: Ei, vaan myöhemmin hyväksytty) — 96:ko se hyväksyttiin? — Joka tapauksessa silloin, kun hyväksyimme laajennetun rauhanturv lain, siinä nimenomaan mahdollistetaan se, että osapuolten suostumus ei välttämättä ole saatavilla. Luonnollisesti myös voimankäytön valtuuksien osalta voimankäyttö on uuden rauhanturv lain puitteissa itsepuolustusta laajempaa ja liittyy myös tehtävien loppuun saattamiseen.

Perinteinen rauhanturv lakihan oli tässä suhteessa erinomaisen kategorinen. Siinä lähdettiin liikkeelle siitä, että aina edellytetään osapuolten myötävaikutusta juuri, kuten nyt hallitus omassa perusteluesityksessään tuo esille, ja se on puolueetonta ja nimenomaan voimankäyttö on mahdollista vain äärimmäisessä itsepuolustustilanteessa. Tämä on ollut perinteisen rauhanturv lain lähtökohta. Nyt olemme tämän operaation kokonaismandaatin osalta — puhun siis Isafin operaation kokonaismandaatista, en siitä, millä suomalaiset tähän mahdollisesti osallistuvat, vaan kokonaismandaatin osalta — laajennetun rauhanturvatoiminnan piirissä, ja tämä on ehkä meidän syytä ulkoasiainvaliokunnan keskustelun yhteydessä myös pyrkiä täsmentämään.

Arvoisa puhemies! Viimeinen huomioni liittyy keskusteluihin maamiinoista. Olin jossain määrin häkeltynyt, kun täällä on useitakin puheenvuoroja, joissa on problematisoitu sitä, että tähän on asetettu maamiinojen käyttökielto. Tässä tilanteessa jos missä, kun puhumme Afganistaniin lähetettävästä rauhanturvatoiminnasta, kriisinhallintaoperaatiosta, olisi enemmän kuin provosoivaa se, että antaisimme mahdollisuuden käyttää henkilömiinoja tuolla alueella. Afganistan suhteessa neliökilometreihin ja suhteessa väkilukuunsa on maailman miinoitetuin alue, ja

mikä ongelmallisinta, noista miinoista suurinta osaa ei tiedetä. Siellä jos missä tulemme seuraavat vuosikymmenet kärsimään henkilömiinoista ja maamiinoista. Olisi täydellisen kohtuutonta, että kansainvälinen rauhanturvaoperaatio ottaisi vielä käyttöön näitä järkyttäviä asejärjestelmiä, joiden aiheuttamien ongelmien ratkaisemista joudutaan pitkälle käymään hyvinkin vaikeata prosessia Afganistanissa.

Sitä suuremmalla syyllä tässä on myöskin tekeminen ongelma, minkä takia henkilömiinat eivät voi tulla Isafin käyttöön. Suurin osa niistä maista, jotka osallistuvat Isaf-operaatioon, on itse asiassa allekirjoittanut Ottawan henkilömiinat kielävän pöytäkirjan. Se olisi sitä kautta mahdollista, mutta se olisi rajaamassa merkittävän osan Isaf-operaatioon osallistuvista maista pois, jos tässä rajausta henkilömiinoista ei olisi. Mielestäni on täysin perusteetonta täällä tuoda esille tätä kysymystä.

⁷⁸ **Juha Korkea-osa /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen problematisoi kohtaa osapuolten myötävaikutuksesta. Minä tulkiten niin, että tässä tarkoitetaan Isaf-operaation toimintapuitteita ja sillä alueella olevia osapuolia, joita nyt ehkä on vaikea sanoa osapuoliksi. Ymmärsin niin, että Bonnin sopimukseen yhtyneet tahot ovat ne osapuolet, jotka tämän hyväksyvät, enkä pidä tässä mielessä al-Qaidaa tai Taleban-hallintoa osapuolena, jotka ovat toisessa operaatiossa osapuolina. Tällä tavalla tulkittuna hallituksen lähtökohta on mielestäni oikea.

⁷⁹ **Antero Kekkonen /sd** (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Kiljunen otti erittäin ansiokkaalla tavalla esille kysymyksen miinoista. Nimittäin jos jokin maailmankolkka nyt on sellainen, johon miinat eivät sovi — ja kun käytän sanaa "sovi", tarkoitan sitä kirjaimellisesti — se on juuri Afganistan. Tässä mielessä meidän tehtävämme siellä on aivan päinvastainen. Olen ymmärtänyt, että meidän valmiuteemme Afganistanissa tulee kuulumaan myöskin kyky operoida miinojen kanssa, siis operoida niin, että me viemme sinne miinanraivauskalustoa ja poistamme kykyjemme mukaan miinoja.

Aika huojentavaa oli kuulla tänään asiantuntijakuulemisessa, että on olemassa suomalaisilla jonkinlaisia miinakarttoja kyseisestä maasta jo tällä hetkellä. Mutta haluan toistaa sen, että ed.

Kiljunen kiteytti erinomaisella tavalla suhteemme miinoin juuri tämän operaation osalta.

⁸⁰ **Eero Akaan-Penttilä /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kekkosen kanssa samaa mieltä siitä, että todennäköisesti Afganistaniin ei mahdu lisää maamiinoja. Se on terminologisesti kaiketi oikein, mutta ajatukseni ei kuljekaakaan näin vaan vähän toisella lailla. Kun voimankäyttösäännöissä sanotaan, että Isaf-operaation voimankäyttövaltuuksien mukaan voidaan ensisijaisesti käyttää itsepuolustukseksi hyökkäystä tai välittömästi uhkaavaa hyökkäystä vastaan jne., minusta on mielenkiintoista, että täällä myöhemmin aivan aktiivisesti kielletään henkilömiinojen käyttö. Sitä yhteyttä en tässä vain ymmärrä.

⁸¹ **Esko Helle /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen totesi aivan oikein, että tässä on kaksi erillistä operaatiota meneillään yhtäikaa Afganistanissa ja molemmat ovat YK:n mandaatilla tehtyjä. Mutta hänen tulkintansa siitä, että Yhdysvaltain johtama operaatio on rauhaanpakottamista, ei minun ajatteluuni sovi. Minusta siinä on kysymys täysin sodasta. Kun vielä Yhdysvaltain presidentti käyttää johdonmukaisesti sanontaa, että he ovat sodassa terrorismia vastaan, miksi emme tätä tunnusta? En tiedä, oletteko muut sitä mieltä, mutta en minä oikein rauhaanpakottamisenakaan voi pitää selaista operaatiota, joka Yhdysvaltain johdossa siellä nyt on. Silloin rauhaanpakottaminen on jotain muuta jo kuin olen aikaisemmin ajatellut.

⁸² **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäinen ed. Helteelle: Silloin kun toimitaan YK:n mandaatilla, YK ei anna mandaattia sodankäyntiin. YK antaa mandaatin sotilaallisiin operaatioihin kansainvälisen kriisin tai rauhan ollessa uhattuna tai rikottuna. Siinä on kysymys rauhan palauttamisesta ja rauhaanpakottamisesta joka tapauksessa, jos käytämme YK:n tietä. Tähän viittasin tässä tapauksessa. Tämä on tietysti terminologiaa, kuinka minä halusin lähestyä, mutta kansainvälisoikeudellisesti YK ei anna mandaattia sodankäyntiin vaan nimenomaan sotien lopettamiseen ja rauhantilan palauttamiseen.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä keskustella osittain kysymystä osapuolista. Haluaisin ed. Korkea-osalta oikeastaan tiedustella, kun

olemme olleet hyväksymässä uuden rauhanturvalain: Minkä takia me ylipäätään olemme tarvinnut muotoilun uudessa rauhanturvalaissa, että kaikkien osapuolten suostumusta ei välttämättä tarvitse olla olemassa silloin, kun ryhdytään rauhanturvaoperaatioon? Sitähän tarvitaan juuri sellaisessa tilanteessa, että halutaan rauhoittaa tilanne maassa sisällissodan jälkeisessä asettelussa, jossa epäilemättä on epämääräinen joukko, jopa epämääräisimmät sodan osapuolet, läsnä olevia, ja kaikki eivät voi olla siinä prosessissa silloin mukana, kun siihen rauhan ratkaisuun päädytään, aivan niin kuin juuri tällä hetkellä ollaan tekemässä. Eihän tällä määrityksellä olisi juuri merkitystä, koska ainahan rauhanturvaoperaatiota käynnistettäessä siinä on jotkin osapuolet, jotka siitä sopivat, niin kuin nyt tässä tapauksessa Isaf-operaatio luonteeltaan on. Meidänhän täytyy katsoa se kokonaiskehikko, missä operoidaan, ja tässä kokonaiskehikossa, Afganistanin tilanteessa, kaikki konfliktin osapuolet eivät ole mukana.

⁸³ **Valto Koski /sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy heti alkuun tunnustaa, että en ole ulkopoliittisissa kysymyksissä mikään erityinen asiantuntija. Sen olen nyt kuitenkin ymmärtänyt, että eduskunta on saanut käsiteltäväkseen valtuuksien myöntämisen Afganistanin operaatiolle sen jälkeen, kun oli tullut tietoon, että rauhanturvalaki ei anna nykyisellään ilman eduskunnan päätöstä tällaista mahdollisuutta.

Jos sitten tarkastellaan, mitkä ovat tässä tilanteessa Suomen vaihtoehdot, ne ovat tietysti: pidättäytyä koko operaatiosta tai antaa valtuudet osallistua. Lienee päivänselvä asia, että Suomen on annettava se osaaminen, mikä sille on rauhanturvaoperaatioiden hoitamisessa laajemmin syntynyt, tähänkin tehtävään käytettäväksi, joten vastaus varmaan on se, että valtuudet tullaan antamaan, minkä voi päätellä tästäkin keskustelusta, joka salissa on käyty.

Jos ajatellaan, mikä eduskunnan rooli sen jälkeen on, kun tähän suhtaudutaan myönteisesti, täällä on jonkin verran käyty keskustelua nykyisen rauhanturvasopimuksen sisällöstä ja ehkä keskustelua siitäkin, minkälaisin reunaehdoin eduskunta voisi laajennettuun operaatioon joukkoja lähettää. On käyty keskustelua siitä, kuinka pitkäksi kesto muodostuu jne.

Jos omalta osaltani ajattelen, niin minulle ainakin tämä keskustelu on kansanedustajana, joka

ei ole ulkopoliittisissa kysymyksissä voinut olla sillä tavoin mukana, avartanut aika paljon näkemyksiä rauhanturvaoperaatiotoiminnasta kokonaisuudessaan. Uskon, että tämä keskustelu on myöskin avannut kansalaisten silmiä siitä, mikä rauhanturvaoperaation sisältö saattaa kaiken kaikkiaan olla.

On tietysti hyvä, että taustalla ovat kansainväliset järjestöt, YK ja Ety-järjestö. Ainoa, mikä tähän keskusteluun ongelmana liittyy, on mielestäni se, että vaikka jonkun tietenkin operatiivisesti pitää tätä toimintaa johtaa, niin millä tavalla valtuudet Ison-Britannian osalta käsitetään silloin, kun operaatio käytännössä lähtee täyteen vauhtiin.

Kustannuksista haluan sanoa, että tällaisia operaatioita on ilmeisesti vaikea rahalla mitata. Kysymys on paljon muista arvoista, joita täytyy tässä pitää taustalla eikä tuijottaa siihen, mitä se maksaa.

On syytä tietysti huomioida, niin kuin on todettukin, että kysymyksessä on riskejä sisältävä, perinteistä poikkeava rauhanturvaoperaatio eikä tiedetä, mitkä välttämättä sen seuraukset ovat, vaikka nyt aikarajoja on asetettukin. Yhdyn niihin näkemyksiin, joita täällä on esitetty, että tämä operaatio on pyrittävä kaikin mahdollisin keinoin pitämään erillään sotilaallisesta toiminnasta, joka on suuri vaara, ja sen lisäksi on oltava tavoitteena inhimillisten olojen aikaansaaminen ja myös ihmisoikeuksien kunnioittamisen saaminen Afganistanin maaperälle.

⁸⁴ **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koski turhaan vähättelee omaa asiantuntemustaan. Minusta otitte tärkeän näkökulman esille. Minustakin nimenomaan brittien rooli, kun he kuuluvat nyt molempiin operaatioihin, ovat molemmissa operaatioissa mukana, on se kaikkein ongelmallisinta asia, joka tekee tämän kahden operaation pitämisen erillään todella jossain mielessä hankalammaksi kuin siinä tapauksessa, että olisi ollut kysymys todella eri maista, jotka osallistuvat näihin kahteen eri operaatioon. Tämä oli tärkeä ja hyvä havainto.

⁸⁵ **Pekka Vilkuna /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Tämän iltapäivän kuluessa on tästä operaatiosta sanottu suurin piirtein kaikki sanottavissa oleva, mutta en siitä huolimatta malttanut olla tu-

lematta korokkeelle ja korostamatta muutamia mieleeni tulleita erityisyyksiä.

On monasti mainittu, että nyt ollaan tekemisissä erilaisen operaation kanssa. Se lähtijöitten todella täytyy muistaa, että on olemassa erilainen kansa, kuin koskaan aikaisemmin on pyritty rauhanturvajoukkojen taholta ohjailemaan. Afganinkansan historiasta ei äkkiä tule mieleeni kuin Tsingis-kaani ainoana ulkopuolisena, joka on pystynyt sille kansalle edes hetkeksi säännöt neuvomaan ja näyttämään eli pakottamaan rauhaan, jos sitä termiä tässäkin yhteydessä näin-päin voidaan käyttää.

Todella tämän kulttuurin erilaisuus ja kansan pitkä ja sotainen historia ja hyvin hajanaisten pienten ryhmien muodostaman afgaanien kansan erilaisuus täytyy rauhanturvajoukkojen ottaa erittäin vakavasti huomioon ja muistaa se, että sitä kansaa ei voi pakottaa rauhaan. Se tällaisella amerikkalaisella raa'alla voimankäytöllä saadaan hiljaiseksi niin kauaksi aikaa kuin voimaa on ympärillä, mutta heti, kun sieltä lähdetään pois, niin jos tilanne ei ole neuvottelemalla ja sovittamalla, esimerkiksi, rakentamalla ja muulla tällaisella saatu kaikkien hyväksymäksi, se leimahtaa uudestaan. Tämä on erittäin vakavasti otettava huomio.

Totta kai suomalaiset rauhanturvajoukot ovat aina ottaneet kulttuurien erilaisuuden huomioon ja pyrkineet pelaamaan paikallisten olosuhteiden mukaan, mutta tässä tapauksessa se on otettava mielestäni huomattavasti vakavammin huomioon ja pelattava niillä ehdoilla hyvin pitkälle, mitkä afgaanien monisärmäinen ja moniryhmäinen kansa asettaa.

Pakottaa ei heitä voi, mutta voimankäytöllekin pitää antaa oikeudet, niin kuin sanoin kotimaakunnassa, kun kysyivät, mitä mieltä meinaat olla. Sanoin, että annetaan vapaaehtoisille nuorille miehille lupa lähteä, mutta käsketään heidän ottaa ase mukaan.

⁸⁶ **Esko Aho /kesk:** Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni ei ole pitkittää tätä keskustelua, mutta täällä on käyty hyvin mielenkiintoinen sananvaihto siitä, mikä oli se olennainen ero vanhan rauhanturvaamislain ja siihen vuonna 95 tehtyjen muutosten kesken. Olisiko tähän operaatioon voitu osallistua myös vanhan rauhanturvaamislain pohjalta?

Oma käsitykseni on, että olisi voitu. Sinänsä se on hyvin semanttinen keskustelu, mutta ehkä

tällä keskustelulla on sellainen merkitys, että nähdään, millaisia tehtäviä suomalaisilla rauhanturvaajilla on edessään, millaisilla toimintaedellytyksillä Afganistanissa tullaan toimimaan ja mikä rooli ylipääntensä halutaan suomalaiselle rauhanturvaamistoiminnalle.

Tässä suhteessa on tapahtunut mielestäni hyvin selvä muutos verrattuna vuoteen 95, jolloin rauhanturvaamislain muutoksia tässä salissa käsiteltiin. Silloin ajatus oli se, että rauhanturvatehtävien luonne on yleisesti muuttumassa siihen suuntaan, että tarvitaan laajempia voimankäytön oikeuksia, tarvitaan mahdollisuus mennä myös sellaisiin konflikteihin, joissa osapuolten kesken ei ole sopimusta. Jopa mandaatinkin suhteen katsottiin, että pitäisi voida toimia laveammalla pohjalla. Lähtökohtana oli se, että jos Suomi ei tällä tavalla muuta rauhanturvaamislakiaan, me menetämme sen aseman, minkä me olemme saavuttaneet tietynlaisena rauhanturvan suurvaltana.

Tässä suhteessa tämä sali näyttää olevan varsin yksimielinen siitä, mitä tulee tehtäviin, joihin suomalaisia jatkossa lähetetään, että meille hyvin luontevia ovat cimit-tehtävät, joissa on kysymys siviilitehtävien tai siviilitoimien ja sotilaallisten toimien yhteensovittamisesta, tässä tapauksessa Afganistanin alueella. Ne ovat hyvin luontevia tehtäviä, joissa meillä on erityisosaamista ja kysyntää enemmän, mihin meidän voimavaramme riittävät. Suomalainen järjestelmä, rauhanturvakoulutus, myös edistää tämän tehtävän hoitamista käytännön toiminna.

Sitten on jäljellä kysymys voimankäytön oikeudesta. Tässä on syntynyt sellainen kuva, että perinteinen rauhanturvatoiminta oli sellaista, jossa ei voimankäyttöä sallittu lainkaan. Näin tätä on suurin piirtein tulkittu. En malttanut olla hakenematta hallituksen esitystä rauhanturvaamislain muutokseksi vuodelta 95. Luen nyt hyvin lyhyen pätkän lain perusteluista. Siellä sanotaan näin: "Sotilaallisen toiminnan säännöt, erityisesti voimankäyttö, ovat mainituissa toimintatyypeissä joissain määrin erilaisia. Rauhanturvajoukoilla on aina ollut oikeus asevoiman käyttöön itsepuolustustarkoituksessa. Jo vuodesta 1973 lähtien tätä joukkojen aseenkäyttösääntöihin sisältyvää kohtaa on tulkittu siten, että itsepuolustukseksi katsotaan myös toimet, joilla vastustetaan operaation toimeksiannon toteuttamisen estämiseen tähtäävää toimintaa. Itsepuolustus käsittää tällöin myös operaation tehtävän puolustamisen. Voimankäyttöoikeus on reaktiivista. Komenta-

jat eivät kuitenkaan ole juuri käyttäneet tätä oikeutta."

Tästä saa hyvin täsmällisen kuvan siitä, mitä voimankäytön oikeuksien suhteen on tapahtunut: ei kovin radikaalia muutosta, aivan niin kuin tänään eversti Majuri meidän eduskuntaryhmäsämme sanoi. Hänen käsityksensä mukaan ne voimankäytön oikeudet, mitä nyt ollaan hake-massa Afganistaniin lähtevälle joukolle, ovat lähempänä Etelä-Libanonissa toteutettua rauhanturvaoperaatiota kuin esimerkiksi Kosovo-operaatiota. Etelä-Libanonhan toteutettiin vanhan, vuoteen 95 voimassa olleen rauhanturvaamislain pohjalta.

Tämä on aika tavalla akateeminen keskustelu sinänsä. Tästä on ehkä turha enemmän taittaa peistä. Mutta minusta tämä on mielenkiintoinen esimerkki kuvaamaan sitä, miten muutamassa vuodessa meidän tilannearviomme on muuttunut ja olemme näkemässä, että suomalaisten rooli sittenkin on "perinteisen rauhanturvaamisen" puolella, johon liittyviä tehtäviä nyt Afganistanissa on toteuttamassa. Tästä syystä meidän keskustan eduskuntaryhmässä on helppo tukea tätä mukaan lähtemistä ja osallistumista, koska se mielestämme sopii hyvin yhteen meidän perinteisen linjamme kanssa.

Tässä on tietenkin toinenkin puoli, joka liittyy kysymykseen voimankäytöstä yleisemminkin. Suomalaiset ovat nyt osallistumassa sellaisiin osiin ja sellaisiin tehtäviin Afganistan-operaatiossa, että on aika vaikea kuvitella, että tarvitsisi turvautua näihin voimankäytön oikeuksiin muuten kuin itsepuolustukseksi. On vaikea kuvitella, miten suomalaisten tehtävien hoitamisen kannalta voitaisiin väkivaltaa tai voimaa tarvita.

Arvoisa puhemies! Pалааn vielä lopuksi muutamalla sanalla kysymyksiin, jotka liittyvät Afganistanin jaloilleen nostamiseen ja siviiliyhteiskunnan palauttamiseen, joka, niin kuin on monessa puheenvuorossa todettu, tulee olemaan hyvin pitkä, hyvin vaikea, hyvin kallis ja varmasti myös yllätyksiä täynnä oleva prosessi. On vaikea kuvitella, että tämä sodan 22 vuotta yhtäjaksoisesti runtelema maa ja sen kansa yhtäkkiä voisi lähteä kokonaan toisenlaiselle tielle ja etene-minen kohti meidän mittapuumme mukaan siviiliyhteiskuntaa voisi tapahtua nopeasti. Meidän on varauduttava siihen, että tämä on hyvin vaikea prosessi. Siihen liittyy myös toiveita ja odotuksia. Siihen toimintakulttuuriin, joka Afganistanissa vallitsee, liittyy ongelmia ainakin kolmel-

la alueella meidän näkökulmastamme. Ensinnäkin vallitsee perinne, johon kuuluu aseiden hallussapito ja aseiden käyttö tavalla, joka ei ole läntisille kulttuureille ollenkaan tyypillistä ainakaan pääsääntöisesti. Toiseksi siihen liittyy naisten erittäin heikko, alistettu asema. Kolmanneksi siihen ainakin viime aikoina on liittynyt myös huumausaineiden tuottaminen ja kauppa tavalla, jonka vaikutukset näkyvät Suomessakin saakka.

On selvää, että tavoitteena pitää olla muutoksen aikaansaaminen kaikissa näissä kolmessa kysymyksessä. Meidän pitää olla valmiit sellaista kehitystä edistämään. Mutta ajattelen kyllä, että se voi tapahtua vain sitä kautta, että ensin palautetaan maahan laki ja järjestys ja luodaan ikään kuin edellytykset sille, että yhteiskunnan perustoiminnot saadaan kuntoon. Sen jälkeen on sitten mahdollista odottaa myös kulttuurista muutosta, toimintakulttuurien muuttumista suuntaan, jota me Suomessa pidämme tai kansainvälinen yhteisö yleisemminkin pitää hyväksyttävänä.

Arvoisa puhemies! Vihoviimeinen kommentini koskee kysymystä siitä, pitäisikö tälle alueelle lähettää myös naisrauhanturvaajia. En ole ollenkaan vakuuttunut siitä, että se olisi viisas ratkaisu ja että sillä edistettäisiin naisten aseman parantamista Afganistanissa. Voi olla, että käy täsmälleen päinvastoin. Senkin takia tässä kysymyksessä täytyy käyttää viisasta harkintaa.

⁸⁷ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minusta on arvokasta, että ed. E. Aho palauttaa mieliimme rauhanturvakonseptia, rauhanturvalakia, ja siinä tapahtuneita muutoksia, ennen kaikkea siitä syystä, minkä hän itsekin totesi, että meidän on syytä olla selvillä, minkä tyyppisiin tehtäviin mandatoimme suomalaiset rauhanturvaajat heidän osallistuessaan tämän tyyppiseen kansainväliseen kriisinhallintaoperaatioon.

On myöskin, arvoisa puhemies, toinen syy, minkä vuoksi arvostan ed. E. Ahon puheenvuoroa: sen vuoksi, että hän osoittaa johdonmukaisuutta. Hän osoittaa johdonmukaisuutta suhteessa niihin kannanottoihin, joita keskustapuolueella on ollut suhteessa rauhanturvalakiin. Siitä keskusteltiin täällä viimeksi täsmällisesti ottaen vuonna 1997. Vuonna 1995, muistelen, oli ensimmäinen vaihe, mutta vuoden 97 puolustusse-lonteon yhteydessä laadittiin käsitteet laajennettu rauhanturvatoiminta ja rauhaanpakottaminen. Tämä sen vuoksi, että keskustan eduskuntaryhmän vastalause vuodelta 97 kuului tällä tavalla:

"Kriisinhallinnan käsitteet ovat kansainvälisesti vakiintumattomia. Suomi oli hataralla pohjalla lähtiessään kehittämään laajennetun rauhanturvaamisen käsitettä." Oppositiojohtaja E. Aho moitti vielä täysistunnossa koko termiä laajennettu rauhanturva kotitekoiseksi kudelmaksiksi, jolla vain sotketaan vakava keskustelu rauhanturvatoiminnan luonteesta. (Ed. E. Aho: Niinpä sitä termiä ei enää käytetä!) Tämä on tarkka sitaatti siitä, mitä ed. Aho sanoi.

Nyt on tietysti mielenkiintoista katsoa, kuinka hän arvioi tätä kehitystä, ja hänen onkin johdonmukaisuuden vuoksi pakko todeta, että kun nyt lähdemme Isaf-operaatioon, tämä luonnollisesti on siinä vanhassa konseptissa mukana, ja on syytä pitääkin vanha konsepti mielessä juuri sen vuoksi, että Suomen rauhanturvasuurvalta-asema tulisi säilymään.

Arvoisa puhemies! Minun näkemykseni on täsmälleen päinvastainen. Näkemykseni mukaan on upeata, että nimenomaan otimme käyttöön uuden termin laajennettu rauhanturva, koska vain sen termin käyttöönoton kautta mahdollistuu nyt muun muassa mandaatin anto Isaf-operaatioissa. Ilman laajennetun rauhanturvan konseptia olisimme erittäin vaikeassa keskustelussa parhaillamme eduskunnassa a) voimankäyttövaltuuksien osalta käytävässä keskustelussa ja b) koskien konfliktin osapuolten määrittelyä.

Miten rauhanturvalaki nämä nyt määrittelee? Perinteinen rauhanturva on toimintaa, jolle on ominaista, että se tapahtuu osapuolten myötävaikutuksella, on puolueetonta ja voimankäyttö on siinä mahdollista vain äärimmäisessä itsepuolustustilanteessa. Tähän liittyy tavallaan ajatustapa siitä, että älä tee mitään, seiso vain siellä, kuten on leikkisästi todettu, kun taas nykyisen rauhanturvalain pohjalta päiväkäskyksi on pikemmin tullut: Älä vain seiso siellä, tee jotakin! Laajennettu rauhanturva onkin määritelty toiminnaksi, joka tapahtuu olosuhteissa, joissa kaikkien osapuolten suostumus ei välttämättä ole saatavilla, mahdollinen voimankäyttö on itsepuolustusta laajempaa, mutta se on tilannekohtaisesti rajoitettua, ainoastaan reaktiivista ja liittyy osana laajempaan humanitaariseen operaatioon tai rauhansopimuksen täytäntöönpanoon. Näin sen rauhanturvalaki määrittelee.

Molemmissa toiminnoissa on tietenkin kuitenkin kyse rauhanturvatoiminnasta, joka on selkeästi erotettavissa rauhaanpakottamisesta, ku-

ten laki sen määrittelee. Se on aloitteellista ja aktiivista voimankäyttöä tai sillä uhkaamista, ja rauhaanpakottamisella tavoitteena on koko konfliktin hallitseminen, vihollisuuksien tukahduttaminen ja rauhan palauttaminen.

Arvoisa puhemies! Ilman näitä määrittelyksiä, jotka on tehty viitisen vuotta takaperin, Suomen rauhanturvaamisen suurvaltaperinteen jatkaminen olisi kovin kovin vaikeaa. Siitä syystä sekä siksi, kuten totesin voimankäyttövaltuuksien puolelta ja osapuolten määrittelysten puolelta, on upeata, että teimme ennakoivasti sellaiset ratkaisut, jotka eivät muodostuneet vain kotitekoiseksi kudelmaksiksi, kuten ed. E. Aho aikaisemmassa puheenvuorossaan sanoi, vaan ne toimivat myöskin hyvänä osviittana nyt, kun annamme mandaattia rauhanturvatoiminnalle.

⁸⁸ **Esko Aho /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu alkaa muuttua akateemiseksi, enkä usko, että tässä kannattaa enää sitä pidemmälti jatkaa. Omasta näkökulmastani tilanne näyttää hyvin selkeältä. Käsite laajennettu rauhanturvaamistoiminta on saatettu hautaan. Sitä ei ole käytetty hallituksen selon-teen yhteydessä, eikä muutoinkaan. Niin kuin sanottu, käytännön esimerkit kertovat, kuten tässä Afganistanin tilanteessakin kärkevästi tuotiin esille, että on olemassa rauhaanpakottamista, jota amerikkalaisten johdolla siellä nyt tehdään. Samaa aikaan on käynnissä rauhanturvaoperaatio, joka tähtää siviiliyhteiskunnan rakentamiseen. Nämä ne kaksi vaihtoehtoa ovat, eikä Suomella ole tässä tapauksessa vaikeuksia valita, kummasa me olemme mukana.

⁸⁹ **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Elävä rauhanturvatoiminta on osoittanut sen, että suomalainen pitkä perinne ja malli on käyttökelpoinen. Myöskin tulevassa operaatioissa ulkopuolisetkin tahot vetoavat meihin, että tulisimme jatkamaan sitä perinnettä. Kun tästä olemme kaikki yksimielisiä, tätä terminologista keskustelua ei varmasti ole tarpeen kovin pitkälle enää käydä. Ryhmässämme on Kyproksen veteraaneja, jotka voivat kertoa voimankäytöstä Kyproksen operaation aikana, joka on kovempaa kuin on tapahtunut Kosovossa. Olkootpa sitten rules of engagement minkälaiset tahansa ja rauhanturvalaki minkälainen tahansa, tosiasiat ovat vähän toisenlaiset.

⁹⁰ **Mauri Salo /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Korkea-ajan kanssa ei ollut sovittu tätä juoksutusta, mutta itse vuosina 64—65 Kyprokseksi YK-joukoissa olleena tiedän varsin hyvin sen, millä eväillä meidät sinne lähetettiin, ja toisaalta, millä eväillä me siellä toimimme. Syntyi välillä tilanteita, joissa kaikki töpinämiehetkin oli komennettu taisteluvälikseen ja oltiin puolustusasemissa sillä tavalla, että ei oltu aloitteellisia, mutta haluttiin puolustaa sitä, mikä oli meidän omaamme. Todella yhtään todellista tilannetta ei siinä tullut, mutta tämä vain kertoo sen, että aina on ollut toimintamahdollisuus silloin, kun on ollut todellinen toiminnan tarve.

⁹¹ **Kimmo Kiljunen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkään en halua jatkaa akateemista keskustelua enempää. Totean ainoastaan sen, miksi ei ole käytetty nyt selonteon yhteydessä laajennetun rauhanturvan termiä. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että me emme tarvitse erottelua perinteinen rauhanturva ja laajennettu rauhanturva, koska me näillä käsitelmäärityksillä sisällytimme käsitteeseen "rauhanturva" uusia elementtejä, joita aikaisemmin rauhanturvalaki ei sisällään pitänyt. Tämä oli tietenkin laajennus, joka tehtiin vuonna 95. Tämän laajennuksen seurauksena on mahdollista antaa nyt luontevasti mandaatti tässä operaatiossa.

⁹² **Ilkka Kanerva /kok**: Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Kiljunen näkemykseen rauhanturvalain muuttamisesta ja keskustelusta, joka asian ympärillä käytiin. Eräs seikka, joka oli taustalla ja perusteluna sille, että tämä muutos tehtiin vuonna 97 tai 98, en muista varmasti, mutta sitä kertaluokkaa, on kuitenkin Balkanin tilanne, siellä olevat rauhanturvaoperaatiot Suomen kannalta nähtyinä, sillä silloin kävi paikan päällä siellä käytyämmekin ja muutoin hyvin selväksi se, että Suomen joukkojen mandaatti on olennaisesti kaipaammalla pohjalla kuin muiden rauhanturvaoperaatiossa mukana olevien maiden mahdollisuus. Tämä merkitsi kieltämättä, niin kuin täällä todettiin, laventamista. Suomi tässä suhteessa ikään kuin synkronisoi omat kansalliset rauhanturvalainsäädäntönäkökantansa muiden rauhanturvaoperaatiossa olevien maiden kanssa saman tyyppisiksi, mutta edelleenkin ehkä meillä nimenomaan rauhaan pakottamiseen liittyvissä kysymyksissä on kansallisesti tiukempi lainsäädän-

tö kuin läntisessä Euroopassa ylipäättään katsottuna on. Oma tuntumani tähän kysymykseen on hyvin saman tyyppinen kuin ed. Kiljunen tässä halusi tuoda esille.

Tässä asiassa on nyt tietysti kysymys ei vain tästä tekniikasta vaan huomattavasti vaativammasta, isommasta asiasta, jossa pitäisi kyetä pääsemään ei vain rauhan turvaamiseen vaan tietysti rauhan rakentamiseen. Kun puhutaan siitä, että rauhan turvaamisesta olisi päästävässä Afganistanin tapauksessa rauhan rakentamiseen, se kyllä käytännössä merkitsee historiallisesti erittäin laajaa, vaativaa, monisäikeistä kokonaisuutta maassa, jonka ainakin viisi vuosikymmentä kestänyt historia ei tunne rauhaa. On tietysti äärettömän vaikea saada toimimaan järjestyneen yhteiskunnan oloissa myönteisesti ihmisten elinolosuhteita oikeudenmukaisen, ihmisoikeuksia kunnioittavan yhteiskuntajärjestelmän puitteissa, kun maan koko lähihistoria viiden vuosikymmenen ajalta perustuu ihan muunkaltaiselle toimintamallille, kuin mitä me tarkoitamme järjestyneellä yhteiskunnalla. Tämän muutoksen aikaansaaminen — siis rauhan turvaamisesta rauhan rakentamiseen — on asia, jonka kokonaisuus täytyy nähdä. Tämä ei ole tietysti millään tavalla hoidettavissa kuudessa kuukaudessa, tuskin kuudessa vuodessakaan miettien esimerkiksi, kuinka pitkään Etelä-Libanonissa Suomi osallaan on ollut rauhanturvatehtävissä mukana.

Minä näen niin, että siniset kypärät tulevat asettumaan Afganistaniin oikeastaan sen vuoksi tässä vaiheessa, että paikalliselle hallitukselle silloin Saksassa hetken aikaa sitten tehdylle sopimukselle nojautuvat olosuhteet varmistetaan, taataan työrauha niille, jotka pyrkivät ottamaan myöskin poliittisen ja yhteiskunnallisen vastuun itselleen. Mutta vieläkin on kysymyksenvaraista tietysti väliaikaisenkin hallituksen kyseessä olleen, tulevatko afgaanit hyvin monisäikeisen historiansa ja hyvin ristiinkäyvien fragmenttiansa, joilla on hyvin paljon sotilaallista ja muutakin vaikutusvaltaa sen yhteiskunnan kehittämisessä, nähtävissä olevassa inhimillisessä tulevaisuudessa tulemaan koskaan keskenään luontevalla tavalla toimeen.

Tässä mielessä tämä uusi kehityssuunta, jota Afganistanissa nyt haetaan, tulee olemaan vaikea. Se tulee olemaan maailmanpoliittisesti kiintoisa monistakin syistä. Täälläkin on viitattu, en muista kuka edustajista viittasi, siihen, että Keski-Aasian alueella on tiettävästi noin 70 prosent-

tia maailman energiavaroista, mikä taatusti varmuudella merkitsee sitä, että suurvaltojen mielenkiinto kaikin eri tavoin tulee olemaan pysyvällä tavalla noilla alueilla läsnä.

Tuloksien aikaansaamisesta on mahdotonta mennä sanomaan, mutta se käsitys ainakin minulla suomalaisena on, että ilman kansainvälisen yhteisön mukanaoloa, joka voi tässä tapauksessa selkeästi luontevimmillaan olla Yhdistyneet kansakunnat, ja ilman sen mittavaa avustustoimintaa tämä maa ei tule rauhoittumaan ja pääsemään inhimillisesti ottaen ihmisoikeuksia kunnioittavalla tavalla demokraattisesti liikkeelle. Se ei tule rauhoittumaan eikä se tule pääsemään kehityksensä alkuun ilman hyvin vahvaa myönteistä ulkopuolista kansainvälisen yhteisön sinne tuomaa panosta. Oletan, että olemme silmäkkäin asian kanssa, joka käytännössä merkitsee sitä, että ehkä kaikkien aikojen suurin humanitaarinen avustushjelma on tässä asiassa odotettavissa ja nähtävissä.

Afganistan on maailman köyhimpiä maita. Se on rikki ja se on revitty yhteiskunta, se on vaikeassa sosiaalisessa tilanteessa, sen taloudelliset ja sosiaaliset lähtökohdat ovat aika syvällä pakasen puolella. Lähtökohdat ovat erittäin heikot ja kriittiset. Erääseen yksityiskohtaan haluan tässä keskustelussa vain — tämän vuoksi oikeastaan pyysin puheenvuoron hetki sitten — kiinnittää nyt huomiota. Se on se, että täällä on erilliskysymyksenä kiinnitetty, viimeksi ed. Aho, huomiota siihen, että naisten asema Afganistanissa on poikkeuksellisen ala-arvoinen. Se on surkea, se ei täytä ihmisarvon vaatimuksia eikä mitään sellaisia näkökantoja, joita me suomalaisina ja länsimaisina ihmisinä pidämme luonnollisina.

Mutta tässä on eräs seikka, johon haluan kiinnittää huomiota, ei tämä naisten asema, sillä yhdyin sitä koskevaan arvioon. Mutta jotenkin tulokoon tuon kuvan täydentämiseksi mainittua, että ei vain naisten asema vaan myöskin Afganistanin tulevaisuuden eli lasten asema on vähintäänkin samassa suhteettomassa skaalassa kuin myöskin sukupuolisesti katsottuna Afganistanin tilanne edustaa.

Lapsikuolleisuus on Afganistanissa vähän vuodesta riippuen 15—20 prosenttia, 15—20 prosenttia, ja synnytyksessä Afganistanissa kuolee jokaista 100 000:ta kohti 1 700 lasta. Se merkitsee sitä, että todennäköisyys, että lapsi kuolee alle viisivuotiaana, on noin 25—30 prosenttia. En ole varma, mutta luulen, että missään päin

maailmaa ei ihan näin järjestyttäviä ja karmeita lukuja ole esitettävissä. Tämä kertoo siitä, että eivät vain sukupuoleen liittyvät kysymykset vaan myöskin tämän kaltaiset sosiaaliset lähtökohdat, terveydenhuoltoon liittyvät seikat ovat kaukana siitä, mitä maan terve ja myönteisiä tunteja merkitsevä tulevaisuudenusko edellyttäisivät.

Kouluun harva afganistanilaislapsi pääsee olenkaan, tytöistä vielä harvempi kuin nuorista pojista. Tämäkin kertoo siitä, että paitsi terveydenhuollon ja sosiaalisen kehityksen puolella niin myöskin koulutusoloissa tulee olemaan niin paljon kyntämätöntä peltoa, että väitteeni siitä, että tämä tulee olemaan yksi kaikkien aikojen ehdottomasti suurimpia humanitaarisia avustusoperaatioita, on perusteltu väite.

⁹³ **Kalevi Olin /sd:** Arvoisa puhemies! Totean paikaltani, kun täältä on keskusteltu akateemisista puheenvuoroista, että oikeastaan politiikalla ja akateemisuudella tässä suhteessa on kyllä yhtymäkohtia siinäkin suhteessa, että käsitteelliseen täsmällisyyteen pitäisi molemmissa, ja erityisesti kansainvälisen politiikan kentässä, meidän kyetä.

Tältä osin olen ulkoasiainvaliokunnassakin toistuvasti pannut merkille, että tähän tehtäväalueeseen liittyvä englanninkielinen terminologia ja käännetty suomenkielinen terminologia tuntuvat joskus olevan vähän hakusalla. Siis tätä ymmärtämisen keskeisintä välinettä, kieltä, pitäisi kehittää ja pyrkiä myös Suomessa sanomaan asiat sillä tavoin kuin ne kansainvälisiä asiakirjoja luettaessa ymmärretään.

Puhemies! Täällä myös muun muassa ed. Hel-le ja eräät muutkin kiinnittivät huomiota siihen, kuka ja mikä institutionaalinen taso tästä asiasta oikeastaan päättää. Täällähän nyt on perusteltu selonteon ensimmäisessä kappaleessa, että lain mukaan osallistumisesta päättää tasavallan presidentti valtioneuvoston esityksestä. Sitten on tärkeä toteamus, että jos rauhanturvaamisjoukon voimankäyttöä koskevat toimivaltuudet tulisivat olemaan perinteistä rauhanturvaamista laajemmaksi, on valtioneuvoston ennen esityksen tekemistä kuultava eduskuntaa antamalla sille selvitys. Näin ollen tästä on ennakoitavissa, että tällä käsittelyllä eduskunnassa annetaan asialle sen edellyttämä ja tarvitsema laaja menestymismahdollisuus, ja mielestäni on hyvä, että eduskunta täällä keskustelua jatkaa ja siten myös syysistuntokauden viimeisen asiansa pohtimista edelleen.

⁹⁴ **Liisa Jaakonsaari /sd:** Arvoisa puhemies! Se, mikä ei ole akateeminen kysymys ja missä huomasi, että ed. Aho ei ollut ehkä oikein ymmärtänyt, mistä on kysymys, kun puhumme naisten aseman huomioon ottamisesta, on se, niin kuin ed. Kanerva sanoi, että tämä rauhanturvaprosessi ja sitä seuraava siviilikriisinhallinta tulevat olemaan kaikkien aikojen humanitaarinen projekti. Nyt naisten asemakin tullaan ottamaan huomioon aivan täydellä uudella tavalla, jos YK:n päätöslauselmat ja muut otetaan huomioon. Ei tietenkään kukaan ajattele niin, että menisimme tyrkyttämään jotain eurooppalaista tasa-arvoajattelua, (Ed. I. Kanerva: Kiintiöperiaate!) puhumattakaan pohjoismaisesta tasa-arvoajattelusta, että perustakaapa tasa-arvoasiain neuvottelukunta tänne Afganistaniin, niin kyllä valtiofeminismi ratkaisee teidän kaikkien ongelmat.

Ei tietenkään näin, vaan niin, että alusta lähtien rauhanturvaajien on pystyttävä tunnistamaan erityisesti naisiin liittyvät ongelmat. Nimittäin näin ei ole tapahtunut esimerkiksi Kosovossa. On sellaisia esimerkkejä, että esimerkiksi Kosovossa oli raiskattuja naisia pyydetty ilmoittautumaan stadionille, jotta myöhemmin sotarikokset voitaisiin tutkia. Ajatelkaapa, moniko raiskattu nainen meni julkisesti stadionille ilmoittamaan, että hänet on raiskattu. Ei kukaan tehnyt niin, ja sen takia Kosovon sotarikokset jäivät ikuisesti tutkimatta. Rauhanturvaajien varmasti ihan hyvästä pyrkimyksestä huolimatta saada nämäkin sotarikokset tutkittua se ei onnistunut, koska puuttui tasa-arvo, ammattikielellä sanotaan gender-sensitiivisyys, ja tämä on juuri tavallaan se uusi piirre, joka niin YK:n päätöslauselmien kuin YK:ssa tapahtuvan työn ja myös Suomen hallituksen painopisteiden mukaan — siitä ovat ulkoasiainministeri ja presidenttikin puhuneet — tullaan ottamaan huomioon. Tämä on uutta ja tärkeää ja tämä pitää tunnistaa. Tätä minusta Esko Aho ei ollut oikein ymmärtänyt, mistä tässä kokonaisuudessaan on kysymys. Sen takia olisi erittäin tärkeää, että siellä olisi suomalaisten rauhanturvaajien joukossa naisia. Sen takia olisi erittäin tärkeää, että Afganistaniin voitaisiin rekrytoida myös naispuolisia rauhanturvaajia. Erityisesti nyt, kun parasta aikaa koulutetaan rauhanturvaajia, tämä gender-, sukupuolinäkökulma tulisi ottaa huomioon ja siviilijoukoissa ja poliisissakin kiinnittää huomiota naiskauppaan ja naisten ja lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Nimittäin sekini on aika vaiettu asia,

että yleensä tällaisten rauhanturvaoperaatioitten ympärille kehittyy prostituutiota ja muuta. Se, että kansainvälinen yhteisö on nyt uudella tavalla ottanut tämän asian esille, on minusta erittäin tärkeää, ja minusta Suomen pitää kunnioittaa ja tukea sitä ajattelua.

⁹⁵ **Juha Korkeaoja /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aivan selvää, että sukupuolinäkökulma pitää ottaa huomioon. Varmasti kaikki ovat yksimielisiä siitä, että naisten asemaan pitää kiinnittää erityisen suurta huomiota. Kysymys tässä keskustelussa oli siitä, mikä rooli voi olla naispuolisilla rauhanturvaajilla. Pohdinta lähti varmasti siitä, kun meillä on tuotu esimerkkinä Etelä-Libanonin alueelta tilanne, jossa naispuolisten rauhanturvaajien väliinmeno on osoittautunut ongelmalliseksi muslimiyhteisössä. Totta kai pitää nähdä nimenomaan se kulttuurinen ongelma ja ymmärtää naisten asema. Välttämättä kaikissa tilanteissa naispuolisen rauhanturvaajan roolia ei näissä olosuhteissa ymmärretä. Tämä oli ilmeisesti se näkökulma, joka oli esillä.

⁹⁶ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Arvoisa puhemies! On aika hämmäntävää, jos tässä ryhdytään nyt käymään sukupuolikeskustelua siitä, voivatko naiset olla rauhanturvatyössä mukana. Haluaisin muistuttaa YK:n päätöslauselmasta n:o 1325, joka edellyttää naisten tasavertaista osallistumista konfliktinratkaisutoimissa ja jälleenrakennustyössä. Tässä suhteessa haluan yhtyä ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan, ed. Jaakonsaaren näkemykseen, että naisilla on oma sanansa sanottavana tässä. Naisten asiantuntemusta löytyy, ja sitä löytyy kyllä Suomestakin. Meillä on erinomaisen hyviä asiantuntijoita, jotka voivat osallistua ja toivottavasti lähtevät mukaan.

Olin kyllä ilahtunut siitä, että ministeri Tuomioja ilmaisi täällä positiivisen näkemyksensä kyseisestä asiasta. Nimittäin on paljon sellaisia kulttuuriin, uskontoon ja tapoihin liittyviä seikkoja, joissa naiset varmasti osaavat antaa ihan oikean ratkaisun käytännön arjen työssä, ja naisten näkökulmaa pitää kuunnella. Siitäkin syystä on tärkeää, että naiset voivat olla mukana sekä rauhanturvatehtävissä että sitten myös, totta kai, Afganistanin puolella, jossa nyt ovatkin naiset heränneet. Muun muassa Bonnissahan he tekivät selkeitä, konkreettisia esityksiä siitä, mitä Afga-

nistanissa pitäisi nyt tehdä, jotta naisten asema paranisi ja ongelmia pystyttäisiin ratkomaan.

⁹⁷ **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Minäkin pidän hyvänä sitä, että naisten asemasta, niin afganistanilaisten kuin rauhanturvaajanaisten asemasta, keskustellaan. YK:n pääsihteeri Kofi Annan otti muutama vuosi sitten sen kannan, että naisrauhanturvaajien osuutta pitäisi lisätä juuri siitä syystä, että se stabilisoi tilannetta konfliktialueella. Hän on kyllä julkisesti ottanut kantaa naisrauhanturvaajien puolesta.

Mitä sitten tulee näihin ikäviin lieveilmiöihin, itse otin esille prostituution ja sen yhteyden naiskauppaan ryhmäpuheenvuorossani. Minusta se on ongelma, josta ei saa vaieta. Useinhan rauhanturvaoperaatioiden yhteydessä on havaittu prostituution kasvua ja yhteyttä naiskauppaan jne. Tietenkään sitä ei myöskään pidä liioitella, mutta asiallisesti, kun näitä operaatioita hoidetaan, pitää pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin estämään prostituution kasvu ja yleistyminen.

⁹⁸ **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Itse myös olen sitä mieltä, että naisten osuus rauhanturvaajien joukossa olisi huomioitava. Tänään ulkoasiainvaliokunnassa kuunneltiin asiantuntijana esimerkiksi sairaanhoitajaa, joka sanoi, että Kabul on kaupunkina huomattavasti turvallisempi kuin muu alue siellä maassa. Islamiuskoiset ihmisetkin ovat hyvin erilaisia: toiset ovat paljon suvaitsevaisempia kuin toiset. Toisin sanoen tarvitaan myös sitä tietotaitoa ja niitä sosiaalisia ominaisuuksia, joita naisilla on, puhumattakaan niistä alueista, mihin nimenomaan naisrauhanturvaajat voivat erikoistua sairaanhoidon ja koulutuksen piirissä. Tarvitaan sitä tietotaitoa, mikä nimenomaan naisrauhanturvaajilla on, että pystyttäisiin rakentamaan tuo yhteiskunta uudelleen.

Prostituutio ja naiskauppa ovat myös Euroopan neuvostossa olleet hyvin vahvasti esillä. Ihmisoikeuskysymyksenä nämä asiat ovat erittäin tärkeitä, kun tuolla alueella toimitaan.

⁹⁹ **Kimmo Kiljunen /sd:** Arvoisa puhemies! Minusta on itse asiassa arvokasta, että me käymme ensimmäisen kerran, kun sotilaalliseen rauhanturvatoimintaan osallistumisesta on kysymys, keskustelua naisten asemasta. Sen vuoksi siihen ehkä kannattaa muutama huomio lisätä.

Olin vähän yllättynyt siitä, että edustajat E. Aho ja Korkea-osa suhtautuivat niinkin varauksellisesti siihen, että suomalaisen rauhanturvaoperaatioon nyt osallistuisi naisia. Olin ilahtunut sen sijaan, että keskustassa muun muassa ed. Isohökkanen-Asunmaa otti toisen kannan. Epäilemättä, ed. Korkea-osa, tilanne on sen kaltainen, että on asetelmia, joissa naiset eivät välttämättä ole parhaita rauhanturvaajia. Siinä voi olla sotilaallisia syitä, siinä voi olla kulttuuriin liittyviä syitä ja muita, mutta aivan yhtä lailla on tilanne toisin päin, että on rauhanturvaoperaatioissa asetelmia, joissa miehet eivät ole välttämättä naisia parempia, vaan päinvastoin naiset voivat antaa sellaisen panoksen, johon nimenomaan miehet eivät pystyisi.

Tässä on myöskin muuan tärkeä seikka, ei ainoastaan viittauksena kansainvälisiin pyrkimyksiin, joissa naisia halutaan yhä aktiivisemmin mukaan sotilaalliseen kriisihallintaan ja rauhanturvatoimintaan. Taustalla on myöskin se, että kun me puhumme siviilikriisinhallinnasta, niin sillä osa-alueella naisilla on jo tähän asti ollut erittäin keskeinen panos. On luonnollista, että myös sotilaallisen rauhanturvatoiminnan kriisinhallinnan puolella naiset pystyvät ja heidän täytyykin pystyä osallistumaan samalla aktiivisuudella kuin miehet.

¹⁰⁰ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! On aika miellyttävää kuulla ja nähdä, että näitten kovien puheitten jälkeen, mitä keskipäivällä käytiin, kuinka vaarallista ja kuinka ankaraa ja kuinka karua ja kolkkoa on mennä Afganistaniin, on siirrytty nyt kokonaan siihen käsittelyyn, sopiiko se naiselle vai ei. Mutta jos oikein ymmärrän, mistä tämä keskustelu lähti alun perin liikkeelle, kysymys on nimenomaan siitä, mitä ed. Kiljunen totesi puheenvuorossaan. Kulttuurillisesti ja eri tekijöistä ja eroista johtuen oletan niin, tuntematta ollenkaan asiaa, että Afganistanissa niissä olosuhteissa vanha perinne lieene sellainen, että mies tekee työt, istuu kapakissa ja nainen on kotona hellan ääressä tai nuotiotulen loisteessa. Siinä mielessä rauhanturvaajana erityisesti kovien tehtävien sanojana ja loitsujana nainen ei ole parhaimmillaan. Luulen, että tästä tämä keskustelu täälläkin on lähtenyt liikkeelle.

Ymmärrän niin, että kaikki salissaolijat ymmärtävät erityisesti naisen aseman niin kaikessa maanpuolustukseen, teollisuuteen kuin kotiin tai

kovaan päätöksentekoon liittyvissä tehtävissä, mutta luulen, että Afganistanissa on kovin toisen tyyppiset olosuhteet ja kovin toisen tyyppiset tehtävät, mihin sinne nyt ollaan menemässä. Naisille kaikki kunnia, mutta ei pidä sekoittaa joka paikkaan, mihin he eivät välttämättä parhaiten sovi.

¹⁰¹ **Paula Kokkonen /kok:** Arvoisa puhemies! Miehille kaikki kunnia, mutta ei pidä puhua ihan pehmeitä.

¹⁰² **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! On aivan pakko osallistua tähän keskusteluun. Minäkin kuuntelin huoneessani keskustelua ja kuulin tämän naisrauhanturvaamiskeskustelun. Haluaisin kuitenkin muistuttaa, että kyllähän naisia on ollut eri maiden joukoissa rauhanturvatehtävissä jo tähänkin asti. Minusta on syytä kysyä, onko suomalaisten naisten lähdeittävässä tässä tilanteessa rauhanturvatehtäviin ja löytyykö meiltä edes halukkaita. Olemme toisaalta puhuneet, että tämä on vaativin ja vaikein operaatio, mihin Suomi tulee osallistumaan.

Se, että naisten ja lasten asema on noussut vahvasti esille nimenomaan Afganistanin tilanteessa, on tärkeä ja välttämätön asia. Se pitää pitää mielessä heti alusta lähtien, mutta sen merkitys korostuu tietenkin sitten, kun todellinen siviilirauhanturvatoiminta pääsee käyntiin. Mutta jos meiltä löytyy halukkaita naisia sinne lähtemään, miksei. Kyllä minusta naiset varmaan selviytyvät näistä tehtävistä aivan yhtä hyvin kuin miehetkin.

¹⁰³ **Paula Kokkonen /kok:** Arvoisa puhemies! Olen täysin samaa mieltä ed. Ojalan kanssa siitä, että jos meiltä löytyy naisia, jotka ovat päteviä ja halukkaita lähtemään näihin tehtäviin, ei ole eduskunnan asia päättää heidän puolestaan, vaan he ovat kyllä täysivaltaisina Suomen kansalaisina varmasti kykeneviä tekemään itse tämän päätöksen. Tästä on puhuttu, että tämä on vaativin operaatio kenties. Olen täysin samaa mieltä siitä, mutta ei välttämättä vaarallisin operaatio, mihin Suomi on osallistunut.

Eli tämä voi olla vaarallinenkin ja voi olla vaarallisinkin, mutta kuitenkin täytyy muistaa, että vaativuuden ja vaarallisuuden ero on erittäin suuri. Tarkoitin, että tässä on niin paljon kulttuuritehtäviä, tässä on niin monen muotoisia tekijöitä, monen muotoisia viholliskuvioita ym., että siksi tämä on erittäin vaativa operaatio, ja juuri siitä

syystä arvelen, että suomalainen nainen sopii siihen erittäin hyvin.

¹⁰⁴ **Ulla Anttila /vihr:** Arvoisa puhemies! Ed. Ojalalle toteaisin, että tavallaan ehkä on erityisiä perusteluita, että juuri tässä operaatiossa olisi naispuolisia rauhanturvaajia juuri siltä kannalta, että Suomen yksikkö erikoistuu cemic-asioihin. Jotta afgaanisiviilinaisten asiantuntemus saataisiin paremmin ilmi, luultavasti naisrauhanturvaajilla olisi sosiaalisesti paremmat mahdollisuudet kommunikoida heidän kanssaan tämän yhteisön lähtökohdista, ja näin ollen ainakaan mitään rajoituksia eduskunnan ei pitäisi asettaa sen suhteen, ettei naisrauhanturvaajia tuonne alueelle pääsisi. Se, mikä on käytännön tilanne, miten nämä henkilöt sinne valikoituvat, ei todellakaan enää ole meidän päätettävissämme, vaan se päätöksenteko tapahtuu myöhemmässä vaiheessa. Mutta juuri tämä siviili—militaari-ulottuvuus on minusta se seikka, jossa naisten aseman korostaminen läpileikkaavasti on tärkeä.

¹⁰⁵ **Liisa Jaakonsaari /sd:** Puhemies! Tuo naisrauhanturvaaminen on vähän erikoinen termi, mutta kaikki puhumme samasta asiasta. Minusta yksi suomalainen vahvuus on se, että meidän rauhanturvaajissamme on myös miehiä, joilla on perinteinen naisten koulutus: sairaanhoitajia ja lastentarhanopettajia. Esimerkiksi Kosovossa me juuri tapasimme tämän tyyppisiä rauhanturvaajia, esimerkiksi lastentarhanopettajan, joka kulki, mies, kouluissa opettamassa lapsia erottamaan erilaisia miinoja jne. Tämän tyyppistä suomalaista osaamista kyllä on hyvä tarjota.

Mutta koko ajan haluan vielä korostaa, että tärkeää on opettaa rauhanturvaaja tunnistamaan naisten ja lasten ongelmat. Se tässä on se idea, se gender-sensitiivisyys, joka on yhtä kauhea sana kuin naisrauhanturvaaminen, mutta kertoo kyllä aika paljon, mistä on kysymys.

¹⁰⁶ **Kaarina Dromberg /kok:** Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä tuoda sen näkökohdan esille, että ne naiset, jotka haluavat Suomesta sinne lähteä, varmaan ottavat selville, mihin tehtäviin he siellä joutuvat. Ja tämän julkisen keskustelun jälkeenkin varmasti he tekevät sen päätöksen, onko se oikea paikka heille tehdä tätä työtä.

Sairaanhoitaja oli meille tänään valiokunnassa kertomassa siitä tilanteesta. Hän tosin ei viime aikoina ole ollut siellä mukana, mutta hänen kä-

sityksensä oli kuitenkin se mielestäni, että naisen rooli juuri tässä tilanteessa olisi erittäin tärkeä, olla mukana juuri siitä syystä, että naiset saataisiin sillä alueella mukaan tähän rauhantyöhön.

¹⁰⁷ **Outi Ojala /vas:** Arvoisa puhemies! Itse asiassa nyt näyttäkin olevan niin, että täällä naiset hyvin laajasti näkevät naisella mahdollisuuden antaa oma panoksensa ja erittäin rakentava ja merkittävä panos myös tällaisessa vaikeassa rauhanturvaoperaatiossa, ja epäilyt näyttävät nyt ainakin tässä salissa tulevan enemmän miesten puolelta. Kyllä tämä pistää miettimään, varsinkin kun haluan myös hyvin avoimesti tuoda esiin sen, että minä en ole koskaan ollut itse erityisen innostunut naisten militarisoinnista, niin kuin sanotaan, että naiset aseisiin.

Mutta todellakin, koska Suomen oma vahvuus on siviilikriisinhallinnan puolella ja yhteistyössä paikallisen väestön kanssa, niin on mielenkiintoista nähdä, saammeko todellakin nyt hakijoiden joukkoon sellaisia naisia, jotka ovat valmiit lähtemään ja joilla on myös kokemusta, koska ainakin käyty keskustelu on osoittanut sen, että kaikki ovat korostaneet sitä, että tähän rauhanturva-tehtävään nimenomaan on hyvä saada henkilöitä, joilla on kokemusta aikaisemmista tehtävistä.

¹⁰⁸ **Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk:** Puhemies! Eduskunnan ei tule millään muotoa yrittää määritellä jonkinlaisia rajoituksia siitä, voisivatko naiset osallistua. Minusta tämä tilanne nyt on erityisen otollinen sille, että me rohkaisisimme mahdollisesti naisia lähtemään, koska se tehtävä, joka suomalaisille joukoille on annettu, on sen tyyppinen, että esimerkiksi pyritään luomaan hyviä suhteita paikalliseen väestöön ja niihin rakenteisiin, jotka siellä on tarkoitettu tukemaan hallituksen demokraattista toimintaa jne. Tällaiseen työhön juuri mielestäni naiset sopivat ja ovat varmasti hyviä yhteyden luoja ja verkoston rakentajia.

Mitä tulee turvallisuuteen, asiantuntijathan kertoivat ainakin tänä päivänä, että moneen aikaisempaan tilanteeseen verrattuna Kabul on tällä hetkellä turvallisempi kuin se on aikaisemmin ollut ja että naisetkin ovat voineet siellä jopa yksin liikkua toisin kuin jossakin Kandaharissa ja muissa kaupungeissa. Sekin toimii tavallaan mielestäni siihen suuntaan, että nyt pitäisi rohkaista, ja jos halukkaita naisia on, ottaa heidät tähän ryhmään mukaan.

¹⁰⁹ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa herra puhemies! En peruuta aikaisempia puheenvuorojani ja puheitani, mutta toteaisin erityisesti ed. Kokoselle, että tässä asiassa todennäköisesti on tullut väärin ymmärrettyä ja nähtyä. Sitä erityisesti korostan, että nainen aurassa ja aseissa on sellainen, jota kaikki kunnioittavat ja missä syntyy myöskin valmista jälkeä. Siinä mielessä katson, että tämä keskustelu on ollut rakentavaa ja naisten arvoa nostavaa ja korostavaa. Kun totean samalla, että Suomen naisten ja erityisesti eduskunnan naisten parhaimmisto on tänne kokoontunut, niin naisrauha vallitkoon vain tässäkin talossa.

¹¹⁰ **Pekka Kuosmanen /kok:** Arvoisa herra puhemies! Edesmenneen presidentti Kekkonen sanonta sopii tähän keskusteluun hyvin: Vieras käy ajallaan ja talo elää tavallaan. Toisin sanoen meidän länsimaalaisten ihmisten meno Afganistaniin on todella varmasti vaikeaa siinä mielessä, että jos yli kahdentuhannen vuoden kulttuuri pyritään muuttamaan YK:n rauhanturvaajien kautta muutamassa kuukaudessa, jokainen meistä tietää, että sitä kulttuuria ei pystytäkään muuttamaan.

Mitä tulee YK:n rauhanturvatehtävien suorittajiin, totean vain, että siellä tarvitaan asian osavia, ammattitaitoisia henkilöitä niin siviili- kuin sotilaspuolelta. Valittakoon heidät. En välitä sukupuolesta, kumpaa he ovat.

Keskustelu päättyy.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna torstaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 18.15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen